

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – I) (CBCS) Examination, 2017
Paper – I : PSYCHOLOGY OF LEARNING AND DEVELOPMENT

Day and Date : Thursday, 4-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

Instructions: 1) **All questions are compulsory.**
2) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 20 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct alternatives :

14

- 1) _____ thought organization is expected in the constructivist classroom.
a) Students b) Teachers c) Society d) Parents
- 2) _____ is called the period of storm and stress.
a) Childhood b) Adolescence c) Adult d) Infancy
- 3) _____ theory of learner's development was stated by Piaget.
a) Cognitive b) Moral c) Social d) Emotional
- 4) In collaboration learning _____ strategy is included.
a) Co-operative b) Group discussion c) Team teaching d) All the above
- 5) _____ method is mainly included in logical thinking.
a) Deductive b) Inductive
c) Deductive and Inductive d) Creative
- 6) _____ is the first step of perception.
a) Sensation b) Observation c) Discussion d) Explanation
- 7) _____ is most important component for motivation.
a) Perception b) Observation c) Need d) All the above
- 8) Learner's language development was influenced by
a) Home Language b) School Language c) Society Language d) All the above
- 9) _____ stated the moral development theory.
a) Piaget b) Bruner c) Kohleberg d) Skinner
- 10) In problem solving learning _____ is included.
a) Review b) Comparison c) Observation d) All the above
- 11) At primary stage _____ is the main tool for finding learning difficulties.
a) Diagnostic test b) Observation c) Unit test d) Achievement test
- 12) _____ can play important role in effective learning process.
a) Teacher b) Parents c) Policy makers d) All the above
- 13) Vygotsky stated _____ constructivist learning process.
a) Cognitive b) Social c) Physical d) Moral
- 14) Mainly _____ method is used in critical thinking.
a) Scientific b) Experimental c) Survey d) Observation

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा.

14

- 1) ज्ञानरचनावादी वर्गात _____ विचारांचे संघटन व्हावे ही अपेक्षा आहे.
अ) विद्यार्थ्यांच्या ब) शिक्षकांच्या क) समाजाच्या ड) पालकांच्या
- 2) वादळ व तणावाचा कालावधी _____ ला म्हणतात.
अ) किशोरवस्थे ब) कुमारवस्थे क) प्रौढावस्थे ड) शैशवस्थे
- 3) पियाजे यांनी अध्ययनकर्त्यांच्या विकासाची _____ उपपत्ती मांडली आहे.
अ) बोधात्मक ब) नैतिक क) सामाजिक ड) भावात्मक
- 4) सहयोगी अध्ययनात _____ कार्यनीतीचा समावेश होतो.
अ) सहकार्यात्मक ब) समूह चर्चा क) सांघिक अध्यापन ड) वरील सर्व
- 5) तार्किक विचारप्रक्रियेमध्ये प्रामुख्याने _____ ही पद्धती समाविष्ट असते.
अ) अवगामी ब) उद्गामी क) उद्गामी व अवगामी ड) सर्जनशील
- 6) अवबोधाची _____ ही पहिली पायरी आहे.
अ) संवेदना ब) निरीक्षण क) चर्चा ड) स्पष्टीकरण
- 7) प्रेरणेचा _____ हा सर्वात महत्वाचा घटक आहे.
अ) अवबोध ब) निरीक्षण क) गरज ड) वरील सर्व
- 8) अध्ययनकर्त्यांच्या भाषा विकासावर _____ चा प्रभाव पडतो.
अ) कौटुंबिक भाषे ब) शालेय भाषे क) समाज भाषे ड) वरील सर्व
- 9) नैतिक विकासाची उपपत्ती _____ यांनी मांडली.
अ) पियाजे ब) ब्रुनर क) कोहलबर्ग ड) स्किनर
- 10) समस्या निराकरण अध्ययनात _____ चा समावेश होतो.
अ) आढावा ब) तुलना क) निरीक्षण ड) वरील सर्व
- 11) प्राथमिक स्तरावरील अध्ययन अडचणी शोधव्यासाठी _____ हे मुख्य साधन आहे.
अ) नैदानिक चाचणी ब) निरीक्षण क) घटक चाचणी ड) संपादन चाचणी
- 12) परिणामकारक अध्ययन प्रक्रियेमध्ये _____ हे महत्वाची भूमिका बजावतात.
अ) शिक्षक ब) पालक क) योजना रचनाकार ड) वरील सर्व
- 13) व्हायगोत्सकी यांनी _____ ज्ञानरचनावादी अध्ययन प्रक्रिया सांगितली आहे.
अ) बोधात्मक ब) सामाजिक क) शारीरिक ड) नैतिक
- 14) चिकित्सक विचारप्रक्रियेत प्रामुख्याने _____ पद्धतीचा वापर होतो.
अ) वैज्ञानिक ब) प्रायोगिक क) सर्व्हे ड) निरीक्षण

Seat No.	
-------------	--

M.Ed. (Semester – I) (CBCS) Examination, 2017
Paper – I : PSYCHOLOGY OF LEARNING AND DEVELOPMENT

Day and Date : Thursday, 4-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Marks : 56

Instruction : All questions are compulsory.

2. Answer **any one** of the following questions. **10**
- 1) What is meant by knowledge transmission ? What kind of classroom, school and community environment enhances learning ?
 - 2) Explain the concept and educational importance of positive psychology.
3. Answer **any one** of the following questions. **10**
- 1) Explain the concept of co-operative learning and learning through electronic media.
 - 2) What is meant by diversity in learning ? Explain the components of diversity in learning.
4. Answer **any four** of the following questions in brief. **20**
- 1) Explain the use of learning resources.
 - 2) What is meant by library study ?
 - 3) How does culture influence on learner's development ?
 - 4) State the concept of perception.
 - 5) How does the knowledge organized by the students ?
5. Answer **any four** of the following questions in brief. **16**
- 1) Explain the holistic approach of learner's learning.
 - 2) What is meant by learning style ?
 - 3) Explain the concept of social learning.
 - 4) State the problems of adolescents.
 - 5) Explain the observation process of knowledge construction.

मराठी रूपांतर

2. खालील कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- 1) ज्ञान संक्रमण म्हणजे काय ? कोणत्या प्रकारच्या वर्गखोल्या, शाळा व समाज वातावरण हे अध्ययन समृद्ध करते ?
 - 2) सकारात्मक मानसशास्त्राची संकल्पना व शैक्षणिक महत्व स्पष्ट करा.
3. खालील कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- 1) सहकार्यात्मक अध्ययन व इलेक्ट्रॉनिक माध्यमाद्वारे अध्ययन याची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 2) अध्ययन वैविध्यता म्हणजे काय ? अध्ययन वैविध्यतेचे घटक स्पष्ट करा.
4. खालील कोणत्याही **चार** प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 20
- 1) अध्ययन स्रोतांचे उपयोग स्पष्ट करा.
 - 2) ग्रंथालय अभ्यास म्हणजे काय ?
 - 3) अध्ययनकर्त्यांच्या विकासावर संस्कृतिचा प्रभाव कसा पडतो ?
 - 4) अवबोधाची संकल्पना सांगा.
 - 5) विद्यार्थी ज्ञानाचे संघटन कसे करतो ?
5. खालील कोणत्याही **चार** प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 16
- 1) अध्ययनकर्त्यांच्या अध्ययनाचा समग्र दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
 - 2) अध्ययन शैली म्हणजे काय ?
 - 3) सामाजिक अध्ययनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 4) कुमारवस्थेच्या समस्या सांगा.
 - 5) ज्ञान रचनेची निरीक्षण प्रक्रिया स्पष्ट करा.
-

SLR-Y – 2

Seat
No.

**M.Ed. (Semester – I) (CBCS) Examination, 2017
(Paper – II) : HISTORY AND POLITICAL ECONOMY OF EDUCATION**

Day and Date : Saturday, 6-5-2017

Max. Marks : 70

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Instruction : Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 20 minutes** in Answer Book Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct alternative :

14

- 1) People education was recognized by _____ philosophy.
a) Sankhya b) Vedanta c) Jain d) Buddha
- 2) According to Vedic Philosophy Teacher means
a) Instructor b) Manager c) Guide d) Discipliner
- 3) Recognition to secondary and higher secondary school is given by
a) Deputy Director b) Educational Secretary
c) Director d) Education Minister
- 4) The annual budget of State Education Department is prepared by
a) Educational Secretary b) Deputy Director c) Director d) Education Minister
- 5) _____ is characteristics of modern management.
a) Distribution of works b) Order to staff c) Planning d) Inspection
- 6) Financial control and supply of finance is done by
a) Central b) District c) State d) Grama Panchayat
- 7) Significant work of community health is
a) Renaissance b) Education c) Perception awareness d) Above all
- 8) Most significant work of education is
a) Learning Transmission b) Culture Transmission
c) Teaching Transmission d) None of these
- 9) Most important recommendation of Woods dispatch is establishment of
a) College b) High School c) University d) Middle School
- 10) Secondary Education Commission is also known as _____ Commission.
a) Mudliyar b) Kothari c) Sadler d) Tarachand
- 11) Institutional planning is related to
a) Specific School b) Educational Department
c) All educational institute in the state d) All above
- 12) Maharashtra Government provides 100% Grant to the approved grantable secondary schools for _____ purposes.
a) Salary and allowances of staff b) Building construction
c) Material purpose d) All above
- 13) Values are
a) Life centered b) Soul centered c) God centered d) None of these
- 14) Ancient Indian education system was based on
a) Profession b) Knowledge c) Religion d) Community

P.T.O.

Seat No.	
---------------------	--

**M.Ed. (Semester – I) (CBCS) Examination, 2017
(Paper – II) : HISTORY AND POLITICAL ECONOMY OF EDUCATION**

Day and Date : Saturday, 6-5-2017

Marks : 56

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

2. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) Discuss the main recommendations of Sargent Commission report.
 - 2) Explain the various managerial problems with reference to school education.
3. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) Discuss the financing of education at different levels.
 - 2) Explain the essential skills required for personality development in 21st Century.
4. Answer the following question (**any four**) : **20**
- 1) Explain the provisions of five year plan with reference to Indian education.
 - 2) Explain the concept and importance of professional education.
 - 3) Explain the relationship of centre and state with reference to financing of education.
 - 4) Explain the characteristics of modernization.
 - 5) Discuss about the core subjects in 21st Century.
5. Answer the following question (**any four**) : **16**
- 1) Explain the essentials of education in preservation of cultural.
 - 2) Explain the characteristic of multicultural society.
 - 3) Explain in brief the effect of political decision on education.
 - 4) Explain in brief the education in vedic period.
 - 5) Explain the characteristics of National Education Policy 1986.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) सार्जेंट अहवालाच्या प्रमुख शिफारशींची चर्चा करा.
 - २) शालेय शिक्षणासंदर्भातील विविध व्यवस्थापकीय समस्या स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) शिक्षणक्षेत्राला विविध स्तरावरून होणाऱ्या वित्त पुरवठ्या संदर्भात चर्चा करा.
 - २) व्यक्तिमत्त्व विकासासाठी २१ व्या शतकातील आवश्यक कौशल्य स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तर लिहा (कोणतेही चार) : २०
- १) भारतातील शिक्षणसंदर्भातील पंचवार्षिक योजनेच्या तरतुदी स्पष्ट करा.
 - २) व्यावसायिक विकास ही संकल्पना स्पष्ट करून व्यावसायिक विकासाचे महत्व सांगा.
 - ३) शिक्षणासाठी अर्थ पुरवठा संदर्भात केंद्र आणि राज्य यांचा संबंध स्पष्ट करा.
 - ४) आधुनिकतावादाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - ५) २१ व्या शतकातील गाभा विषयासंदर्भात चर्चा करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : १६
- १) संस्कृती संवर्धनासाठी शिक्षणाची आवश्यकता स्पष्ट करा.
 - २) बहुसांस्कृतिक समाजाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - ३) राजकीय निर्णयाचा शिक्षणावर होणारा परिणाम थोडक्यात सांगा.
 - ४) वैदिक कालीन शिक्षण व्यवस्था थोडक्यात स्पष्ट करा.
 - ५) १९८६ च्या राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – I) (CBCS) Examination, 2017
EDUCATIONAL STUDIES (Paper – III)

Day and Date : Tuesday, 9-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

Instruction : Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 20 minutes** in Answer Book on Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct alternatives :

14

- 1) Suggested that the values are the ideas, we live for
a) Thirsten b) Spearman c) Thomas d) Ottowey
- 2) Arvindo Ghosh gave _____ concept of education.
a) Integrated b) Special c) Compulsory d) Correspondence
- 3) Socialization in human being takes place during
a) For the whole life b) During young age c) During childhood d) Different intervals
- 4) _____ is a originator of educational sociology
a) George Pen b) John Due c) Ottowey d) Brown
- 5) According to Article 45 of Constitution of India _____ type of education is compulsory.
a) Free and compulsory b) Adult c) Corresponded d) Continuous
- 6) Indian democracy means
a) Commitment b) Responsibility c) Freedom d) Rules
- 7) In 1945 established of Human Right Commission in _____ country.
a) India b) Japan c) U.S.A. d) UNESCO
- 8) _____ is an important tools of culture transmission.
a) Media b) Education c) News Paper d) Social unity
- 9) In pre-independence period, the work of awareness of the people was done by _____ media.
a) Literature b) Radio c) News Paper d) Television
- 10) In 1986 National Policy of education stated by
a) Educational opportunity b) Free edu.
c) Educational Dev. d) Population on control
- 11) The concept of globalization, there are _____ types.
a) 2 b) 3 c) 4 d) 5
- 12) Prepared five approach of multicultural education by
a) Sleeter and grant b) Brown and Ottowey
c) John Due and Pleto d) Thirsten and Spearman
- 13) The _____ is the fundamental component of models of teaching.
a) Technique b) Test c) Value d) Syntax
- 14) T. W. Kent stated concept of
a) Changeable b) Unity
c) Social Development d) Un-equality

मराठी रूपांतर

सूचना : प्रश्न क्र. १ अनिवार्य असून खालील दिलेल्या बहुपर्यायापैकी योग्य पर्यायाची निवड करून लिहा.

१. योग्य पर्याय निवडा :

१४

- १) जीवन जगण्याच्या कल्पना म्हणजे मूल्य असे _____ यांनी सुचविले.
अ) थर्स्टन ब) स्पीयरमन क) थॉमस ड) ओटावे
- २) अरविंद घोष यांनी _____ शिक्षणाची संकल्पना मांडली.
अ) एकात्म ब) विशेष क) सक्तीचे शिक्षण ड) दूरस्थ
- ३) मानवी जीवनात सामाजीकरण _____ अवस्थेत घडते.
अ) अजन्म ब) तारुण्य क) बाल्य ड) विविध टप्प्याच्या
- ४) शैक्षणिक समाजशास्त्राचा जनक _____ आहे.
अ) जॉर्ज पेन ब) जॉन ड्युई क) ओटावे ड) ब्राऊन
- ५) भारतीय राज्य घटनेच्या ४५ व्या कलमानूसार _____ शिक्षण दिले जाते.
अ) मोफत व सक्तीचे ब) प्रौढ क) दूरस्थ ड) निरंतर
- ६) भारतीय लोकशाही म्हणजे _____ आहे.
अ) बांधिलकी ब) जबाबदारी क) स्वातंत्र्य ड) नियम
- ७) १९४५ मध्ये मानवी हक्क आयोगाची स्थापना _____ देशात झाली.
अ) भारत ब) जपान क) संयुक्त राष्ट्रसंघ ड) युनेस्को
- ८) संस्कृती संक्रमणासाठी _____ हे साधन महत्त्वाचे आहे.
अ) माध्यम ब) शिक्षण क) वृत्तपत्र ड) सामाजीक संघटना
- ९) स्वातंत्र्य पूर्व काळात लोक जागृतीचे कार्य _____ माध्यमांनी केले.
अ) साहित्य ब) आकाशवाणी क) वर्तमानपत्र ड) दूरदर्शन
- १०) १९८६ मध्ये राष्ट्रीय धोरणात _____ चा विचार केला.
अ) शिक्षणाच्या समाणसंधी ब) मोफत शिक्षण
क) शिक्षण सुधार ड) लोकसंख्या नियंत्रण
- ११) जागृती करणाऱ्या संकल्पनेचे _____ प्रकार पडतात.
अ) २ ब) ३ क) ४ ड) ५
- १२) बहुसंस्कृती शिक्षणाचे पाच अभिगम _____ यांनी तयार केले.
अ) स्लीटर आणि ग्रॉंट ब) ब्राऊन आणि ओटावे
क) जॉन ड्युई आणि प्लेटो ड) थर्स्टन आणि स्पीयरमन
- १३) अध्यापन प्रतिमानाचा _____ हा मूलघटक आहे.
अ) तंत्र ब) कसोटी क) मूल्य ड) संरचना
- १४) टी. डब्ल्यू. कॅट यांनी _____ ची व्याख्या केली.
अ) परिवर्तनकारी ब) संघटनवादी क) लोक कल्याणकारी ड) विषमतावादी

Seat No.	
---------------------	--

M.Ed. (Semester – I) (CBCS) Examination, 2017
EDUCATIONAL STUDIES (Paper – III)

Day and Date : Tuesday, 9-5-2017

Marks : 56

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

2. Write answer to the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Write the impact of educational thought of John Due.
 - 2) Explain the interdisciplinary nature of education.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the need of equality in educational opportunity in democracy nation.
 - 2) Explain the definition and nature of educational sociology.
4. Answer the following questions in brief : **20**
- 1) Write the meaning and nature of socialization.
 - 2) Write the educational thought of J. Krushna Murti.
 - 3) Write the nature of education multicultural society.
 - 4) Explain the needs of Educational technology.
 - 5) Explain the components of models teaching.
5. Answer in brief : **16**
- 1) Needs of Human Right for India.
 - 2) Write the relationship of secular and human society.
 - 3) Aims of education and methods of learning teaching.
 - 4) Explain the nature of Educational planning.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) जॉन ड्युई यांच्या विचाराचा शिक्षणावर झालेला प्रभाव लिहा.
 - २) शिक्षणाचे आंतर विद्याशाखीय स्वरूप करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) लोकशाही प्रधान देशात लोकाना शैक्षणिक संधीच्या समाणतेची आवश्यकता असते स्पष्ट करा.
 - २) शैक्षणिक समाजशास्त्राची व्याख्या व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : २०
- १) सामाजीकरणाचा अर्थ व स्वरूप स्पष्ट करा.
 - २) जे. कृष्णमूर्ती यांचे शैक्षणिक विचार लिहा.
 - ३) बहु संस्कृती समाजातील शिक्षणाचे स्वरूप लिहा.
 - ४) शिक्षणात तंत्रज्ञानाची गरज स्पष्ट करा.
 - ५) अध्यापन प्रतिमानाचे घटक स्पष्ट करा.
५. थोडक्यात उत्तरे लिहा : १६
- १) भारताला मानवी हक्काची आवश्यकता सांगा.
 - २) मानवी संस्था आणि धर्मनिरपेक्षता यांचा संबंध लिहा.
 - ३) शिक्षणाची ध्येये व अध्ययन – अध्यापन पद्धती.
 - ४) शैक्षणिक नियोजनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
-

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – I) (CBCS) Examination, 2017
INTRODUCTION TO RESEARCH METHOD (Paper – IV)

Day and Date : Saturday, 13-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

Instruction : Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 20 minutes** in Answer Book on Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct answer :

14

- 1) Research tools are used for
 - a) Processing the facts
 - b) Tabulation of data
 - c) Classification of information
 - d) Collection of facts
- 2) In research operational definitions are used for
 - a) Revision
 - b) Concept formation
 - c) Precision
 - d) Reliability
- 3) Experimental method of research is
 - a) Scientific
 - b) Observable
 - c) Assessment
 - d) Case study
- 4) _____ is not method of acquiring knowledge.
 - a) Imagination
 - b) Tradition
 - c) Experience
 - d) Reasoning
- 5) Qualitative research is concerned with subjective assessment of
 - a) Attitudes
 - b) Opinions
 - c) Behaviour
 - d) All a, b, c
- 6) The _____ research has limited scope.
 - a) Descriptive
 - b) Qualitative
 - c) Action
 - d) Scientific
- 7) In research meaning of assumption is
 - a) Forecast
 - b) Prediction
 - c) Facts
 - d) None of a, b, c
- 8) The main purpose of randomization is selection of _____ groups.
 - a) representative
 - b) relative
 - c) latest
 - d) ideal
- 9) For collecting data in qualitative research _____ technique is used.
 - a) Observation
 - b) Interview
 - c) Opinionnaire
 - d) All a, b, c
- 10) Edmand Hasarl and Shutz developed _____ qualitative research approach.
 - a) Phenomenology
 - b) Ethnography
 - c) Grounded theory
 - d) Case study
- 11) _____ is most reliable tool in research.
 - a) Interview
 - b) Observation
 - c) Sociometry
 - d) Questionnaire
- 12) Descriptive research is _____ type of research.
 - a) Applied
 - b) Fundamental
 - c) Analytical
 - d) Ex-post-facto

P.T.O.

- 13) The main aim of any research is
 a) Acquiring knowledge
 b) Extending knowledge
 c) Analysing facts and establishing their relationship
 d) All a, b, c
- 14) Post test only equivalent group design is
 a) Pre-experimental
 b) True-experimental
 c) Quasi-experimental
 d) Factorial

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा व रिकाम्या जागा भरा :

14

- 1) संशोधन साधनांचा उपयोग _____ साठी कोण जातो.
 a) तथ्यांवर प्रक्रिया करण्यासाठी
 b) कोष्टके तयार करण्यासाठी
 c) माहितीचे वर्गीकरण करण्यासाठी
 d) तथ्य संकलनासाठी
- 2) संशोधनात कार्यात्मक व्याख्या _____ साठी वापरतात.
 a) उजळणी
 b) संकल्पना निर्मिती
 c) नेमकेपणा
 d) विश्वसनियता
- 3) संशोधनाची प्रायोगिक पद्धती _____ आहे.
 a) वैज्ञानिक
 b) निरीक्षणात्मक
 c) मूल्यांकन
 d) व्यष्टी अभ्यास
- 4) ज्ञान संपादनाची _____ ही पद्धती नाही.
 a) कल्पना
 b) परंपरा
 c) अनुभव
 d) तर्क
- 5) गुणात्मक संशोधन हे _____ चे व्यक्तिनिष्ठ परिक्षण करण्या संबंधित असते.
 a) दृष्टीकोना
 b) मते/मतां
 c) वर्तणूक
 d) सर्व a, b, c
- 6) _____ संशोधनाची व्याप्ती मर्यादित असते.
 a) वर्णनात्मक
 b) गुणात्मक
 c) कृति
 d) वैज्ञानिक
- 7) संशोधनात गृहीतकांचा अर्थ _____ असतो.
 a) अंदाज
 b) भाकीत
 c) तथ्ये
 d) a, b, c या पैकी नाही
- 8) यादृच्छीकरणाचा मुख्य हेतु _____ गट निवडणे होय.
 a) प्रातिनिधिक
 b) संबंधित
 c) अद्वयावत
 d) आदर्श
- 9) गुणात्मक संशोधनात माहिती संकलनासाठी _____ हे तंत्र वापरतात.
 a) निरीक्षण
 b) मुलाखत
 c) मतावली
 d) सर्व a, b, c
- 10) एडमंड हसलार्ड व शुटझ यांनी _____ हा गुणात्मक संशोधनाचा दृष्टीकोन विकसित केला.
 a) घटनाशास्त्र
 b) संस्कृती वर्णन
 c) पायाभूत सिद्धांत
 d) व्यष्टी अभ्यास
- 11) संशोधनात _____ हे अधिक विश्वासनीय साधन आहे.
 a) मुलाखत
 b) निरीक्षण
 c) समाजमिती
 d) प्रश्नावली
- 12) वर्णनात्मक संशोधन हे _____ प्रकारचे आहे.
 a) उपयोजित
 b) मूलभूत
 c) विश्लेषणात्मक
 d) परिणामोत्तर कारण मिमांसा
- 13) कोणत्याही संशोधनाचा _____ हा मुख्य हेतु असतो.
 a) ज्ञानप्राप्ती
 b) ज्ञान कक्षा विस्तारणे
 c) तथ्यांचे विश्लेषण करून त्यातील संबंध प्रस्थापित करणे
 d) सर्व a, b, c
- 14) फक्त उत्तर चाचणी समान गट अभिकल्प हा _____ आहे.
 a) पूर्व-प्रायोगिक
 b) विशुद्ध-प्रायोगिक
 c) प्राय-प्रायोगिक
 d) घटकात्मक

Seat No.	
-----------------	--

**M.Ed. (Semester – I) (CBCS) Examination, 2017
INTRODUCTION TO RESEARCH METHOD (Paper – IV)**

Day and Date : Saturday, 13-5-2017

Marks : 56

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

2. Explain the various sources of generating knowledge. **10**

OR

Explain various methods of educational research in brief.

3. Explain the meaning and characteristics of qualitative research. **10**

OR

Explain the methods and techniques of sampling. State the characteristics of good sample.

4. Answer the following question in brief (**any four**) : **20**

- a) Explain the components of research proposal.
- b) Illustrate various types of variables in experimental research.
- c) Explain Grounded Theory approach in qualitative research.
- d) Explain the interview technique in educational research.
- e) Explain the use of internet in educational research.

5. Write short notes (**any four**): **16**

- a) Characteristics of action research.
- b) Need of standardization of research tools.
- c) Concept of historical research.
- d) Criteria for selection of research problem.
- e) Ethics of qualitative research.

मराठी रूपांतर

2. ज्ञान निर्मितीचे विविध स्रोत स्पष्ट करा. 10
- किंवा**
- शैक्षणिक संशोधनाच्या पद्धती थोडक्यात स्पष्ट करा.
3. गुणात्मक संशोधनाचा अर्थ व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. 10
- किंवा**
- नमुना निवडीच्या पद्धती व तंत्रे स्पष्ट करा. चांगल्या न्यादर्शाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : 20
- संशोधन आराखड्याचे घटक स्पष्ट करा.
 - प्रायोगिक संशोधनातील विविध चले उदाहरणासह स्पष्ट करा.
 - गुणात्मक संशोधनातील पायाभूत सिद्धांत दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
 - शैक्षणिक संशोधनातील मुलाखत तंत्र स्पष्ट करा.
 - शैक्षणिक संशोधनात इंटरनेटचा उपयोग स्पष्ट करा.
5. टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : 16
- कृति संशोधनाची वैशिष्ट्ये.
 - संशोधन साधने प्रमाणिकरणाची गरज.
 - ऐतिहासिक संशोधनाची संकल्पना.
 - संशोधन समस्या निवडीचे निकष.
 - गुणात्मक संशोधनाची नितितत्वे.
-

SLR-Y – 5

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
PHILOSOPHICAL & SOCIOLOGICAL FOUNDATION OF EDUCATION
(Paper – I)

Day and Date : Thursday, 4-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right side indicate full marks.**
3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative :

10

- 1) The knowledge can be attained through _____
a) Direct experience and guess b) Scientific method
c) Authorised statement d) Above all
- 2) All, the world laborer, be united and you have to win the world, it is revolutionary message of _____ ideology.
a) Marxism b) Socialism c) Individualism d) Democracy
- 3) The _____ is not the principle of Democracy.
a) Individual freedom b) Centralization of power
c) Equality d) Brotherhood
- 4) The _____ branch of philosophy tries to clarify the nature of ultimate truth of the universe.
a) Epistemology b) Ontology c) Axiology d) Ethics
- 5) Education is the _____ side of Philosophy.
a) Cultural b) Spiritual c) Dynamic d) Pragmatic
- 6) Ancient Indian education system was based on _____
a) Vocation b) Knowledge c) Religion d) Community
- 7) The _____ Tirthankaras have contributed for the development of Jain Religion.
a) 20 b) 24 c) 22 d) 21
- 8) The 'Government in which everyone has a participation is democracy' is opined by _____
a) Lincon b) Kothari c) Dicey d) Mudliyar
- 9) The _____ is not the centre of informal education.
a) School b) Family c) Television d) Newspaper
- 10) In _____ country 'Salvation was the aim of education' during ancient period.
a) China b) Japan c) India d) America

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. खाली दिलेल्या पर्यायापैकी योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागी लिहा.

१०

१) ज्ञानप्राप्ती _____ या मागाने होते.

- अ) प्रत्यक्ष अनुभव व तर्क ब) वैज्ञानिक पद्धती
क) अधिकृत प्रमाण ड) वरील सर्व

२) “जागतिक कामगारांनो तुम्ही एक व्हा, तुम्हाला जग जिंकायचे आहे” असा क्रांतिकारी संदेश _____ या विचार सरणीने दिला.

- अ) मार्क्सवादी ब) समाजवाद क) व्यक्तिवाद ड) लोकशाही

३) खालीलपैकी _____ हे लोकशाहीचे तत्व नाही.

- अ) व्यक्ती स्वातंत्र्य ब) सत्तेचे केंद्रिकरण क) समानता ड) बंधूता

४) विश्वाच्या मूळाशी असलेल्या अंतिम सत्याचे स्वरूप स्पष्ट करण्याचा प्रयत्न _____ या तत्वज्ञान शाखेत केला जातो.

- अ) ज्ञान मिमांसा ब) तत्व मिमांसा क) मूल्यमिमांसा ड) नितीशास्त्र

५) शिक्षण ही तत्वज्ञानाची _____ बाजू आहे.

- अ) सांस्कृतिक ब) आध्यात्मिक क) गतिमान ड) व्यावहारिक

६) प्राचीन भारतीय शिक्षण प्रणाली _____ वर आधारित होती.

- अ) व्यवसाय ब) ज्ञान क) धर्म ड) समाज

७) जैन धर्माच्या विकासासाठी _____ तिर्थकरांनी योगदान दिले.

- अ) २० ब) २४ क) २२ ड) २१

८) ज्या शासनामध्ये प्रत्येकाचा सहभाग असतो ती लोकशाही हे मत _____ यांनी व्यक्त केली आहे.

- अ) लिंकन ब) कोठारी क) डायसी ड) मुदलीयार

९) अनौपचारिक शिक्षणाचे _____ हे केंद्र नाही.

- अ) शाळा ब) कुटूंब क) दूरदर्शन ड) वृत्तपत्रे

१०) प्राचीनकाळी _____ या देशात मुक्ती हे शिक्षणाचे ध्येय होते.

- अ) चीन ब) जपान क) भारत ड) अमेरिका

Seat No.	
-------------	--

M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
PHILOSOPHICAL & SOCIOLOGICAL FOUNDATION OF EDUCATION
(Paper – I)

Day and Date : Thursday, 4-5-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right side indicate full marks.**

2. Answer the following question. 10
a) Explain the meaning and nature of Educational Philosophy.
OR
b) Compare the vedic philosophy and Islam Philosophy with reference to the aims of educations.
3. Answer the following question. 10
a) What is Socialism ? Explain its educational aims and curriculum.
OR
b) Explain the Platos concept of man and the process of development.
4. Answer in brief : 8
a) Write the philosophical theory of essentialism.
OR
b) Write any five values of Bhagwatgita.
5. Answer in brief : 12
a) Which are the education aims advocated by existentialism ?
b) Explain the contribution of Ravindranath Tagore to Education.
c) Which are the democratic aims of Education ?

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १०
अ) शैक्षणिक तत्वज्ञानाचा अर्थ आणि स्वरूप स्पष्ट करा.
किंवा
ब) वैदिक तत्वज्ञान आणि मुस्लिम तत्वज्ञान यांच्यातील शैक्षणिक ध्येयासंदर्भात तुलना करा.

३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१०

अ) समाजवाद म्हणजे काय ? समाजवादी विचार सरणीची शैक्षणिक घ्येये व अभ्यासक्रम स्पष्ट करा.

किंवा

ब) प्लेटो ची मानव व त्याचा विकास ही संकल्पना स्पष्ट करा.

४. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

८

अ) आवश्यकतावादाचे तात्विक सिद्धांत स्पष्ट करा.

किंवा

ब) भगवद्गीतेत सांगितलेली कोणतेही पाच मूल्ये लिहा.

५. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

१२

अ) आस्तित्ववादाना पुरस्कार केलेली शैक्षणिक घ्येये कोणती आहे ?

ब) रविंद्रनाथ टागोर यांचे शैक्षणिक योगदान स्पष्ट करा.

क) लोकशाहीची शैक्षणिक घ्येये कोणती आहेत ?

SLR-Y – 6

Seat No.	
-----------------	--

M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
Paper – II : PSYCHOLOGICAL FOUNDATIONS OF EDUCATION

Day and Date : Saturday, 6-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

Instructions : 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative : **10**
- 1) The viewer of Purposivism is
a) W. Wundt b) W. Macdugal c) John. Mill d) James Thomas
 - 2) In Structuralism Psychology there is more preference has given on _____ education.
a) Sense b) Thinking c) Interest d) Emotional
 - 3) $SER = DXK$ in this formula what is meant by D.
a) Energy b) Motivation
c) Related to habits d) Variable
 - 4) In learning process _____ involved.
a) Objectives b) Motivation c) Exploration d) All of the above
 - 5) Following study method is not scientific method.
a) Experimental b) Case study c) Developmental d) Introspection
 - 6) Theory of information process is
a) Bruner b) Hull c) Kurt Lewin d) Bloom
 - 7) To motivate for learning, to guide, to show direction, to encourage, means teaching. This definition is stated by
a) Freman b) Guilford c) Burten d) Margman
 - 8) Psychology means science of internal experiences. This defination is done by
a) W. Wundt b) A.B. Tichner c) Sigmund Freud d) J.B. Watson
 - 9) Classroom interaction
a) Flanders b) Amo-Belar c) Hull d) Ausubel
 - 10) Yog science stated _____ attitudes of minds.
a) Four b) Three c) Five d) Six

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) हेत्वादाचे पुरस्कर्ते
 अ) वि.वुंट ब) वि.मॅकड्यूगल क) जॉन मिल ड) जेम्स थॉमस
- २) रचनावादी मानसशास्त्रात _____ शिक्षणाला अधिक महत्व दिले आहे.
 अ) इंद्रिय ब) विचार क) रुची ड) भावना
- ३) SER = DXK या सूत्रात D म्हणजे काय ?
 अ) ऊर्जा ब) प्रेरणा
 क) सवयीच्या संदर्भात ड) चेतक
- ४) अध्ययन प्रक्रियेत _____ समावेश होता.
 अ) उद्दिष्टे ब) प्रेरणा क) शोधन ड) वरील सर्व
- ५) खालील _____ अभ्यास पद्धती शास्त्रीय नाही
 अ) प्रयोगिक ब) व्यक्ति अभ्यास क) वैकसिक ड) आत्मनिरीक्षण
- ६) माहिती प्रक्रियाकरण उपपती
 अ) ब्रुनर ब) हल्ल क) कर्ट लेविन ड) ब्लूम
- ७) अध्ययनाला चालना देणे, मार्गदर्शन करणे, दिशा देणे आणि प्रोत्साहन देणे म्हणजे अध्यापन होय. ही व्याख्या _____ यांनी मांडली.
 अ) फ्रिमन ब) गिलफोर्ड क) बर्टन ड) मार्गमन
- ८) मानसशास्त्र म्हणजे आंतरिक अनुभवांचे शास्त्र होय. अशी व्याख्या _____ यांनी केली.
 अ) वि.वुंट ब) ए.बी.टिचनेर क) सिग्मंड फ्राईड ड) जे.बी.वॉटसन
- ९) वर्ग आंतरक्रिया
 अ) फ्लॅडर्स ब) अमोबिलॅक क) हल्ल ड) आसूबेळ
- १०) योगशास्त्राने मनाचे _____ वृत्ती सांगितलेल्या आहेत.
 अ) चार ब) तीन क) पाच ड) सहा

Seat No.	
---------------------	--

M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
Paper – II : PSYCHOLOGICAL FOUNDATIONS OF EDUCATION

Day and Date : Saturday, 6-5-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

2. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) Explain the concept and principles of educational psychology.
 - 2) State different schools of psychology. Explain any one of them. Which you have studied ?
3. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) Explain the concept of constructivism as a new trend in psychology.
 - 2) Explain the Blooms theory of Mastery Learning.
4. Write answer in short : **8**
- 1) Explain the student thought process.
 - 2) Explain any one method of educational and psychology.
5. Write answer in short : **12**
- 1) Explain the concept of teaching.
 - 2) Explain the application of educational psychology in education.
 - 3) What is meant by Functionalism ?

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणते ही एक) : १०
- १) शैक्षणिक मानसशास्त्राची संकल्पना व तत्वे स्पष्ट करा.
 - २) मानसशास्त्राचे विविध संप्रदाय कोणते ? त्यापैकी तुम्ही अभ्यासलेले कोणते ही एक संप्रदाय स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : १०
- १) मानसशास्त्राचा एक नविन प्रवाह म्हणून ज्ञानरचनावादीची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - २) ब्लूमची प्रभूत्व अध्ययन उपपत्ती स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात द्या : ८
- १) विद्यार्थी विचार प्रक्रिया स्पष्ट करा.
 - २) शैक्षणिक मानसशास्त्राच्या अभ्यासपद्धती पैकी कोणतीही एक स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात द्या : १२
- १) अध्यापनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - २) शिक्षणामध्ये शैक्षणिक मानसशास्त्राची उपयुक्तता स्पष्ट करा.
 - ३) कार्यवाद म्हणजे काय ?
-

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा व रिकाम्या जागा भरा :

१०

- १) संशोधन समस्येचे सांभाव्य उत्तर म्हणजे _____
 अ) कार्यात्मक व्याख्या ब) परिकल्पना
 क) गृहितके ड) यापैकी नाही
- २) खालीलपैकी _____ ही ज्ञान ग्रहणाची पद्धती नाही.
 अ) परंपरा ब) वैज्ञानिक पद्धती क) उद्गामी पद्धती ड) अवगामी पद्धती
- ३) वर्णनात्मक संशोधन हे _____ प्रकारचे संशोधन आहे.
 अ) उपयोजित ब) मूलभूत
 क) पृथक्करणात्मक ड) परिणामोत्तर कारणमिमांसा
- ४) संशोधन समस्येची निवड करतांना _____ बाबीचा विचार करावा लागतो.
 अ) कालावधी ब) खर्च क) सहकार्य ड) सर्व अ), ब), क)
- ५) पारंपारिक व बुद्धीनंथन पद्धतीने अध्यापन केल्यास विद्यार्थ्यांच्या संपादनूकीत कोणताही फरक पडत नाही ही _____ परिकल्पना आहे.
 अ) दिशांकीत ब) शून्य क) एक पुच्छ ड) यापैकी नाही
- ६) संशोधन आराखड्याचा _____ हा घटक नाही.
 अ) माहितीचे पृथक्करण व अर्थनिर्वाचन ब) कार्यात्मक व्याख्या
 क) परिकल्पना ड) चले
- ७) कृति संशोधनाचे उद्गाते _____ हे आहेत.
 अ) दवे ब) बेस्ट क) बुच ड) कोरे
- ८) केवळ उत्तर चाचणी समान गट अभिकल्प हा _____ आहे.
 अ) पूर्व प्रायोगिक ब) विशुद्ध प्रायोगिक क) प्राय प्रायोगिक ड) घटकात्मक
- ९) संशोधनात गुहीतकाचा अर्थ _____ आहे.
 अ) भविष्यवेध ब) भाकीत क) तथ्य ड) यापैकी नाही
- १०) विचारांचा उद्गामि-अवगामी मार्ग म्हणजे _____
 अ) प्रायोगिक पद्धती ब) वर्णनात्मक पद्धती
 क) वैज्ञानिक पद्धती ड) यापैकी नाही

Seat No.	
---------------------	--

**M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
METHODOLOGY OF EDUCATIONAL RESEARCH (Paper – III)**

Day and Date : Tuesday, 09-05-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

2. Answer following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the concept, nature and characteristics of Educational research.
 - 2) Explain steps of historical method of research and state the limitations.
3. Answer following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the nature and characteristics of scientific thinking. State the steps involved in scientific thinking.
 - 2) What are the criteria for selection of research problem ? Explain various components of research proposal.
4. Answer following questions in brief : **8**
- 1) Explain various types of hypothesis.
 - 2) Explain the importance of operational definitions in research.
5. Answer following questions in brief : **12**
- 1) State the characteristics of action research.
 - 2) Explain types of variables.
 - 3) Write short note on qualitative research.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : १०
- १) शैक्षणिक संशोधनाची संकल्पना, स्वरूप व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - २) ऐतिहासिक संशोधनाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा व मर्यादा सांगा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : १०
- १) वैज्ञानिक विचार प्रक्रियेचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. वैज्ञानिक विचार प्रक्रियेत अंतर्भूत पायऱ्या सांगा.
 - २) संशोधन समस्या निवडीचे निकष कोणते ? संशोधन आराखड्याचे विविध घटक स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) परिकल्पनांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
 - २) संशोधनात कार्यात्मक व्याख्यांचे महत्व स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) कृतिसंशोधनाची वैशिष्ट्ये सांगा.
 - २) चलांचे प्रकार स्पष्ट करा.
 - ३) गुणात्मक संशोधनावर टीप लिहा.
-

Seat No.	
----------	--

**M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
TEACHER EDUCATION (Paper – IV)**

Day and Date : Saturday, 13-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N. B. :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All** questions are **compulsory**.
3) Figures to **right** indicates **full** marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct options :

10

- 1) 'Guide' this quality involve in _____ domain.
A) Cognitive B) Affective C) Psychomotor D) None of these
- 2) Main objective of teacher education is _____
A) To acquire knowledge of different subject
B) To know the nature of Indian Society
C) To increase the participation in the process of social change
D) All above
- 3) In the year 1854 _____ explain the importance and need of the teacher training.
A) Wood dispatch B) Hunter Commission
C) Hartog Committee D) Sargent plan
- 4) Who is stated the principles for ethics for shaping anothers person behaviour.
A) Flanders B) Rogers C) Maslow D) None of these
- 5) In the _____ and 1970 century research started in Laboratory Experiences.
A) 1960 B) 1961 C) 1963 D) 1964
- 6) The President of Calcutta University Commission _____
A) A.L. Mudliyar B) Dr. Radhakrishnan C) Hartog D) Michal Sadler
- 7) Objectives of teacher education is formed _____
A) According to needs B) According to competency
C) According to level D) According to developing
- 8) The SBTE institution is established in the year _____
A) 2nd Feb. 1967 B) 1st Feb. 1967 C) 11th Feb. 1967 D) 1st Feb. 1968
- 9) Samuel R. Hall established _____ for teacher in 1823.
A) Normal School B) Public Normal School
C) Superior Normal School D) Private Training Institute
- 10) There are _____ teacher references.
A) Three B) Five C) Two D) Six

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. योग्य पर्याय निवडा :

10

- १) 'मार्गदर्शक' या गुणवैशिष्ट्याचा समावेश _____ क्षेत्रात होतो.
अ) बोधात्मक ब) भावात्मक क) क्रियात्मक ड) यापैकी नाही
- २) शिक्षक शिक्षणाचा मुख्य हेतू _____
अ) भिन्नभिन्न विषयाचे ज्ञान प्राप्त करणे
ब) भारतीय समाजाचा स्वरूप समजून घेणे
क) समाज परिवर्तनाच्या प्रक्रियेत सहभाग वाढविणे
ड) वरील सर्व
- ३) 1854 या वर्षात शिक्षक प्रशिक्षणाचे महत्त्व व गरज _____ ते स्पष्ट केले आहे.
अ) वुड डिसपॅच ब) हंटर आयोग
क) हर्टाग समिती ड) सार्जेंट प्लॉन
- ४) व्यक्तीच्या वर्तनास आकार देण्याची नीतितत्वे _____ सांगितले.
अ) फ्लेंडर ब) रॉजर्स क) मॉस्लो ड) यापैकी नाही
- ५) शैक्षणिक वर्ष _____ आणि 1970 मध्ये प्रयोगशाला अनुभवामध्ये संशोधन सुरू झाले.
अ) 1960 ब) 1961 क) 1963 ड) 1964
- ६) कलकत्ता विद्यापीठ आयोगाचे अध्यक्ष _____ होय.
अ) ए. एल. मुदलियर ब) डॉ. राधाकृष्णन
क) हर्टाग ड) माईकल सॅडलर
- ७) शिक्षक शिक्षणाची उद्दीष्ट्ये _____ नुसार तयार झालेली आहेत.
अ) गारजेनुसार ब) समतेनुसार क) स्तरानुसार ड) विकासानुसार
- ८) SBTE संस्था _____ साली स्थापन झाली।
अ) 2 फेब्रुवारी 1967 ब) 1 फेब्रुवारी 1967 क) 11 फेब्रुवारी 1967 ड) 1 फेब्रुवारी 1968
- ९) सॅम्युएल आर. हाल यांनी _____ शाळा 1823 मध्ये शिक्षकांसाठी स्थापन केली.
अ) नॉर्मल स्कूल ब) पब्लिक नार्मल स्कूल
क) सुपिरीअर नार्मल स्कूल ड) प्राव्हेट(स्वतंत्र) प्रशिक्षण संस्था
- १०) शिक्षक संदर्भ _____ आहेत.
अ) तीन ब) पाच क) दोन ड) सहा

Seat No.	
-------------	--

**M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
TEACHER EDUCATION (Paper – IV)**

Day and Date : Saturday, 13-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to right indicates full marks.**

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the history of teacher education in India.
 - 2) Explain the International Commission on the development of education (1996) with reference to teacher education.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Analyse and evaluate the curriculum of teacher education programme.
 - 2) Explain in detail the concept of SSST and T. group.
4. Answer the following questions in short : **8**
- 1) Explain the objectives of behaviourist approach of the teacher education.
 - 2) State the ethics of shaping another persons behaviour.
5. Answer the following questions in short : **12**
- 1) Explain the emotional qualities of Teacher.
 - 2) State the types of preservice teacher education.
 - 3) Explain the different methods of simulation.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- १) भारतामधील शिक्षक शिक्षणाचा इतिहास स्पष्ट करा.
२) शिक्षणाच्या विकासावर आंतरराष्ट्रीय आयोग स्पष्ट करा (1996) शिक्षक शिक्षणाच्या संदर्भात.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- १) शिक्षकशिक्षण कार्यक्रमाच्या अभ्यासक्रमाचे विश्लेषण व मूल्यमापन करा.
२) SSST आणि T समूहाची संकल्पना स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- १) शिक्षक शिक्षणाची वर्तनवादी दृष्टीकोनाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
२) व्यक्तित्वाच्या वर्तनाला आकार देण्यासाठीची संहिता सांगा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 12
- १) शिक्षकाचे भावनिक गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा .
२) सेवापुर्व शिक्षक शिक्षणाचे प्रकार सांगा.
३) आभासाचे विविध पद्धती स्पष्ट करा.
-

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
Paper – V : INFORMATION TECHNOLOGY AND EDUCATIONAL TECHNOLOGY

Day and Date : Tuesday, 16-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N.B. :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory.**
3) Figures to the **right** side indicate **full marks**.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative :

10

- 1) For successful telecommunication, the role of _____ is much important.
a) satellite
b) computer
c) artificial satellite
d) web camera
- 2) ICT means
a) Information Technology
b) Communication Technology
c) 'a' and 'b'
d) All above
- 3) The total function keys on keyboard are
a) 10
b) 12
c) 14
d) 16
- 4) The use of holocraft sticker is nothing but the use of
a) Optical scanner
b) OCR
c) OMR
d) Barcode readers
- 5) The speed of _____ printer is high.
a) Daisy wheel
b) Laser
c) Inkjet
d) Plotter
- 6) The use of principles, theories, laws, methods of education in teaching-learning process is called
a) technology of education
b) technology in education
c) 'a' and 'b'
d) none of these
- 7) Programmed learning involves in _____ technology.
a) instructional
b) media
c) teaching
d) cybernetics
- 8) The limitation of educational technology is
a) over expenditure
b) over time consumption
c) over tension
d) over experimentation
- 9) The first step in systems approach to classroom teaching is
a) pilot study
b) define objectives
c) define aids
d) feedback
- 10) The software of epidiascope is
a) transparencies
b) non transparent diagrams
c) 'a' and 'b'
d) none of these

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- 1) यशस्वी दूरसंप्रेषण होण्यासाठी _____ ची भूमिका अत्यंत महत्वाची असते.
अ) उपग्रह ब) संगणक क) कृत्रिम उपग्रह ड) वेब कॅमेरा
- 2) ICT चा अर्थ _____ हा आहे.
अ) इन्फरमेशन टेक्नॉलॉजी ब) कम्युनिकेशन टेक्नॉलॉजी
क) 'अ' व 'ब' ड) वरील सर्व
- 3) कीबोर्ड वर एकूण _____ फंक्शन कीज असतात.
अ) 10 ब) 12 क) 14 ड) 16
- 4) होलोक्राफ्ट स्टीकरचा उपयोग म्हणजे _____ चा वापर करणे होय.
अ) ऑप्टिकल स्कॅनर ब) OCR क) OMR ड) बारकोड रीडर्स
- 5) _____ या प्रिंटरचा वेग सर्वात जास्त आहे.
अ) डेझी व्हील ब) लेझर क) इंकजेट ड) प्लॉटर
- 6) अध्ययन-अध्यापन प्रक्रियेत तत्वे, सिद्धांत, नियम, पद्धती यांचा उपयोग म्हणजे _____ होय.
अ) शिक्षणाचे तंत्रविज्ञान ब) शिक्षणातील तंत्रविज्ञान
क) 'अ' व 'ब' ड) यापैकी नाही
- 7) क्रमन्वित अध्ययनाचा समावेश _____ तंत्रविज्ञानात होतो.
अ) अनुदेशन ब) माध्यम क) अध्यापन ड) सायबरनेटीक्स
- 8) शैक्षणिक तंत्रविज्ञानाची _____ ही मर्यादा आहे.
अ) अधिक खर्च ब) अधिक वेळ खर्च क) अधिक ताणतणाव ड) अधिक प्रयोगशीलता
- 9) वर्गाध्यापनासाठी प्रणाली उपागम वापरताना _____ ही पहिली पायरी आहे.
अ) पथदर्शी कार्यवाही ब) उद्दिष्ट निश्चिती क) साधन निश्चिती ड) प्रत्याभरण
- 10) एपिडायोस्कोपचे प्रेरक साहित्य _____ हे आहे.
अ) पारदर्शिका ब) अपारदर्शक आकृत्या
क) 'अ' व 'ब' ड) यापैकी नाही

Seat No.	
-------------	--

M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
**Paper – V : INFORMATION TECHNOLOGY AND EDUCATIONAL
TECHNOLOGY**

Day and Date : Tuesday, 16-5-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

N.B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right side indicate full marks.**

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is computer network ? Explain types of networks.
 - 2) What are output devices of computer ? Explain the characteristics of different types of printers.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is technology literacy ? Explain visual literacy and its importance in detail.
 - 2) Classify media used in teaching-learning process. Explain use of multimedia technology with its characteristics.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain need and importance of information technology.
 - 2) Explain types of memory in computers.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Write objectives of educational technology.
 - 2) Explain cybernetics as a form of educational technology.
 - 3) Write a note on multisensory teaching.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : **10**
- 1) संगणक जाळे म्हणजे काय ? संगणक जाळ्यांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
 - 2) संगणकाची आऊटपुट साधने कोणती आहेत ? प्रिंटरचे विविध प्रकार व त्यांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : **10**
- 1) तंत्रविज्ञान साक्षरता म्हणजे काय ? दृक साक्षरता म्हणजे काय सांगून तिचे महत्व विशद करा.
 - 2) अध्ययन-अध्यापन प्रक्रियेतील माध्यमांचे वर्गीकरण करा. मल्टिमेडिया तंत्रविज्ञानाची वैशिष्ट्ये सांगून महत्व स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **8**
- 1) माहिती तंत्रविज्ञानाची गरज व महत्व स्पष्ट करा.
 - 2) संगणकातील स्मृतीचे प्रकार विशद करा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **12**
- 1) शैक्षणिक तंत्रविज्ञानाची उद्दिष्टे लिहा.
 - 2) शैक्षणिक तंत्रविज्ञानाचा सायबरनेटिक्स हा उपागम स्पष्ट करा.
 - 3) बहुसंवेदी अध्यापन यावर टीप लिहा.
-

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- 1) ज्ञान ही _____ क्षेत्राची पायरी आहे.
 अ) बोधात्मक ब) भावात्मक क) मनोक्रियात्मक ड) वरीलपैकी नाही
- 2) रचनात्मक मूल्यमापन _____ यांनी मांडले.
 अ) फ्रीमन ब) पटेल क) स्क्रीव्हन ड) ब्लूम
- 3) जॉर्डन यांनी सप्रमाणतेचे _____ प्रकार सांगितले आहेत.
 अ) दोन ब) चार क) सहा ड) आठ
- 4) विभाजन पद्धती _____ शी संबंधित आहे.
 अ) वस्तुनिष्ठता ब) विश्वसनीयता
 क) सप्रमाणता ड) वरीलपैकी नाही
- 5) निबंधात्मक चाचण्यांचा _____ हा गुण आहे.
 अ) प्रश्ननिर्मिती करणे सोपे ब) लेखन कौशल्य विकसन
 क) अ) आणि ब) दोन्ही ड) वरीलपैकी नाही
- 6) वय हा घटक _____ शी संबंधित आहे.
 अ) प्रमाणके संदर्भ चाचणी ब) निकष संदर्भ चाचणी
 क) दोन्ही अ) आणि ब) ड) वरीलपैकी नाही
- 7) टी-गुणांक _____ यांनी सांगितले आहे.
 अ) गिलफर्ड ब) टर्मन
 क) मॅककाल ड) थर्स्टन
- 8) प्रमाणित गुणांकाचा _____ हा प्रकार आहे.
 अ) झेड गुणांक ब) टी गुणांक क) सी गुणांक ड) वरील सर्व
- 9) व्यक्तिमत्त्व चाचण्यांचा _____ हा प्रकार आहे.
 अ) व्यक्तिमत्त्व शोधिका ब) पडताळा सूची
 क) प्रक्षेपण तंत्रे ड) वरील सर्व
- 10) परीक्षा सुधारणेचा _____ हा घटक आहे.
 अ) ऑनलाइन परीक्षा ब) सत्र प्रणाली
 क) दोन्ही अ) आणि ब) ड) वरीलपैकी नाही

Seat No.	
-------------	--

M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
EDUCATIONAL MEASUREMENT OF EVALUATION (Paper – VI)

Day and Date : Thursday, 18-5-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instructions: 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the advantages and limitations of objective tests.
 - 2) Explain the meaning and need of standardization of the test.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the factors affecting on validity of the test.
 - 2) Explain the nature and importance of Grading System.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) State the concept of educational measurement.
 - 2) Explain the importance of Interest Inventories.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Write the principles of Educational Evaluation.
 - 2) State the types of personality tests.
 - 3) Explain the concept of Educational Evaluation.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : **10**
- 1) वस्तुनिष्ठ चाचण्यांचे फायदे आणि मर्यादा स्पष्ट करा.
 - 2) चाचणीच्या प्रमाणीकरणाचा अर्थ आणि गरज स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : **10**
- 1) चाचणीच्या सप्रमाणतेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
 - 2) श्रेणी प्रणालीचे स्वरूप आणि महत्त्व स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **8**
- 1) शैक्षणिक मापनाची संकल्पना विशद करा.
 - 2) अभिरूची शोधिकांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **12**
- 1) शैक्षणिक मूल्यमापनाची तत्त्वे लिहा.
 - 2) व्यक्तिमत्त्व चाचण्यांचे प्रकार सांगा.
 - 3) शैक्षणिक मूल्यमापनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
-

Seat No.	
----------	--

**M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
POPULATION EDUCATION & HEALTH EDUCATION
(Paper – VI)**

Day and Date : Thursday, 18-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

N.B. : 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book Page No. 3. **Each** question carries **one** mark.
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct answer :

10

- 1) Population quality in country depends upon
 - a) Literate
 - b) Education
 - c) Industry
 - d) Technology
- 2) The concept of Population Education in India stated from
 - a) 1960
 - b) 1962
 - c) 1965
 - d) 1966
- 3) There are total _____ sources of collecting population data.
 - a) 2
 - b) 3
 - c) 4
 - d) 5
- 4) The institution of _____ is started in India from 1949.
 - a) Pune family planning
 - b) Mumbai family planning
 - c) Delhi family planning
 - d) Madras family planning
- 5) Population education in school curriculum included from _____ by the Govt. of India.
 - a) 1960
 - b) 1970
 - c) 1980
 - d) 1990
- 6) The concept of economic density is stated by _____ in 1934.
 - a) Allen
 - b) V.K.R.V. Rao
 - c) Malthus
 - d) Sayamen
- 7) From _____ year it is compulsory to make record at birth and death by law.
 - a) 1969
 - b) 1959
 - c) 1949
 - d) 1965
- 8) The level of _____ development comprehend to the population density of country.
 - a) Sociological
 - b) Economical
 - c) Political
 - d) Educational

- 9) The formula for deciding the definite nature of population is stated by
 a) Malthus b) Dalten c) Allen d) H.D. Harres
- 10) The beginning of population control in India stated from the scheme of
 a) First five year b) Second five year
 c) Third five year d) Fourth five year

मराठी रूपांतर

१. खालीलपैकी योग्य पर्यायाची निवडा करा.

१०

- १) लोकसंख्येची गुणवत्ता देशातील _____ अवलंबून असते.
 अ) साक्षरतेवर ब) शिक्षणावर क) उद्योगावर ड) तंत्रज्ञानावर
- २) भारतामध्ये लोकसंख्या शिक्षणाची संकल्पना _____ पासून उदयास आली.
 अ) १९६० ब) १९६२ क) १९६५ ड) १९६६
- ३) लोकसंख्येची माहिती मिळविण्याचे एकूण _____ मार्ग आहेत.
 अ) २ ब) ३ क) ४ ड) ५
- ४) भारतामध्ये १९४९ मध्ये _____ संस्था सुरू करण्यात आली.
 अ) पुणे कुटुंब नियोजन ब) मुंबई कुटुंब नियोजन
 क) दिल्ली कुटुंब नियोजन ड) मद्रास कुटुंब नियोजन
- ५) भारत सरकारने _____ पासून शालेय अभ्यासक्रमात लोकसंख्या शिक्षणाचा समावेश केला.
 अ) १९६० ब) १९७० क) १९८० ड) १९९०
- ६) १९३४ आर्थिक घनतेची संकल्पना _____ यांनी मांडली.
 अ) अॅलन ब) व्ही.के.आर. व्ही राव
 क) माल्थस ड) सायमन
- ७) जन्म आणि मृत्युची नोंद करणे हे _____ वर्षांपासून कायद्याने बंधनकारक झाले.
 अ) १९६९ ब) १९५९ क) १९४९ ड) १९६५
- ८) लोकसंख्येच्या घनतेमुळे देशाच्या _____ विकासाची पातळी समजते.
 अ) सामाजिक ब) आर्थिक क) राजकीय ड) शैक्षणिक
- ९) लोकसंख्येचे स्वरूप निश्चित करण्यासाठी _____ यांनी सूत्र मांडले.
 अ) माल्थस ब) डाल्टन क) अॅलन ड) एच.डी. हारनेस
- १०) भारतामध्ये लोकसंख्या नियंत्रणाची सुरुवात _____ योजने पासून झाली.
 अ) पहिल्या पंच वार्षिक ब) दुसऱ्या पंच वार्षिक
 क) तीसऱ्या पंच वार्षिक ड) चौथ्या पंच वार्षिक

Seat No.	
----------	--

**M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
POPULATION EDUCATION & HEALTH EDUCATION
(Paper – VI)**

Day and Date : Thursday, 18-5-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

N.B. : 1) All questions are compulsory.

2) Figures to the right indicate full marks.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain nature and scope of Population education.
 - 2) Explain Population Policy in India.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the effect of Population growth on environment.
 - 2) Explain for controlling the Population growth.
4. Answer the following questions : **8**
- 1) Write the factors of dynamics Population.
 - 2) Explain the composition of Population
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Write the importance of small family.
 - 2) Write teachers role in population education.
 - 3) Explain various sources for getting information about Population.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) लोकसंख्या शिक्षणाचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
 - २) भारत सरकारचे लोकसंख्या विषयक धोरण स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) लोकसंख्या वाढीचा पर्यावरणावर होणारा परिणाम स्पष्ट करा.
 - २) लोकसंख्या नियंत्रणाचे मार्ग लिहा.
४. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा : ८
- १) लोकसंख्येच्या गतीमानतेचे घटक लिहा.
 - २) लोकसंख्येची रचना स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) छोट्या कुटुंबाचे फायदे लिहा.
 - २) लोकसंख्या शिक्षणात शिक्षकाची भूमिका लिहा.
 - ३) लोकसंख्येची माहिती मिळविण्याचे मार्ग लिहा.
-

SLR-Y – 13

Seat No.	
----------	--

**M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
SPECIAL EDUCATION (Paper – VI)**

Day and Date : Thursday, 18-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N. B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.
3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternatives :

10

- 1) To define the responsibilities of the Central and State Governments with regard to the services for disabled person _____ Act was made.
a) PWH-1992 b) PWD-1995 c) NPE-1986 d) POA-1992
- 2) A child who is curious about his environment is _____ child.
a) common b) competence c) creative d) disability
- 3) Limit in functioning daily activities is observed in _____ children.
a) Locomotor impairment b) Visually impaired
c) Creative d) Gifted
- 4) Handicapped Welfare Act is established in _____ year.
a) 1992 b) 1982 c) 1986 d) 1995
- 5) In India _____ is identified as First Pilot Project.
a) Inclusive Education b) Integrated Education
c) Special Education d) Handicapped Education
- 6) All expenditure on integrated education scheme is _____ done by.
a) Tahshil b) Collector c) State Govt. d) Central Govt.
- 7) Educational learning defects types are _____
a) Four b) Three c) Two d) One
- 8) Dyslexia means _____
a) Mathematics defect b) Hearing defect
c) Reading disability d) Writing defect

P.T.O.

- 9) In integrated school stress is given an _____ year.
 a) Group b) Formal c) Remedial d) Self
- 10) Concept of intelligent quotient is stated by _____
 a) D-hen b) Bair c) Termen d) Witty

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवड.

२०

- १) अपंग व्यक्तिच्या सेवेबाबत केंद्र व राज्य सरकारची जबाबदारी स्पष्ट करण्यासाठी _____ हा कायदा तयार केला.
 अ) PWH-१९९२ ब) PWD-१९९५ क) NPE-१९८६ ड) POA-१९९२
- २) सभोवतालच्या वातावरणाबाबत उत्सुकता असलेले बालक _____ असते.
 अ) सामान्य ब) सक्षम क) सर्जनशील ड) अकार्यक्षम
- ३) दैनिक कृतीमधील मर्यादा _____ मुलांमध्ये दिसून येते.
 अ) अवयव कमतरता असलेल्या ब) अल्प अंध
 क) सर्जनशील ड) प्रज्ञावान
- ४) अपंग कल्याण कायदा _____ साली स्थापन झाला.
 अ) १९९२ ब) १९८२ क) १९८६ ड) १९९५
- ५) भारतामध्ये पहिला पथदर्शी प्रकल्प म्हणून _____ याला ओळखले जाते.
 अ) सर्वसमावेशक शिक्षण ब) एकात्मिक शिक्षण
 क) विशेष शिक्षण ड) अपंग शिक्षण
- ६) एकात्मिक शिक्षण योजनेवरील सर्व खर्च _____ मार्फत केला जातो.
 अ) स्थानिक प्रशासन ब) जिल्हा प्रशासन
 क) राज्यशासन ड) केंद्रशासन
- ७) अध्ययन अकार्यक्षमतेचे एकूण _____ प्रकार पडतात.
 अ) चार ब) तीन क) दोन ड) एक
- ८) डिस्लेक्सिया म्हणजे _____ होय.
 अ) अंकगणितीय दोष ब) श्रवण दोष
 क) वाचन दोष ड) लेखन दोष
- ९) एकात्मिक शाळेमध्ये _____ अध्यायनावर भर दिला जातो.
 अ) सामुहिक ब) औपचारिक क) उपचारात्मक ड) स्वयं
- १०) बुध्यांक ही संकल्पना सुरूवातीला _____ यांनी मांडली.
 अ) डी-हॅन ब) बायर क) टर्मन ड) विट्टी

Seat No.	
-------------	--

**M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
SPECIAL EDUCATION (Paper – VI)**

Day and Date : Thursday, 18-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

N. B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

2. Answer the following question (**any one**): **10**
- 1) Write nature of special education and types of special children.
 - 2) How will you identify hearing impaired child ? Write characteristics of hearing impaired children.
3. Answer the following question (**any one**): **10**
- 1) Write behavioural characteristics of gifted child.
 - 2) Write the meaning of universalization of education.
4. Answer the following questions : **8**
- 1) Write importance of small family.
 - 2) Explain the role of teacher in special education.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Explain the remedial teaching.
 - 2) Explain administration of special education.
 - 3) Explain the concept of integrated education.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही **एक**) : **१०**
- १) विशेष शिक्षणाचे स्वरूप व विशेष बालकाचे प्रकार लिहा.
 - २) कर्णदोष असलेली मुले तुम्ही कशी ओळखाल ? कर्णदोष मुलांचे वैशिष्ट्ये लिहा.

३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) प्रज्ञावान मुलांचे वर्तन वैशिष्ट्ये लिहा.
 - २) शिक्षणाच्या जागतीकीकरणाचा अर्थ स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा : ८
- १) छोट्या कुंटुंबाचे फायदे लिहा.
 - २) विशेष शिक्षणातील शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) उपचारात्मक अध्यापन स्पष्ट करा.
 - २) विशेष शिक्षणाचे प्रशासन स्पष्ट करा.
 - ३) एकात्मिक शिक्षणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
-

Seat No.	
----------	--

**M.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
PHILOSOPHY OF EDUCATION (Paper – I)**

Day and Date : Friday, 5-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

- N.B :** 1) **All** questions are compulsory.
2) Figures on **right** side shows marks.
3) Q. No. **1** is **compulsory**. It should be solved in **first 20 minutes** in Answer Book on Page No. **3**. **Each** question carries **one** mark.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct alternative :

14

- 1) Philosophy of Education is _____ a branch of philosophy.
a) Speculative b) Applied c) Practical d) Realistic
- 2) _____ is the basic and major branch of philosophy.
a) Metaphysics b) Axiology
c) Epistemology d) Philosophy of Education
- 3) _____ is the aboriginal source of philosophical views.
a) Intuitive knowledge b) Direct knowledge
c) Inference d) Testimony knowledge
- 4) Branch of philosophy which deals with theories of knowledge is
a) Epistemology b) Metaphysics c) Axiology d) Ontology
- 5) Perennialism was framed by
a) Robert Huchins b) Mortimore Adler c) Mark Doren d) Above all
- 6) _____ is the center point of jain philosophy.
a) Religion b) Jeev principle c) Panchsheel d) Above all
- 7) _____ is approved with the view of evan elichs De Schooling Society in the Books.
a) Existentialism b) Logical empiricism
c) Essentialism d) Constructivism
- 8) Linguistic analysis is the branch of
a) Logical empiricism b) Existentialism
c) Perennialism d) Above all
- 9) _____ is known as a founder of humanism.
a) Francisco sanchez b) Hegel c) Plato d) Dewey
- 10) "If the poor boy can not come to education, education must go to him" is recommended by
a) Swami Vivekanand b) Tagore
c) Karmveer Bhaurao Patil d) Mahatma Gandhiji
- 11) The medium of instruction according to Mahatma Gandhiji should be the
a) Regional language b) Mother tongue c) English d) Hindi
- 12) Plato stated two worlds of ideas, first world of things and another was
a) World of dreams b) World of imaginations
c) World of ideas d) Above all
- 13) _____ is included in personal values.
a) National integration b) Fraternity c) Self dependent d) Cooperation
- 14) For inculcating values in students states importance to
a) Continuous and regularity
b) Follow-up in time to time
c) Give opportunity of experiencing superiority of values
d) Above all

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना: १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. योग्य पर्याय निवडा :

१४

- १) शिक्षणाचे तत्वज्ञान ही तत्वज्ञानाची _____ शाखा आहे.
अ) विचारप्रधान ब) उपयोजित क) व्यवहारप्रधान ड) वास्तववादी
- २) तत्वज्ञानाची _____ ही मूल व प्रमुख शाखा होय.
अ) सदवस्तुशास्त्र ब) मूल्यमीमांसा क) ज्ञानमिमांसा ड) शिक्षणाचे तत्वज्ञान
- ३) तत्वज्ञानाच्या दृष्टिने _____ ज्ञानाचा आदिस्त्रोत आहे.
अ) प्रज्ञासाक्षात ज्ञान ब) साक्षात ज्ञान क) अनुमानात्मक ज्ञान ड) शब्दज्ञान/आप्तवाक्य
- ४) ज्ञानाच्या उत्पत्तीचा अभ्यास असणारी तत्वज्ञानाची शाखा म्हणजे
अ) ज्ञानमिमांसा ब) अध्यात्मशास्त्र क) मूल्यमीमांसा ड) तत्वमीमांसा
- ५) सातत्यवादाचा पुरस्कर्ता _____ होत.
अ) रॉबर्ट हचिन्स ब) मॉर्टिमोट अँडलर क) मॉर्कडोरेन ड) वरील सर्व
- ६) जैन तत्वज्ञानाचा केंद्रबिंदू _____ हा आहे.
अ) धर्म ब) जीवतत्व क) पंचशिल ड) वरील सर्व
- ७) शाळेबद्दलचा इव्हान इलिचचा या पुस्तकातील दृष्टिकोण _____ मान्य आहे.
अ) आस्तित्ववाद ब) तार्किक प्रत्यक्षवाद क) आवश्यकतावाद ड) रचनावाद
- ८) भाषिक विश्लेषण ही _____ वादाची शाखा आहे.
अ) तार्किकप्रत्यक्षवाद ब) आस्तित्ववाद क) सातत्यवाद ड) वरील सर्व
- ९) मानवतावादाचे पुरस्कर्ते _____ यांना मानले जाते.
अ) फ्रान्सिस्को सॅचेझ ब) हेगेल क) प्लेटो ड) ड्यूई
- १०) “मूले जर शिक्षण घ्यायला येऊ शकणार नाहीत तर शिक्षणाने त्यांच्यापर्यंत गेले पाहिजे” असे _____ यांना म्हटले आहे.
अ) स्वामी विवेकानंद ब) टागोर क) कर्मवीर भाऊराव पाटील ड) महात्मा गांधीजी
- ११) म. गांधीजीच्या मते, शिक्षणाचे माध्यम _____ असावे.
अ) विभागीय भाषा ब) मातृभाषा क) इंग्रजी ड) हिन्दी
- १२) प्लेटोने दोन जगांची कल्पना मांडली, पहिले जग वस्तुरूप व दुसरे जग _____ होत.
अ) स्वप्नांचे ब) कल्पकतेचे क) कल्पनांचे ड) वरील सर्व
- १३) व्यक्तिगत मूल्यात _____ चा समावेश होतो.
अ) राष्ट्रीय एकात्मता ब) बंधुता क) स्वावलंबन ड) सहकार्य
- १४) विद्यार्थ्यांमध्ये मूल्यांच्या रुजवणूकीसाठी _____ ला महत्त्व आहे.
अ) सातत्य व नियमितपणा ब) वेळच्या वेळी पाठपुरावा करणे
क) मूल्यांचे श्रेष्ठत्व अनुभवण्याची संधी मिळावी ड) वरील सर्व

Seat No.	
----------	--

**M.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
PHILOSOPHY OF EDUCATION (Paper – I)**

Day and Date : Friday, 5-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Marks : 56

Instructions: 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures on right side shows marks.*

2. Answer **any one** of the following question : **10**
- 1) What is meant by value ? State the need of values in human life.
 - 2) Explain the similarities and differences between essentialism and existentialism with reference to educational aims, curriculum, methods of teaching and discipline.
3. Answer **any one** of the following question : **10**
- 1) What is meant by Philosophy of education ? According to the Philosophy, what is the nature of knowledge ?
 - 2) Explain the Dr. B.R. Ambedkar's contribution with the reference to following points :
 - a) Concept of man and his development.
 - b) Aims of education and curriculum.
4. Answer **any four** of the following question : **20**
- 1) What is meant by Epistemology ?
 - 2) State the basic principles of perennialism.
 - 3) Explain the functions of philosophy.
 - 4) Why is Mahatma Phule called as the father of women education ?
 - 5) Explain the types of values.
5. Answer **any four** of the following question : **16**
- 1) State the educational importance of Modern Humanism.
 - 2) What are the aims of Islamic education ?
 - 3) How is Ravindranath Tagore's Philosophy useful for education ?
 - 4) According to the Philosophy, what are the sources of knowledge ?
 - 5) Explain the contributions of Logical Empiricism to the education.

मराठी रूपांतर

२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तरे लिहा : १०
- १) मूल्य म्हणजे काय ? मानवी जीवनात मूल्यांची गरज सांगा.
 - २) शिक्षणाचे ध्येये, अभ्यासक्रम, अध्यापनपद्धती व शिस्त या संदर्भात आवश्यकतावाद व अस्तित्त्ववाद या दोहोतील साम्यभेद स्पष्ट करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तरे लिहा : १०
- १) शिक्षणाचे तत्त्वज्ञान म्हणजे काय ? तत्त्वज्ञानानुसार ज्ञानाचे स्वरूप कोणते ?
 - २) डॉ. बी. आर. आंबेडकराचे खालील मुद्यांच्या अनुषंगाने योगदान स्पष्ट करा.
 - अ) मानवाची संकल्पना आणि त्याच विकास.
 - ब) शिक्षणाचे ध्येये व अभ्यासक्रम.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांचे उत्तरे लिहा : २०
- १) ज्ञानमिमांसा म्हणजे काय ?
 - २) सातत्यवादाची मूलतत्त्वे सांगा.
 - ३) तत्त्वज्ञानाचे कार्ये स्पष्ट करा.
 - ४) महात्मा फुले यांना स्त्री शिक्षणाचा उद्गाता असे का म्हणतात.
 - ५) मूल्यांचे प्रकार स्पष्ट करा.
५. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांचे उत्तरे लिहा : १६
- १) आधुनिक मानवतावादाचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.
 - २) इस्लामिक शिक्षणाचे ध्येये कोणती ?
 - ३) रवींद्रनाथ टागोरांचे तत्त्वज्ञान शिक्षणासाठी कसे उपयुक्त आहे ?
 - ४) तत्त्वज्ञानानुसार ज्ञानाचे स्रोत कोणते ?
 - ५) तार्किक अनुभववादाचे शिक्षणक्षेत्रातील योगदान स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
Paper – II : SOCIOLOGY OF EDUCATION

Day and Date : Monday, 8-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

- N.B. :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 20 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory**.
3) Figures on **right** side shows marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct alternative :

14

- 1) The equality of opportunity means
 - a) Equal opportunity for all
 - b) Same type opportunity for all
 - c) Opportunity of development according to need
 - d) The right of getting maximum development as per capacity and interest
- 2) To participate private persons in the management of public sector is called
 - a) Liberalization
 - b) Privatization
 - c) Globalization
 - d) Multi culturalisation
- 3) World-fraternity emotions means
 - a) International understanding
 - b) National integration
 - c) Peace
 - d) Security
- 4) _____ is the founder of Educational Sociology.
 - a) August Comte
 - b) George Pany
 - c) Ginsberg
 - d) Ottaway
- 5) Socialization is a process of
 - a) Participation in the social ceremonies
 - b) Knowing the achievement of fore fathers
 - c) Learning of social habits, attitudes and values
 - d) Challenging the rules and norms of social system
- 6) _____ is the most important facilitator of social change.
 - a) Language
 - b) Religion
 - c) Culture
 - d) Education
- 7) The effective factor for social change is
 - a) Political
 - b) Social and culture
 - c) Industrial
 - d) Above all
- 8) Universal declaration of Human Rights is Published on
 - a) 1949
 - b) 1948
 - c) 1951
 - d) 1950
- 9) The commencement at globalization occurred through _____ phenomenon.
 - a) Cultural
 - b) Trade
 - c) Agricultural
 - d) Educational
- 10) _____ are the factors of multicultural society.
 - a) Different Language
 - b) Different heredity
 - c) Different religion
 - d) Above all
- 11) 'Education for peace' has been included according to the directive principles of
 - a) National Curriculum framework-2000
 - b) National Curriculum framework-2005
 - c) National Educational Policy-1968
 - d) Kothari Commission-1964-66
- 12) To establish international peace is the main objective of
 - a) America
 - b) UNO
 - c) WTO
 - d) Above all
- 13) The education in multi cultural society gives impact over creating
 - a) Relationship
 - b) Social awareness
 - c) Framed society
 - d) Friendliness
- 14) The purpose of liberalization is
 - a) There should be no ban over domestic private field
 - b) To eliminate/remove the illegal ban over import and production investment
 - c) To determine production, rate and sale distribution by open market
 - d) Above all

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. योग्य पर्याय निवडा :

१४

- १) संधीची समानता म्हणजे _____ होय.
अ) सर्वांना समान संधी
ब) सर्वांना एकाच प्रकारची संधी
क) गरजेनुसार विकासाची संधी
ड) कुवतीनुसार व आवडीनुसार जास्तीत जास्त विकास करून घेण्याची हक्क
- २) सार्वजनिक क्षेत्रातील उद्योगाच्या व्यवस्थापनात खाजगी व्यक्तींना सहभागी करून घेणे म्हणजे _____ होय.
अ) उदारीकरण ब) खाजगीकरण क) जागतिकीकरण ड) बहुसांस्कृतिकीकरण
- ३) विश्वबंधुत्वाची भावना म्हणजे _____ होय.
अ) आंतरराष्ट्रीय सामंजस्य ब) राष्ट्रीय एकात्मता क) शांतता ड) सुरक्षितता
- ४) शैक्षणिक समाजशास्त्राचा जनक _____ हा आहे.
अ) ऑगस्ट कॉम्ट ब) जॉर्ज पेन क) जेन्सबर्ग ड) ओटावे
- ५) सामाजिकरण ही _____ प्रक्रिया आहे.
अ) सामाजिक समारंभातील सहभागाची ब) पूर्वंजांच्या कर्तृत्व संपादनाची माहिती करून घेण्याची
क) सामाजिक सवयी, दृष्टीकोन, मूल्यांच्या अध्ययनाची ड) सामाजिक नीतीनियमांना आव्हान देण्यासाठी
- ६) सामाजिक परिवर्तनाला _____ ची सर्वात महत्त्वाची मदत होते.
अ) भाषा ब) धर्म क) संस्कृती ड) शिक्षण
- ७) सामाजिक बदलासाठी _____ घटक परिणामकारक ठरतो.
अ) राजकीय ब) सामाजिक व सांस्कृतिक
क) औद्योगिक ड) वरील सर्व
- ८) मानवी हक्क जाहीरनामा _____ साली प्रसिद्ध झाला.
अ) १९४९ ब) १९४८ क) १९५१ ड) १९५०
- ९) जागतिकीकरणाची सुरुवात _____ बाबीतून झाली.
अ) सांस्कृतिक ब) व्यापार क) कृषी ड) शैक्षणिक
- १०) _____ हे बहुसांस्कृतिक समाजाचे घटक आहेत.
अ) विविध भाषा ब) विविध वंश क) विविध धर्म ड) वरील सर्व
- ११) _____ च्या मार्गदर्शक तत्वांमध्ये शिफारस केल्यामुळे शांततेसाठी शिक्षणाचा समावेश करण्यात आला आहे.
अ) राष्ट्रीय अभ्यासक्रम आराखडा-२००० ब) राष्ट्रीय अभ्यासक्रम आराखडा-२००५
क) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण-१९८६ ड) कोठारी आयोग-१९६४-६६
- १२) जागतिक शांतता प्रस्थापित करणे हे _____ चे प्रमुख उद्दीष्टे आहे.
अ) अमेरिका ब) युनो क) डब्ल्यूटीओ ड) वरील सर्व
- १३) बहुसांस्कृतिक समाजातील शिक्षण हे समाजात _____ निर्माण करण्यावर भर देते.
अ) नातेसंबंध ब) सामाजिक जाणिव क) साचेबंद समाज ड) सौहार्द
- १४) उदारीकरणाचा हेतु _____ हा आहे.
अ) देशांतर्गत खाजगी क्षेत्रावर कोणतेही निर्बंध असता कामा नये
ब) आयात व उत्पादन, गुंतवणूकीतीवरील अनिष्ट निर्बंध नियंत्रण मोडीत काढणे
क) उत्पादन, भाव व विक्रीवाटप खुल्या बाजारात ठरविणे
ड) वरील सर्व

Seat No.	
-------------	--

M.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
Paper – II : SOCIOLOGY OF EDUCATION

Day and Date : Monday, 8-5-2017

Marks : 56

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Instructions : 1) **All** questions are **compulsory**.
2) Figures on **right** side shows marks.

2. Answer **any one** of the following question. **10**
- 1) What is international understanding ? Which activities will you do in your school for nursing international understanding ?
 - 2) What is meant by peace education ? Explain the types of peace education.
3. Answer **any one** of the following questions. **10**
- 1) What is meant by educational sociology ? Explain the education as a social system.
 - 2) What is meant by equality of educational opportunities ? Why there is need of availing the equality of educational opportunities in India ?
4. Answer **any four** of the following questions. **20**
- 1) State the need of peace education.
 - 2) What do you mean by social interaction ?
 - 3) State the objectives of education for disadvantaged.
 - 4) Which changes will have to be introduced in the existing system of education in India order to face the challenges to privatization ?
 - 5) Explain the concept of Multicultural society.
5. Answer **any four** of the following questions. **16**
- 1) Explain the approaches to peace education.
 - 2) Explain, what is the role of education in multicultural society.
 - 3) Explain the role of teacher in social changes.
 - 4) What is meant by education for oppressed ?
 - 5) Explain the meaning of excellence in education.

मराठी रूपांतर

२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तरे लिहा : १०
- १) आंतरराष्ट्रीय सामंजस्य म्हणजे काय ? आंतरराष्ट्रीयत्वाची भावना रुजविण्यासाठी तुम्ही शालेय स्तरावर कोणते उपक्रम राबवाल ?
 - २) शांतता शिक्षण म्हणजे काय ? शांतता शिक्षणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तरे लिहा : १०
- १) शैक्षणिक समाजशास्त्र म्हणजे काय ? शिक्षण ही एक सामाजिक प्रणाली आहे स्पष्ट करा.
 - २) शैक्षणिक संधीची समानता म्हणजे काय ? भारतात शिक्षणाची समासंधी उपलब्ध करून देण्याची आवश्यकता का आहे ?
४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांचे उत्तरे लिहा : २०
- १) शांतता शिक्षणाची गरज काय ?
 - २) सामाजिक आंतरक्रिया म्हणजे काय ?
 - ३) वंचितासाठीच्या शिक्षणाची उद्दिष्टे सांगा.
 - ४) खाजगीकरणाच्या आव्हानाला तोंड देण्यासाठी भारतातील सदयाच्या शिक्षणामध्ये कोणते बदल करावे लागतील ?
 - ५) बहुसांस्कृतिक समाजाची संकल्पना स्पष्ट करा.
५. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांचे उत्तरे लिहा. १६
- १) शांतता शिक्षणाचे दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
 - २) बहुसांस्कृतिक समाजात शिक्षणाची भूमिका कोणती ? स्पष्ट करा.
 - ३) सामाजिक परिवर्तनात शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.
 - ४) दडपल्यागेलेल्यांसाठीचे शिक्षण म्हणजे काय ?
 - ५) शिक्षणातील उत्कृष्टतेचा अर्थ स्पष्ट करा.
-

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
Paper – III : CURRICULUM STUDIES

Day and Date : Friday, 12-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

Instruction : Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 20 minutes** in Answer Book Page No. 3. **Each** question carries **one** mark.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose correct alternative and fill in the blanks :

- 1) The construction of Hilda Taba's model of curriculum development was done particularly for _____ study.
a) Learning b) Social c) Research d) Survey
- 2) One of the characteristic of subject centered curriculum is _____
a) Drill of a particular skill b) Revision
c) Group task d) Survey
- 3) Curriculum means planning for _____
a) Teaching b) Feedback c) Learning d) Group task
- 4) Objectives, content, teaching method, _____ are components of curriculum.
a) Class room environment b) School surrounding
c) Evaluation d) None of these
- 5) The impact of naturalism on the curriculum shows the _____ basis of curriculum.
a) Philosophical b) Psychological c) Ideological d) Social
- 6) The models of curriculum development stated by Tyler and Hilda Taba are _____
a) Non-scientific b) Scientific c) Physical d) Social
- 7) The Wiles and Bondy has stated the first stage of curriculum development as _____
a) Implementation b) Evaluation c) Analysis d) Design
- 8) In _____ curriculum more importance is given to what is taught rather than how it is taught.
a) Core b) Community centered
c) Subject centered d) Student centered
- 9) In _____ approach of curriculum the self-reflectiveness and self-actualization of students is considered.
a) Humanistic b) Social
c) Student centered d) Knowledge constructivist
- 10) The criterion for good learning experiences is/are _____
a) Related to life b) Related to objectives
c) According to age and maturity d) All a, b, c
- 11) The futuristic model of curriculum development was developed by _____
a) Mc Nil b) Hilda Taba c) Tyler d) Wiles, Bondy
- 12) The important aspect of community centered curriculum is _____
a) Drill b) Revision c) Group task d) Supervised study
- 13) Situational analysis was the major drawback of curriculum development stated by _____
a) Nicholas and Nicholas b) Tyler
c) Hilda Taba d) Mc Nil
- 14) The criterion of curriculum construction is/are _____
a) Flexibility b) Usability c) Dynamism d) All a, b, c

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा व रिकाम्या जागा भरा :

14

- 1) हिल्डा टाबाच्या अभ्यासक्रम विकसन प्रतिमानाची रचना प्रामुख्याने _____ अभ्यास करण्यासाठी केली होती.
अ) अध्ययन ब) सामाजिक क) संशोधन ड) सर्वेक्षण
- 2) विषय केंद्रित अभ्यासक्रमाचे _____ हे एक वैशिष्ट्य आहे.
अ) एखाद्या कौशल्याचा सराव ब) उजळणी
क) गट कार्य ड) सर्वेक्षण
- 3) अभ्यासक्रम म्हणजे _____ नियोजन करणे.
अ) अध्यापनासाठी ब) प्रात्याभरणासाठी क) अध्ययनासाठी ड) गटकार्यासाठी
- 4) उद्दिष्टे, आशय, अध्यापन पद्धती, _____ हे अभ्यासक्रमाचे घटक आहेत.
अ) वर्ग खोलीतील वातावरण ब) शालेय परिसर क) मूल्यमापन ड) यापैकी नाही
- 5) निसर्गवादाचा अभ्यासक्रमावरील प्रभाव अभ्यासक्रमाचा _____ आधार दर्शवतो.
अ) तात्विक ब) मानसशास्त्रीय क) आदर्शवादी ड) सामाजिक
- 6) टायलर व हिल्डा टाबा यांची अभ्यासक्रम विकसनाची प्रतिमाने _____ आहेत.
अ) अशास्त्रीय ब) शास्त्रीय क) भौतिक ड) सामाजिक
- 7) वर्ड्स व बॉडी यांनी अभ्यासक्रम विकसनाचा पहिला टप्पा _____ सांगितला आहे.
अ) अंमलबजावणी ब) मूल्यमापन क) पृथःकरण ड) आरेखन/अभिकल्प
- 8) _____ अभ्यासक्रमात कसे शिकवले या पेक्षा काय शिकवले याला महत्व दिले जाते.
अ) मुलभूत/मुख्य ब) समाज केंद्रित क) विषय केंद्रित ड) विद्यार्थी केंद्रित
- 9) अभ्यासक्रमाच्या _____ दृष्टीकोनात अध्ययनार्थीच्या स्वयंचिंतनाला व त्याच्या एखाद्या गोष्टीतील दिलचस्पीचा विचार केला जातो.
अ) मानवतावादी ब) समाजिक क) विद्यार्थी केंद्रित ड) ज्ञानरचनावारी
- 10) चांगल्या अध्ययन अनुभवांचे _____ हे निकष आहेत.
अ) जीवनाशी निगडीत ब) उद्दिष्टांशी निगडीत
क) वय व पक्वता यांना साजेसे ड) सर्व अ, ब, क
- 11) अभ्यासक्रम विकसनाचे फ्युचरिस्टिक प्रतिमान _____ यांनी विकसित केले.
अ) मॅक नील ब) हिल्डा टाबा क) टायलर ड) वर्ड्स, बॉडी
- 12) समाज केंद्रित अभ्यासक्रमाचे _____ हे महत्वाचे अंग आहे.
अ) सराव ब) उजळणी क) गट कार्य ड) पर्यवेक्षित अभ्यास
- 13) प्रसंगनिष्ठ विश्लेषण हा _____ यांच्या अभ्यासक्रम विकसन प्रतिमानाचा मुख्य दोष होता.
अ) निकोलस आणि निकोलस ब) टायर
क) हिल्डा टाबा ड) मॅक नील
- 14) अभ्यासक्रम रचनेचे _____ हा/हे निकष आहे/आहेत.
अ) लवचिकता ब) उपयुक्तता क) गतीमानता ड) सर्व अ, ब, क

Seat No.	
-------------	--

**M.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
Paper – III : CURRICULUM STUDIES**

Day and Date : Friday, 12-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Marks : 56

2. Answer the following questions (**any one**) : 10
- 1) Explain the various components of curriculum.
 - 2) Explain the concept and characteristics of social re-constructivist curriculum.
3. Answer the following questions (**any one**) : 10
- 1) Explain Hilda Taba's curriculum development model with steps involved.
 - 2) Explain the principles and criterion of development of learning experiences.
4. Answer the following questions in brief (**any four**) : 20
- 1) Explain the philosophical basis of curriculum.
 - 2) Explain the Tyler's model of curriculum development.
 - 3) Which points are required to be considered while selecting learning experiences ?
 - 4) Explain the concept of community centered curriculum.
 - 5) Explain the concept of curriculum load.
5. Answer the following questions in brief (**any four**) : 16
- 1) Explain the concept of learner centered curriculum.
 - 2) Explain the principles of curriculum integration.
 - 3) Explain the concept of de-centralized curriculum.
 - 4) Explain the role of curriculum in preservation of culture.
 - 5) Explain the importance of inclusion of environment as one of the subject in the curriculum.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही **एक**) : 10
- 1) अभ्यासक्रमाचे विविध घटक स्पष्ट करा.
 - 2) सामाजिक पुनर्रचनात्मक अभ्यासक्रमाची संकल्पना व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही **एक**) : 10
- 1) अभ्यासक्रम विकसनाचे हिल्डा टाबा चे प्रतिमान विध पायऱ्यांसह स्पष्ट करा.
 - 2) अध्ययन अनुभव विकसनाची तत्वे व निकष स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणताही चार) :

20

- 1) अभ्यासक्रमाचा तात्विक आधार स्पष्ट करा.
- 2) अभ्यासक्रम विकसनाचे टायलरचे प्रतिमान स्पष्ट करा.
- 3) अध्ययन अनुभवांची निवड करतांना कोणते मुद्दे विचारात घ्यावेत.
- 4) समाज केंद्रित अभ्यासक्रमाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- 5) अभ्यासक्रम भाराची संकल्पना स्पष्ट करा.

5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) :

16

- 1) अध्ययनार्थी केंद्रित अभ्यासक्रमाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 2) अभ्यासक्रमाच्या एकात्मिकरणाची तत्वे स्पष्ट करा.
 - 3) विकेंद्रित अभ्यासक्रमाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 4) संस्कृती संवर्धनात अभ्यासक्रमाची भूमिका स्पष्ट करा.
 - 5) अभ्यासक्रमातील पर्यावरण विषयाच्या समावेशनाचे महत्व स्पष्ट करा.
-

Seat No.	
----------	--

**M.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
TEACHER EDUCATION – I (Paper – IV)**

Day and Date : Monday, 15-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

Instruction : Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 20 minutes** in Answer Book
Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct alternative :

14

- 1) What would be the role of teacher at the higher education level ?
 - a) Providing information to the student
 - b) Motivating students for self study
 - c) Encouraging the open competition in student
 - d) Helping students to solve their problems
- 2) The teacher education curriculum will be prepared by _____ institution.
 - a) UGC
 - b) NCTE
 - c) NCERT
 - d) NAAC
- 3) In the context of Teacher Education the meaning of supervision is
 - a) making rules for teachers behavior
 - b) observing the behaviors of teachers
 - c) helping teachers to become good teachers
 - d) punishing the teachers
- 4) In the view of students learning teacher will be effective if he is
 - a) a researcher
 - b) a facilitator
 - c) an instructor
 - d) an evaluator
- 5) Which is the important objective of professional education ?
 - a) Making a person rich in knowledge
 - b) making a person expert in one of the skills
 - c) Helping the person to start profession
 - d) Inculcating the business attitude in a person
- 6) It is necessary to a teacher to concentrate on _____ aspects while teaching a teaching point in the classroom through using interactive approach.
 - a) reinforcement
 - b) feedback
 - c) recall
 - d) recognition
- 7) The important components of teacher education are
 - a) Objective, method of teaching and evaluating
 - b) Philosophy, psychology and sociology
 - c) Theoretical base school subject teaching method and practice teaching
 - d) Practice teaching, internship and micro lesson
- 8) _____ is the sound reason for education as life long process.
 - a) Knowledge growth
 - b) Social and cultural change
 - c) Preparation for future challenges
 - d) All the above
- 9) In Service Education means
 - a) Continuing education
 - b) Professional education
 - c) Skill aspect
 - d) All the above
- 10) The aim of In-service teacher education is
 - a) To help teachers to know their problems
 - b) To help teachers to employ more effective methods of teach
 - c) To increase the professional efficiency
 - d) All the above
- 11) The problems of In service teacher education is
 - a) Lack of motivation
 - b) Lack of interest
 - c) Financial problems
 - d) All the above
- 12) Qualitative improvement in education depends on quality of
 - a) Teacher education
 - b) Syllabus
 - c) Student
 - d) None of these
- 13) Internship In teacher education includes
 - a) Practice teaching
 - b) Field experience
 - c) Attitude towards his profession
 - d) All of the above
- 14) Simulated teaching is a training technique used to change the _____ of the pupil.
 - a) Behavior
 - b) Attitude
 - c) Interest
 - d) None of these

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडून उत्तरे लिहा :

१४

- १) उच्च शिक्षण स्तरावर शिक्षकाची भूमिका काय असावी ?
- a) विद्यार्थ्यांना माहिती प्रदान करणे b) विद्यार्थ्यांना स्वयं अध्ययन करण्यास प्रेरित करणे
- c) विद्यार्थ्यांमधील निकोप स्पर्धेस प्रोत्साहन देणे d) विद्यार्थ्यांना त्यांच्या समस्या सोडवण्यास मदत करणे
- २) शिक्षक शिक्षणाचा अभ्यासक्रम _____ ही संस्था तयार करते.
- a) UGC b) NCTE c) NCERT d) NAAC
- ३) शिक्षक शिक्षणाचा संदर्भानुसार पर्यवेक्षणाचा अर्थ _____ आहे.
- a) शिक्षकांच्या वर्तनाचे नियमन करणे b) शिक्षकांच्या वर्तनाचे निरीक्षण करणे
- c) उत्तम शिक्षक होण्यासाठी शिक्षकांना मदत करणे d) शिक्षकांना शिक्षा करणे
- ४) विद्यार्थ्यांच्या अध्ययनाच्या दृष्टिने शिक्षक परिणामकारक होईल, जर तो _____ असेल.
- a) संशोधक b) सुलभक c) अनुदेशक d) मूल्यमापक
- ५) व्यावसायिक शिक्षणाचा प्रमुख उद्देश कोणते आहे ?
- a) व्यक्तिला ज्ञान संपन्न बनविणे b) व्यक्तीला एखाद्या व्यवसायाचे कौशल्य आत्मसात करून देणे
- c) व्यक्तिला व्यवसाय सुरु करण्यास मदत करणे d) व्यक्तीमध्ये व्यापारी दृष्टिकोन बिंबवणे
- ६) वर्गात एक पाठयांश शिकवताना शिक्षक आंतरक्रियात्मक उपागमाचा उपयोग करित आहे म्हणून त्याने _____ बाबीकडे लक्ष देणे आवश्यक आहे.
- a) अनुधावत b) प्रत्याभरण c) प्रत्यावहन d) प्रत्याभिज्ञान
- ७) शिक्षक शिक्षणाचे प्रमुख घटक _____ हे आहेत.
- a) उद्दिष्टे, अध्यापन पद्धती, मूल्यमापन b) तत्वज्ञान, मानसशास्त्र, समाजशास्त्र
- c) सैद्धांतिक आधार, शालेय विषय अध्यापन पद्धती सराव अध्यापन d) सराव अध्यापन, आंतरवासिता, सूक्ष्म पाठ
- ८) _____ च्या कारणासाठी शिक्षण ही निरंतर प्रक्रिया आहे.
- a) ज्ञानवृद्धी b) शैक्षणिक आणि सांस्कृतिक बदल
- c) भविष्यकालिन आव्हानासाठी तयारी d) वरील सर्व
- ९) सेवांतर्गत शिक्षक शिक्षण म्हणजे
- a) निरंतर शिक्षण b) व्यावसायिक शिक्षण c) कौशल्य धिष्टता d) वरील सर्व
- १०) सेवांतर्गत शिक्षक शिक्षणाचे मुख्य ध्येय हे
- a) शिक्षकांना त्यांच्या समस्या समजावण्यासाठी मदत करणे b) शिक्षकांना उत्तम अध्यापन पद्धती वापरण्यासाठी मदत करणे
- c) व्यावसायिक कार्यक्षमता वाढविण्यासाठी d) वरीलपैकी सर्व
- ११) सेवांतर्गत शिक्षणातील मुख्य समस्या ही _____ आहे.
- a) प्रबलनाचा अभाव b) अभिरुचीचा अभाव c) आर्थिक अडचणी d) वरीलपैकी सर्व
- १२) शिक्षणाची अभिवृद्धी गुणवत्ता वाढ ही _____ गुणवत्तेवर अवलंबून असणे.
- a) शिक्षक शिक्षणाच्या b) अभ्यासक्रमाच्या c) विद्यार्थ्यांच्या d) यापैकी नाही
- १३) शिक्षक शिक्षणाच्या आंतरवासितेमध्ये _____ समावेश होतो.
- a) सराव अध्यापन b) क्षेत्रीय अनुभव c) व्यावसायाबद्दल चा दृष्टिकोन d) वरीलपैकी सर्व
- १४) विद्यार्थ्यांच्या _____ मध्ये बदल होण्यासाठी अभिरूप अध्यापनाच्या प्रशिक्षण तंत्राचा वापर केला जातो.
- a) वर्तन b) दृष्टिकोन c) अभिरुची d) यापैकी नाही

Seat No.	
-------------	--

**M.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
TEACHER EDUCATION – I (Paper – IV)**

Day and Date : Monday, 15-5-2017

Marks : 56

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Instructions : 1) *All questions are compulsory.*

2) *The candidate indent to write **Marathi** should read **English** version also.*

2. 1) State the concept of In-service teacher education and explain its nature. 10

OR

2) Suggest the various programmes for the development of skills and efficiency in teacher education.

3. 1) Explain the concept of the continuous professional development of teachers and state the programmes for their professional development. 10

OR

2) Write in detail about the characteristics of in-service teacher education.

4. Answer in brief (**any 4**) : 20

- 1) Explain the main components in teacher education.
- 2) How should be the practical view of teacher education ?
- 3) Explain the various type of in-service teacher educaiton.
- 4) Explain the importance of distance system in teacher education.
- 5) Explain the importance of feedback in in-service teacher education.

5. Answer in brief (**any 4**) : 16

- 1) Explain the need of internship in school based teacher education.
- 2) What are the principles of adult pedagogy ?
- 3) State the role of national level institutions in in-service teacher education.
- 4) What are the directive principles of in-service teacher education ?
- 5) Explain the need of in-service teacher education in present scenario.

मराठी रूपांतर

२. १) सेवा पूर्व शिक्षक शिक्षणाची संकल्पना सांगून सेवापूर्व शिक्षक शिक्षणाचे स्वरूप स्पष्ट करा. १०
- अथवा**
- २) कौशल्य आणि कार्यक्षमता विकसित करण्यासाठी शिक्षक शिक्षण कार्यक्रमात विविध उपक्रम सूचवा.
३. १) शिक्षकांच्या निरंतर व्यावसायिक विकासाची संकल्पना स्पष्ट करून व्यावसायिक विकासाचे विविध उपक्रम सांगा. १०
- अथवा**
- २) सेवा अंतर्गत शिक्षक शिक्षणाची गुणवैशिष्ट्ये सविस्तर लिहा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही ४) : २०
- १) शिक्षक शिक्षणातील मुलभूत घटक विषद करा.
- २) शिक्षक शिक्षण कार्यक्रमातील मूलभूत व्यावहारिक दृष्टिकोन कसा पाहिजे ?
- ३) सेवांतर्गत शिक्षक शिक्षणाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- ४) शिक्षक शिक्षण कार्यक्रमात दूरस्थ प्रणालीचे महत्व सांगा.
- ५) सेवांतर्गत शिक्षक शिक्षणातील प्रत्याभरणाचे महत्व स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही ४) : १६
- १) शाळेवर आधारित शिक्षक शिक्षणातील आंतरवासितेची आवश्यकता सांगा.
- २) प्रौढ अध्यापन शास्त्राची तत्वे कोणती आहेत ?
- ३) सेवाअंतर्गत शिक्षक शिक्षणात राष्ट्रीय स्तरावरील संस्थेची भूमिका सांगा.
- ४) सेवांतर्गत शिक्षक शिक्षणाची मार्गदर्शक तत्वे कोणती आहेत ?
- ५) सेवांतर्गत शिक्षक शिक्षणाची सद्यस्थितीतील गरज स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
EDUCATION (Paper – I)
Philosophical and Sociological Foundations of Education

Day and Date : Friday, 5-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right side indicate full marks.**
3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative :

10

- i) In the concept of sustainable development _____ is taken into consideration.
A) Environmental and moral foundation B) Social and finance
C) Trade and human settlement D) Above all
- ii) Equal opportunity of education means
A) To give education as per wish B) To give educational facilities
C) To give education as per capability D) To give education for all
- iii) The father of educational sociology is
A) John Lock B) George Payne C) Brown D) Henry Johnson
- iv) According to the contract of GATS education is included in _____ field.
A) Occupation B) Service C) Industry D) Trade
- v) The concept of 'Right to information' is the precious gift given by _____ nation to the world.
A) India B) England C) Sweden D) America
- vi) Socialization process takes place among human being during
A) During childhood B) During young age
C) Different intervals D) For the whole life
- vii) _____ is not the type of multicultural society.
A) Education B) Human heredity
C) Language D) Religion
- viii) The purpose of 1986's Consumer Protection Act is
A) The conservation, nourishment of consumer rights should be made
B) Consumer well-being should be done
C) Consumer development should be made
D) Above all

- ix) 'Right to Information Act' executed from Maharashtra
 A) 12th October 2005 B) 12th October 2006
 C) 12th October 2009 D) 12th October 2010
- x) _____ aspect is taken in consideration in the intellectual property right.
 A) Patent B) Copyright C) Trade mark D) Above all

मराठी रूपांतर

१. बहुपर्यायी प्रश्न निवडा.

१०

- 1) शाश्वत विकासाच्या संकल्पनेत _____ घटकांचा विचार केला जातो.
 अ) पर्यावरणीय आणि नैतिक अधिष्ठान ब) सामाजिक आणि आर्थिक
 क) व्यापार व मानवी वसाहत ड) वरील सर्व
- 2) शिक्षणात शैक्षणिक संधीची समानता म्हणजे
 अ) इच्छेनुसार शिक्षण देणे ब) शैक्षणिक सुविधा देणे
 क) क्षमतेनुसार शिक्षण देणे ड) सर्वाना शिक्षण देणे
- 3) 'शैक्षणिक समाजशास्त्राचा जनक' _____ आहे.
 अ) जॉन लॉक ब) जॉर्ज पेन क) ब्राऊन ड) हेन्री जॉन्सन
- 4) गॅट्स करारानुसार शिक्षणाचा समावेश _____ क्षेत्रात करण्यात आली.
 अ) व्यवसाय ब) सेवा क) उद्योग ड) व्यापार
- 5) 'माहितीचा कायदा' ही संकल्पना _____ या देशाने जगाला दिलेली एक अनमोल देणगी आहे.
 अ) भारत ब) इंग्लंड क) स्वीडन ड) अमेरिका
- 6) मानवी जीवनातील सामाजिकीकरणाची प्रक्रिया _____ काळात घडते.
 अ) बाल्यावस्थेत ब) तारुण्यावस्थेत क) विविध टप्प्यात ड) आजन्म
- 7) बहुसांस्कृतिक समाजाचा _____ हा प्रकार नाही.
 अ) शिक्षण ब) मानववंश क) भाषा ड) धर्म
- 8) ग्राहक संरक्षण कायदा-1986 चा हेतू _____ आहे.
 अ) ग्राहकांच्या आधिकाराचे संवर्धन व संरक्षण करणे ब) ग्राहकांच्या हिताचे संरक्षण व्हावे
 क) ग्राहकांची उन्नती व्हावी ड) वरील सर्व
- 9) महाराष्ट्रात 'माहितीचा अधिकार कायदा' _____ पासून लागू करण्यात आला.
 अ) १२ ऑक्टोबर २००५ ब) १२ ऑक्टोबर २००६
 क) १२ ऑक्टोबर २००९ ड) १२ ऑक्टोबर २०१०
- 10) "बौद्धिक संपदा अधिकारात" _____ घटकांचा विचार केला जातो.
 अ) पेटंट ब) कॉपी राईट क) ट्रेडमार्क ड) वरील सर्व

Seat No.	
-------------	--

M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
EDUCATION (Paper – I)
Philosophical and Sociological Foundations of Education

Day and Date : Friday, 5-5-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right side indicate full marks.**

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the meaning of socializaion. How does the socialization takes place through education ?
 - 2) State the concept of human right Education. Explain the role of education in developing human right education among students.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What do you mean by international understanding ? Suggest activities for developing international understanding.
 - 2) Explain the inequality in Indian Social system. Suggest measure to reduce it in Indian Society.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain the need of right to information act in our country.
 - 2) Explain the concept of community health.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Explain the concept of education for multicultural society.
 - 2) Explain the need of Global education in our country.
 - 3) How do you prevent terrorism through education ?

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) सामाजिकीकरणाचा अर्थ स्पष्ट करा. शिक्षणाद्वारे सामाजिकीकरणाची प्रक्रिया कशी घडते ते लिहा.
 - 2) मानवी हक्क शिक्षणाची संकल्पना सांगा. विद्यार्थी मध्ये मानवी हक्क शिक्षण संकल्पना रुजविण्यासाठी शिक्षणाची भूमिका स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) तुमच्या मते आंतरराष्ट्रीय सामंजस्य म्हणजे काय ? आंतरराष्ट्रीय सामंजस्याच्या भावनेचा विकास साधण्यासाठी उपक्रम सुचवा.
 - 2) भारतीय समाजातील असमानता स्पष्ट करा. भारतीय समाजातील असमानता कमी करण्यासाठी उपाय सुचवा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- 1) आपल्या देशात 'माहितीचा अधिकार कायदा' ची गरज स्पष्ट करा.
 - 2) 'सामाजिक आरोग्य' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 12
- 1) बहुसांस्कृतिक समाजातील शिक्षणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 2) आपल्या देशात वैश्विक शिक्षणाची गरज स्पष्ट करा.
 - 3) शिक्षणातून दहशतवादाचा अटकाव कशा प्रकारे कराल ?
-

Seat No.	
----------	--

M.Ed. Semester – II (Old) Examination, 2017
PSYCHOLOGICAL FOUNDATIONS OF EDUCATION (Paper – II)

Day and Date : Monday, 8-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

Instruction : Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative : **10**
- 1) _____ faculty is not responsible for poor mental health.
A) Heredity B) Physiological C) Environment D) Emotional
 - 2) The characteristics of group intelligence test is
A) Less expensive B) No need of training
C) Time saving D) All above
 - 3) Sentence completion test is the _____ technique of personality.
A) Introspection B) Observation C) Projective D) Socio metric
 - 4) _____ have contributed humanistic theory of personality.
A) Roger B) Miller C) Eysenck D) Dollard
 - 5) The ability of performing a task in a better way is called as
A) Interest B) Art C) Aptitude D) Practice
 - 6) According to Munn, the first stage of creativity is
A) Incubation B) Preparation C) Inspiration D) Revision
 - 7) Individual differences takes place because of
A) Attitude B) Heredity C) Nationality D) All above
 - 8) Daniel Golman's emotional intelligence does not include
A) Self awareness B) Transformation
C) Motivation D) Self regulation
 - 9) Social observation theory was stated by
A) Bandura B) Freud C) Maslow D) Erickson
 - 10) In the measurement of intelligence the maximum cronological age is
A) 12 B) 14 C) 16 D) 18

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- 1) _____ हा घटक मानसिक आरोग्य कमी करण्यास कारणीभूत नसतो.
अ) अनुवंश ब) शारीरिक क) परिस्थिती ड) भावनिक
- 2) समूह बुद्धिमत्ता चाचणीचे _____ हे वैशिष्ट्य आहे.
अ) कमी खर्चिक ब) प्रशिक्षणाची गरज नाही
क) वेळेची बचत ड) वरील सर्व
- 3) वाक्यपूर्ती कसोटी हे व्यक्तिमत्व तपासणीचे _____ तंत्र आहे.
अ) आत्मनिरीक्षण ब) निरीक्षण क) प्रक्षेपित ड) समाजमिती
- 4) व्यक्तिमत्वाच्या मानवतावादी उपपत्तीत _____ चे योगदान आहे.
अ) रॉजर्स ब) मिलर क) आयसेनक ड) डोलार्ड
- 5) एखादे कार्य अधिक चांगल्या रीतीने करण्याची क्षमता म्हणजे _____ होय.
अ) आवड ब) कला क) प्रवणता ड) सराव
- 6) मन यांच्यामतानुसार सर्जनशीलतेचा _____ हा पहिला टप्पा आहे.
अ) उबविणे ब) पूर्वतयारी क) प्रेरणा ड) उजळणी
- 7) व्यक्तिभेद निर्माण होण्यास _____ घटक कारणीभूत आहे.
अ) वृत्ती ब) अनुवंश क) राष्ट्रीयत्व ड) वरील सर्व
- 8) डॅनिअल गोलमन यांच्या भावनिक बुद्धिमत्तेत _____ चा समावेश होत नाही.
अ) स्व जाणीव ब) रूपांतर क) प्रेरण ड) स्वनियमन
- 9) सामाजिक निरीक्षण उपपत्ती _____ यांनी मांडली.
अ) बांदुरा ब) फ्राइड क) मॉस्लो ड) इरिक्सन
- 10) बुद्धिमत्ता मापनात अधिकतम शारीरिक वय हे _____ इतके असते.
अ) 12 ब) 14 क) 16 ड) 18

Seat No.	
---------------------	--

**M.Ed. Semester – II (Old) Examination, 2017
PSYCHOLOGICAL FOUNDATIONS OF EDUCATION (Paper – II)**

Day and Date : Monday, 8-5-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instruction: All questions are compulsory.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
 - 1) What is meant by intelligence ? Explain the Garner theory of intelligence.
 - 2) Explain the concept and assessment of personality.

3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
 - 1) What is meant by individual differences ? Explain two types of individual difference.
 - 2) Explain the Banduar's Social observation theory. Why it is important in todays situation ?

4. Answer the following questions in brief : **8**
 - 1) Explain the concept of social intelligence.
 - 2) What are characteristics of projective technique ?

5. Answer the following questions in brief : **12**
 - 1) State the meaning of social psychology.
 - 2) Explain the concept of adjustment.
 - 3) What is meant by creativity ?

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : **10**
- 1) बुद्धिमत्ता म्हणजे काय ? बुद्धिमत्तेची गावर्नरची उपपत्ती स्पष्ट करा.
 - 2) व्यक्तिमत्त्वाची संकल्पना व मूल्यांकन स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : **10**
- 1) व्यक्तिभेद म्हणजे काय ? व्यक्तिभेदाचे दोन प्रकार स्पष्ट करा.
 - 2) बांदुरा यांची सामाजिक निरीक्षण उपपत्ती स्पष्ट करा. ही उपपत्ती सद्यस्थितीत का महत्त्वाची आहे.
4. खालील प्रश्नांचे थोडक्यात उत्तरे लिहा : **8**
- 1) सामाजिक बुद्धिमत्तेची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 2) प्रक्षेपित तंत्राची वैशिष्ट्ये कोणती ?
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **12**
- 1) सामाजिक मानसशास्त्राचा अर्थ सांगा.
 - 2) समायोजनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 3) सजूनशीलता म्हणजे काय ?
-

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
METHODOLOGY OF EDUCATIONAL RESEARCH (Paper – III)

Day and Date : Friday, 12-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

Instruction : Q.No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct answer :

(10×1=10)

- 1) Which scale involves qualitative description of a limited number of aspects of a thing as a trait of a person ?
 - a) crossed rating scale
 - b) descriptive rating scale
 - c) rating scale
 - d) above all
- 2) Meaning of 'APA' is
 - a) American Psychological Association
 - b) American Physiological Association
 - c) American Philosophical Association
 - d) American Pedagogical Association
- 3) The research tools are used for
 - a) Tabulation of data
 - b) Processing the fact
 - c) Collecting the fact
 - d) Classification of information
- 4) The main purpose of randomisation selection of _____ group.
 - a) ideal
 - b) latest
 - c) relative
 - d) representative
- 5) While selecting probability sample objectivity is
 - a) merit
 - b) demerit
 - c) aim
 - d) objective
- 6) A random sample is
 - a) is one which is large in size
 - b) is one in which each
 - c) member of population has equal chance of being
 - d) all above
- 7) _____ is not characteristic of a good measuring technique of research.
 - a) Objectivity
 - b) Reliability
 - c) Usability
 - d) Variability
- 8) Records of the information sources used in the research are written in _____ part of the research report.
 - a) primary section
 - b) bibliography
 - c) study of related literature
 - d) appendices
- 9) Only for literate people it can be tools used of
 - a) sociometry
 - b) observation
 - c) questionnaire
 - d) interview
- 10) Synopsis and abstracts of research means
 - a) presentation
 - b) preparation
 - c) writing
 - d) report

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. खालील योग्य पर्याय निवडा.

१०

- १) कोणत्या श्रेणीत कोणत्याही व्यक्तीच्या गुणांचे किंवा वस्तूच्या मर्यादित वैशिष्ट्याचे गुणात्मक विवरण प्रस्तुत करते ?
 अ) रेखित पदनिश्चयन श्रेणी
 ब) वर्णनात्मक पदनिश्चयन श्रेणी
 क) पदनिश्चयन श्रेणी
 ड) वरील सर्व
- २) 'APA' म्हणजे _____ होय.
 अ) अमेरिकन सायकॉलाजीकल असोसिएशन
 ब) अमेरिकन फिजीऑलॉजीकल असोसिएशन
 क) अमेरिकन फिलॉसॉफिकल असोसिएशन
 ड) अमेरिकन पेडॅगॉजीकल असोसिएशन
- ३) संशोधन साधनांचा उपयोग _____ केला जातो.
 अ) कोष्टके तयार करण्यासाठी
 ब) तथ्यावर प्रक्रिया करण्यासाठी
 क) तथ्य संकलनासाठी
 ड) माहितीचे वर्गीकरण करण्यासाठी
- ४) यादृच्छिकरणाचा मुख्य उद्देश म्हणजे _____ गट निवडणे होय.
 अ) आदर्श
 ब) उद्ययावत
 क) संबंधित
 ड) प्रतिनिधिक
- ५) संभाव्यता नमुना निवडी मधील वस्तुनिष्ठता हा _____ आहे.
 अ) गुण
 ब) दोष
 क) ध्येय
 ड) उद्दिष्ट्ये
- ६) यादृच्छिक नमुना म्हणजे हा
 अ) आकाराने मोठा असतो
 ब) फक्त यादृच्छिक संख्या सारणीने निवडला जातो
 क) जनसंख्येतील प्रत्येकाला निवडीची संधी देते
 ड) वरील सर्व
- ७) चांगल्या संशोधनाच्या मापनाचे _____ हे वैशिष्ट्ये नाही.
 अ) वस्तुनिष्ठता
 ब) विश्वसनियता
 क) उपयुक्तता
 ड) परिवर्तनियता
- ८) दप्तर नोंदणी या माहितीचा स्रोताचा संशोधन अहवालाच्या _____ भागात वापर केला जातो.
 अ) प्राथमिक विभाग
 ब) संदर्भसूची
 क) संबंधित साहित्याचा अभ्यास
 ड) कृतीसंशोधन
- ९) केवळ साक्षर व्यक्तीसाठी वापरले जाणारे साधन _____ हे साधन आहे.
 अ) समाजमिती
 ब) निरीक्षण
 क) प्रश्नावली
 ड) मुलाखत
- १०) संशोधनाचा आराखडा व सारांश म्हणजे _____ होय.
 अ) सादरीकरण
 ब) पूर्वतयारी
 क) लिहणे
 ड) अहवाल

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
METHODOLOGY OF EDUCATIONAL RESEARCH (Paper – III)

Day and Date : Friday, 12-5-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

2. Answer the following questions (**any one**) : 10

1) Explain the importance of non-parametric tests in inferential statistics.

2) Calculate the mean from the following data

x :	65 – 69	60 – 64	55 – 54	50 – 54	45 – 49	40 – 44	35 – 39	30 – 34
f :	6	5	5	9	6	4	3	8

3. Answer the following questions (**any one**) : 10

1) What is sample means ? Explain the need and importance.

2) Do you critique evaluation of research report ?

4. Answer the following questions : 8

1) Write importance of research tools in research.

2) Explain types of co-relation.

5. Answer the following questions in brief : 12

1) Write importance of interview tools in research.

2) Explain the aim of selection of sample.

3) Write of research tools and technique.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०

१) अनुमानात्मक सांख्यिकी मध्ये अपरिमितय चाचण्याचे महत्व लिहा.

२) खालील माहितीवरून मध्य (mean) काढा.

x :	६५ – ६९	६० – ६४	५५ – ५४	५० – ५४	४५ – ४९	४० – ४४	३५ – ३९	३० – ३४
f :	६	५	५	९	६	४	३	८

३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : १०
- १) नमुना निवड म्हणजे काय ? त्याची गरज व महत्व स्पष्ट करा.
 - २) संशोधन अहवालाचे चिकित्सक मूल्यमापन करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) संशोधन साधनांचे संशोधनातील महत्व लिहा.
 - २) सहसंबंधाचे प्रकार स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा : १२
- १) मुलाखत या साधनांचे महत्व लिहा.
 - २) नमुना (न्यादर्श) निवडीचा हेतू स्पष्ट करा.
 - ३) संशोधनाची साधने व तंत्रे लिहा.
-

Seat No.	
----------	--

**M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
TEACHER EDUCATION (Paper – IV)**

Day and Date : Monday, 15-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

N. B. : Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose correct answer.

10

- 1) NCERT this institution is work in _____
a) Mumbai b) Delhi c) Madras d) Bhopal
- 2) To prepare the curriculum for primary education is the responsibility of _____
a) SCERT b) SSCE Board
c) Maharashtra State Text-Book Bureau d) DIET
- 3) The role of teacher in 21 century as _____
a) Guide b) Councilor c) Tutor d) Mentor
- 4) The origin of micro teaching was in _____ at Stanford University.
a) America b) Germany c) Japan d) None of these
- 5) Indian Education Commission is recognized as _____ Commission.
a) Mudliyar b) Dr. Radhakrishnan c) Kothari d) Hunter
- 6) In the process of learner's learning more importance is given to the _____ attitude approach.
a) Humanistic b) Behaviouristic c) Cognitive d) System
- 7) Curriculum of teacher education programme changed according to _____
a) School facilities b) Teachers quality c) Education level d) All the above
- 8) The series of stray lessons means _____
a) Internship b) Block teaching c) Practice teaching d) None of these
- 9) UNESCO recommended International Commission in _____ year.
a) 1998 b) 1993 c) 1986 d) 1964
- 10) The stages of intelligence development are four it is said by _____ in 1920.
a) Shatal Birth b) John Watson c) Jeen Piyaje d) Joice

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) एन.सी.ई.आर.टी. ही संस्था _____ येथे कार्यरत आहे.
अ) मुंबई ब) दिल्ली क) मद्रास ड) भोपाळ
- २) प्राथमिक शिक्षणासाठी अभ्यासक्रम तयार करण्याची जबाबदारी _____ ची असते.
अ) एस. सी. ई. आर. टी ब) एस. एस. सी. ई. बोर्ड
क) म. रा. पा. पु. मंडळ ड) डाएट
- ३) २१ व्या शतकातील शिक्षकाची भूमिका _____ अशी आहे.
अ) मार्गदर्शक ब) समुपदेशक क) खाजगी शिक्षक ड) मेंटॉर
- ४) सूक्ष्म अध्यापनाचा उदय _____ स्टॅनफोर्ड विद्यापीठात झाला.
अ) अमेरिकेतील ब) जर्मनीतील क) जपानमधील ड) यापैकी नाही
- ५) भारतीय शिक्षण आयोग _____ आयोग नावाने ओळखला जातो.
अ) मुदलियार ब) डॉ. राधाकृष्णन क) कोठारी ड) हंटर
- ६) अध्ययनार्थ्यांच्या अध्ययन प्रक्रियेत _____ अभिवृत्ती दृष्टीकोनाला जास्त महत्त्व दिले जाते.
अ) मानवतात्मक ब) वर्तनात्मक क) ज्ञानात्मक ड) प्रक्रिया
- ७) शिक्षक शिक्षण कार्यक्रमाचा अभ्यासक्रम _____ नुसार बदलतो.
अ) शालेय सुविधा ब) शिक्षक गुणवत्ता
क) शैक्षणिक स्तर ड) वरील सर्व
- ८) सुट्ट्या पाठाची मालिका म्हणजे _____ होय.
अ) छात्र सेवाकाळ ब) सलग अध्यापन
क) सराव अध्यापन ड) वरीलपैकी नाही
- ९) युनेस्कोने _____ ला आंतरराष्ट्रीय आयोग मांडला.
अ) १९९८ ब) १९९३ क) १९८६ ड) १९६४
- १०) १९२० मध्ये _____ यांनी बुद्धिविकासाच्या चार अवस्था सांगितलेल्या आहेत.
अ) शटल बर्थ ब) जॉन वॉटसन क) जीन पियाजे ड) जॉईस

Seat No.	
-------------	--

**M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
TEACHER EDUCATION (Paper – IV)**

Day and Date : Monday, 15-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

2. Answer the following question (**any one**) : 10
- 1) How will you give the Laboratory experiences with reference to teacher education ?
 - 2) Explain the three areas of teaching profession with reference to NCTE.
3. Answer the following question (**any one**) : 10
- 1) Explain the nature and scope of teacher education.
 - 2) State the qualities of teacher related with affective domain.
4. Answer the following questions in brief : 8
- 1) Explain the four pillars of education.
 - 2) Importance of laboratory experiences in teacher education.
5. Write short notes on the following : 12
- 1) Describe the characteristics of good teacher.
 - 2) Personal context of teacher.
 - 3) Field experiences in teacher education.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : १०
- १) विद्यार्थ्यांना शिक्षक शिक्षणासंदर्भात प्रयोगशाला अनुभव कसे द्याल ?
 - २) एन. सी. टी. ई. च्या संदर्भात अध्यापन व्यवसायाचे तीन क्षेत्र स्पष्ट करा.

३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) शिक्षक शिक्षणाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- २) भावात्मक क्षेत्रातील शिक्षकाची गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) शिक्षणाचे चार आधार स्तंभ स्पष्ट करा.
- २) शिक्षक शिक्षणात प्रयोगशाला अनुभवाचे महत्त्व.
५. टीपा द्या. १२
- १) चांगल्या शिक्षकाच्या वैशिष्ट्याचे वर्णन.
- २) शिक्षकाचे वैयक्तिक संदर्भ.
- ३) शिक्षक शिक्षणातील क्षेत्रीय अनुभव.
-

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
INFORMATION TECHNOLOGY AND EDUCATIONAL TECHNOLOGY (Paper – V)

Day and Date : Wednesday, 17-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

Instruction : Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative :

10

- 1) Jerusalem is _____ type of virus.
a) Trojan horse b) Worm c) Time bomb d) None of these
- 2) To upload files _____ protocol is used.
a) http:// b) ftp:// c) tcpip:// d) tcp://
- 3) SITE was launched in
a) 1975 b) 1974 c) 1976 d) 1977
- 4) Co-operative teaching strategy is not useful for _____ group.
a) small b) large c) moderate d) none of these
- 5) The domain code _____ denotes commercial sites.
a) gov b) net c) org d) com
- 6) The first page of any website is called
a) webpage b) first page c) front page d) home page
- 7) The personalized system of instruction was developed by
a) Osborn b) Fred Keller c) Smith d) Core
- 8) The basic principle of cybernetics is
a) response b) questioning c) supervision d) feedback
- 9) There are _____ columns in Excel.
a) 265 b) 256 c) 246 d) 264
- 10) Video conferencing is useful for
a) teacher training b) vocational training
c) Project training d) All a,b,c

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा.

10

- १) जेरूसलेम हा _____ प्रकारचा व्हायरस आहे.
 अ) ट्रोजन हॉर्स ब) वर्म क) टाइम बॉम्ब ड) यापैकी नाही
- २) फाईल अपलोड करण्यासाठी _____ प्रोटोकॉल वापरतात.
 अ) http:// ब) ftp:// क) tcpip:// ड) tcp://
- ३) SITE _____ साली स्थापीत झाले.
 अ) 1975 ब) 1974 क) 1976 ड) 1977
- ४) सहकार्यात्मक अध्यापन कार्यनीति _____ गटासाठी उपयुक्त नाही.
 अ) लहान ब) मोठा क) साधारण ड) यापैकी नाही
- ५) _____ डोमेन कोड हे व्यावसायीक साईट्स दर्शवतात.
 अ) gov ब) net क) org ड) com
- ६) कोणत्याही वेबसाईटच्या पहिल्या पानाला _____ म्हणतात.
 अ) वेबपेज ब) फर्स्ट पेज क) फ्रंट पेज ड) होमपेज
- ७) व्यक्तिगत अनुदेशन प्रणाली _____ यांनी विकसित केली.
 अ) ऑसबॉर्न ब) फ्रेड केलर क) स्मिथ ड) कोरे
- ८) सायबरनेटिक्स चे मूलभूत तत्व _____ हे आहे.
 अ) प्रतिसाद ब) प्रश्न क) पर्यवेक्षण ड) प्रत्याभरण
- ९) एकसेल मध्ये _____ स्तंभ असतात.
 अ) २६५ ब) २५६ क) २४६ ड) २६४
- १०) चित्रीत परिषद _____ साठी उपयुक्त आहे.
 अ) शिक्षक प्रशिक्षण ब) व्यवसाय प्रशिक्षण
 क) प्रकल्प प्रशिक्षण ड) सर्व a, b, c

Seat No.	
---------------------	--

M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
INFORMATION TECHNOLOGY AND EDUCATIONAL TECHNOLOGY (Paper – V)

Day and Date : Wednesday, 17-5-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the concept of teaching strategies. Illustrate any one innovative method of teaching.
 - 2) Explain the concept of multimedia. Explain the multimedia tools in brief.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is meant by system software ? State the functions of operating system.
 - 2) Explain the concept of virtual school with its importance.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain the features of MS-excel.
 - 2) Write short note on Brainstorming.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Explain the role of ICT in research.
 - 2) Write short note on video conferencing.
 - 3) Write short note on virus and security.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : 10
- १) अध्यापन कार्यनीतिची संकल्पना स्पष्ट करा. अध्यापनाची कोणतीही एक वैविध्यपूर्ण पद्धत उदाहरणासह स्पष्ट करा.
- २) मल्टीमेडीयाची संकल्पना स्पष्ट करा. मल्टीमेडीया साधने थोडक्यात स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : 10
- १) सिस्टीम सॉफ्टवेअर म्हणजे काय ? ऑपरेटींग सिस्टीमची कार्ये स्पष्ट करा.
- २) अभासी शाळेची संकल्पना व महत्व स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- १) एम एस-एक्सेल ची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- २) बुद्धिमंथन यावर टीप लिहा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 12
- १) संशोधनात माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाची भूमिका स्पष्ट करा.
- २) चित्रित परिषद यावर टीप लिहा.
- ३) व्हायरस व सुरक्षितता यावर टीप लिहा.
-

Seat No.	
----------	--

**M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
ENVIRONMENTAL EDUCATION (Paper – VI)**

Day and Date : Friday, 19-5-2017

Max. Marks : 50

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

- Instructions :**
- 1) **All questions are compulsory.**
 - 2) **Figures to the right indicate marks.**
 - 3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative :

10

- 1) Chipko Movement was started by
 - a) Sundarlal Bahuguna
 - b) Medha Patkar
 - c) Baba Amte
 - d) Ramlal Bahuguna
- 2) Vasundhara Shikhar Council was held in
 - a) 1990
 - b) 1974
 - c) 1982
 - d) 1992
- 3) The concept of food chain firstly stated by
 - a) Dasman
 - b) Brutland
 - c) Elton
 - d) Tansley
- 4) The sustainable development concept comes into prominence in
 - a) 1990
 - b) 1987
 - c) 1978
 - d) 1986
- 5) Scavengers in nature are called
 - a) Producers
 - b) Consumers
 - c) Apex consumers
 - d) Decomposers
- 6) The nature of energy flow in ecosystem is
 - a) Unidirectional
 - b) Bidirectional
 - c) Cyclic
 - d) Mixed
- 7) All types of green plants in ecosystem are
 - a) Consumers
 - b) Protectors
 - c) Producers
 - d) Secondary consumers
- 8) Sound pollution may be a cause for _____ disease.
 - a) Flue
 - b) Tinnitus
 - c) Rabies
 - d) Cholera
- 9) The Environmental Protection Act was passed on
 - a) 25 May 1983
 - b) 23 May 1986
 - c) 20 May 1984
 - d) 21 May 1985
- 10) Environmental Education starts from
 - a) Project method
 - b) Observation method
 - c) Practical
 - d) Discussion

मराठी रूपांतर

1. दिलेल्या पर्यायापैकी योग्य पर्याय निवडा ।

10

- 1) चिपको आंदोलनाची सुरुवात _____ यांनी केली.
 - a) सुंदरलाल बहुगुणा
 - b) मेधा पाटकर
 - c) बाबा आमटे
 - d) रामलाल बहुगुणा
- 2) वसुंधरा शिखर परिषद _____ मध्ये भरविण्यात आली.
 - a) 1990
 - b) 1974
 - c) 1982
 - d) 1992
- 3) अन्नसाखळी संकल्पना _____ यांनी प्रथम मांडली.
 - a) डॅसमन
 - b) ब्रूटलँड
 - c) येल्टन
 - d) टान्सले
- 4) शाश्वत विकास संकल्पना _____ मध्ये अस्तित्वात आली.
 - a) 1990
 - b) 1987
 - c) 1978
 - d) 1986
- 5) निसर्गातील स्वच्छतेचे सेवक _____ यांना म्हणले जाते.
 - a) उत्पादक
 - b) भक्षक
 - c) प्राथमिक भक्षक
 - d) विघटक
- 6) परिसंस्थेतील उर्जेच्या प्रवाहाचे स्वरूप _____ आहे.
 - a) एकमार्गी
 - b) द्विमार्गी
 - c) चक्रीय
 - d) मिश्र
- 7) परिसंस्थेतील सर्व हिरव्या वनस्पती _____ आहेत.
 - a) भक्षक
 - b) संरक्षक
 - c) उत्पादक
 - d) द्वितीय भक्षक
- 8) ध्वनीप्रदूषण मुळे _____ विकार होतो.
 - a) फ्ल्यू
 - b) टिनीटस
 - c) रेबीज
 - d) कॉळरा
- 9) पर्यावरण संरक्षण कायदा _____ मध्ये संमत झाला.
 - a) 25 मे 1983
 - b) 23 मे 1986
 - c) 20 मे 1984
 - d) 21 मे 1985
- 10) पर्यावरण शिक्षणाची सुरुवात _____ पासून होते.
 - a) प्रकल्प पद्धती
 - b) निरीक्षण
 - c) प्रात्यक्षिक
 - d) चर्चा

Seat No.	
-----------------	--

**M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
ENVIRONMENTAL EDUCATION (Paper – VI)**

Day and Date : Friday, 19-5-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instructions : 1) **All** questions are **compulsory**.
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is environmental education ? How the management of environment done ?
 - 2) What is man made hazards ? Write the impact of industrialization on the earth.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is environmental management ? Write the need and its importance.
 - 2) What is pollution ? Write the types of pollution in brief.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Write the relationship between man and environment.
 - 2) Write the effect of drought and flood.
5. Write the notes on the following : **12**
- 1) What is food chain ? Write its importance.
 - 2) Write an importance of sustainable development.
 - 3) Write about the movement – Narmada Bachao.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) पर्यावरण शिक्षण म्हणजे काय ? पर्यावरणाचे व्यवस्थापन कसे करता येईल ?
 - 2) मानवनिर्मित आपत्ती म्हणजे काय ? औद्योगिकीकरणाचा पृथ्वीवर होणारा परिणाम लिहा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) पर्यावरण व्यवस्थापन म्हणजे काय ? पर्यावरण व्यवस्थापनाची गरज व महत्त्व लिहा.
 - 2) प्रदूषण म्हणजे काय ? प्रदूषणाचे प्रकार थोडक्यात लिहा.
4. खालील प्रश्नांचे थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- 1) मानव व पर्यावरण यांतील संबंध लिहा.
 - 2) दुष्काळ व पूर यांचे परिणाम लिहा.
5. खालील टीपा लिहा : 12
- 1) अन्नसाखळी म्हणजे काय ? अन्नसाखळीचे महत्त्व लिहा.
 - 2) शाश्वत विकासाचे महत्त्व लिहा.
 - 3) चळवळीबद्दल माहिती लिहा - नर्मदा बचाओ.
-

Seat No.	
----------	--

**M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
GUIDANCE & COUNSELLING (Paper – VI)**

Day and Date : Friday, 19-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N.B. :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All** questions are **compulsory**.
3) Figure on **right** side show marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct answer : **10**
- 1) According to super theory _____ is the fantasy substage.
a) 2 to 4 years b) 11 to 17 years c) 4 to 10 years d) 13 to 15 years
 - 2) At the end of year _____ Govt. of Maharashtra established vocational guidance board at Mumbai.
a) 1950 b) 1965 c) 1947 d) 1975
 - 3) To avail facility of 'Career Master' is the recommendation given by
a) Mudaliyar Commission b) Kothari Commission
c) National Policy of education d) Narendra Dev. Committee
 - 4) Parsons wrote a book 'Choosing Career' in
a) 1909 b) 1912 c) 1920 d) 1914
 - 5) National classification of occupations published by Indian employment and labour department in
a) 1952 b) 1955 c) 1958 d) 1960
 - 6) _____ is not a non-standardized tool of psychological testing.
a) Anecdotal records b) Autobiography
c) Case-study d) Interest inventory
 - 7) Main supporter of non-directive counselling was
a) Rogers b) Rober c) Smith d) Erickson
 - 8) The Thematic Apperception Test (TAT) is prepared by
a) Murry and Morgan b) Froble
c) Taylor d) Wilson

Seat No.	
---------------------	--

**M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
GUIDANCE & COUNSELLING (Paper – VI)**

Day and Date : Friday, 19-5-2017

Max. Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

N.B. : 1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figure on right side show marks.***

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the various types of guidance and their scope.
 - 2) Describe various steps of counselling. What are the various factors affecting counselling process.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Distinguish between guidance and counselling.
 - 2) How will you guide childrens with special needs ?
4. Answer the following questions in brief. **8**
- 1) Describe various non-standardised tools required for guidance and counselling.
 - 2) Explain the nature of guidance for primary level of education.
5. Answer the following questions. **12**
- 1) What is the difference between counselling interviews and other interviews ?
 - 2) Role of teacher in guidance. Explain.
 - 3) Describe role of various agencies working on national level for guidance.

मराठी रूपांतर

२. पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (को. एक). 10
- 1) मार्गदर्शनाचे विविध प्रकार सांगून त्यांची व्याप्ती स्पष्ट करा.
 - 2) समुपदेशन प्रक्रियेच्या पायऱ्या स्पष्ट करा. समुपदेशन प्रक्रियेवर परिणाम करणारे घटक कोणते ?
३. पुढील प्रश्नांची उत्तरे द्या (को. एक). 10
- 1) मार्गदर्शन आणि समुपदेशनातील फरक स्पष्ट करा.
 - 2) विशेष गरज असलेल्या मूलांना कोणत्या प्रकारे मार्गदर्शन करावे ?
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 8
- 1) मार्गदर्शन आणि समुपदेशनासाठी लागणारी विविध अप्रमाणित साधने स्पष्ट करा.
 - 2) शिक्षणाच्या प्राथमिक स्तरासाठी मार्गदर्शनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
५. पुढील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) समुपदेशनासाठी घेतलेली मुलाखत आणि अन्य मुलाखत यातील फरक स्पष्ट करा.
 - 2) मार्गदर्शनामध्ये शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.
 - 3) राष्ट्रीय स्तरावर मार्गदर्शनासाठी कार्य करणाऱ्या संस्थांची माहिती लिहा.

Seat No.	
---------------------	--

**M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
MANAGEMENT, PLANNING AND FINANCING OF EDUCATION (Paper – VI)**

Day and Date : Friday, 19-5-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instructions: 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right side indicate full marks.**

2. Answer the following question (**any one**) : **10**
- A) What is meant by Economics of Education ? Explain its features.
- B) Explain different Physical Facilities required for Secondary School state the effective use of library.
3. Answer the following question (**any one**) : **10**
- A) Explain the functions of private and self financing of educational institute.
- B) Explain the POSDCORB approach.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- A) State meaning and types of leadership.
- B) What is the concept of accountability ?
5. Answer the following question in brief : **12**
- a) Explain the concept of human relationship in school management.
- b) State the supervisory functions of secondary school head master.
- c) Explain centralization and decentralization in controlling.

मराठी रूपांतर

२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : १०
- अ) शिक्षणाचे अर्थशास्य म्हणजे काय ? त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) माध्यमिक शाळेत कोणकोणत्या भौतिक सुविधा असाव्यात हे स्पष्ट करून ग्रंथालयाचा प्रभावी वापर कसा करता येईल ते सांगा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : १०
- अ) खाजगी आणि स्वयं अर्थसहाय्यीन शिक्षण संस्थांची कार्ये स्पष्ट करा.
- ब) POSDCORB दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
४. खालील उत्तरे थोडक्यात लिहा : ८
- अ) नेतृत्वाचा अर्थ आणि प्रकार लिहा.
- ब) उत्तरदायित्व ही संकल्पना काय आहे ?
५. खालील उत्तरे लिहा : १२
- अ) शालेय व्यवस्थापनातील मानवी आंतरसंबंध ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) माध्यमिक शाळा मुख्याध्यापकांची पर्यवेक्षण विषयक कार्ये नमूद करा.
- क) नियंत्रणातील केंद्रीकरण आणि विकेंद्रीकरण.

Seat No.	
----------	--

**M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
VALUE EDUCATION (Paper – VI)**

Day and Date : Friday, 19-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N. B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Right side numbers indicate marks.**
3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternatives :

10

- 1) Value Education helps to inculcate _____
a) National Integration b) Sensitivity
c) Scientific attitude d) Above all
- 2) 'Values cannot be taught' is stated by _____
a) Plato b) Socrates c) Aristotle d) Rousseau
- 3) Piaget stated _____ developmental approach.
a) Cognitive b) Affective c) Psychomotor d) Technical
- 4) Kohlberg stated _____ levels of moral development.
a) one b) two c) three d) four
- 5) Sigmund Freud emphasized on _____
a) Social approach b) Psychoanalytic approach
c) Philosophic approach d) Technology approach
- 6) Social Action model is a model of _____
a) Moral Education b) Special Education
c) Sociology Education d) Psychology Education
- 7) Justice is the dimension of _____
a) Reality b) Morality c) Tradition d) Customs
- 8) Value Education can be taught from _____ subject.
a) Language b) Science c) Social Science d) Above all
- 9) The role of _____ is important in moral learning.
a) Society b) Media c) Both a) and b) d) None of the above
- 10) The means for moral education is _____
a) Character b) Discipline of parents
c) Discipline of family d) Above all

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवड.

10

- 1) मूल्य शिक्षण _____ संवर्धित करण्यास मदत करते.
अ) राष्ट्रीय एकात्मता ब) संवेदनशीलता क) वैज्ञानिक दृष्टिकोन ड) वरील सर्व
- 2) 'मूल्ये शिकविता येत नाहीत' असे _____ यांनी सांगितले आहे.
अ) प्लेटो ब) सॉक्रेटिस क) अ‍ॅरिस्टॉटल ड) रूसो
- 3) पियाजे यांनी _____ विकासात्मक दृष्टिकोन मांडला.
अ) बोधात्मक ब) भावात्मक क) क्रियात्मक ड) तांत्रिक
- 4) कोहलबर्ग यांनी नैतिक विकासाच्या _____ पातळ्या मांडल्या.
अ) एक ब) दोन क) तीन ड) चार
- 5) सिग्मंड फ्रॉइड यांनी _____ वर भर दिला.
अ) सामाजिक उपागम ब) मनोविश्लेषणात्मक उपागम
क) तात्त्विक उपागम ड) तंत्रज्ञान उपागम
- 6) सामाजिक कृती प्रतिमान हे _____ चे प्रतिमान आहे.
अ) नैतिक शिक्षण ब) विशेष शिक्षण क) समाजशास्त्र शिक्षण ड) मानसशास्त्र शिक्षण
- 7) न्याय हा _____ चा घटक आहे.
अ) वास्तवता ब) नैतिकता क) परंपरा ड) प्रथा
- 8) मूल्य शिक्षण _____ विषयातून दिले जाऊ शकते.
अ) भाषा ब) विज्ञान क) सामाजिक शास्त्र ड) वरील सर्व
- 9) नैतिक अध्ययनात _____ ची भूमिका महत्त्वाची आहे.
अ) समाज ब) माध्यम क) दोन्ही अ) आणि ब) ड) वरीलपैकी नाही
- 10) नैतिक शिक्षणासाठी _____ हे साधन आहे.
अ) चारित्र्य ब) पालकांची शिस्त क) कुटुंबाची शिस्त ड) वरील सर्व

Seat No.	
-------------	--

**M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
VALUE EDUCATION (Paper – VI)**

Day and Date : Friday, 19-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

N. B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Right side numbers indicate marks.**

2. Answer the following question (**any one**): **10**
- 1) Explain the relation between Indian culture and human values.
 - 2) Explain the cognitive developmental approach of Piaget.
3. Answer the following question (**any one**): **10**
- 1) Explain the concept and nature of moral education.
 - 2) Explain social action model in detail.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) What is the role of society in moral learning ?
 - 2) Explain the ways of moral training.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) State the language of moral education.
 - 2) Explain the ways of moral learning inside the school.
 - 3) Explain the stages of moral development.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : **10**
- 1) भारतीय संस्कृती आणि मानवी मूल्ये यातील संबंध स्पष्ट करा.
 - 2) पियाजेचा बोधात्मक विकास उपागम स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : **10**
- 1) नैतिक शिक्षणाची संकल्पना आणि स्वरूप स्पष्ट करा.
 - 2) सामाजिक कृती प्रतिमान सविस्तर स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **8**
- 1) नैतिक अध्ययनात समाजाची भूमिका काय आहे ?
 - 2) नैतिक प्रशिक्षणाचे मार्ग स्पष्ट करा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **12**
- 1) नैतिक शिक्षणाची भाषा विशद करा.
 - 2) शाळेमधील नैतिक अध्ययनाचे मार्ग स्पष्ट करा.
 - 3) नैतिक विकासाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
-

Seat No.	
----------	--

**M.Ed. (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
ADVANCE RESEARCH METHOD (Paper – I)**

Day and Date : Thursday, 4-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

Instruction : Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 20 minutes** in Answer Book Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose correct alternative :

14

- 1) APA stands for
 - a) American Philosophical Association
 - b) American Physiological Association
 - c) American Psychiatric Association
 - d) American Psychological Association
- 2) In _____ scale addition, subtraction, multiplication and division can't be performed.
 - a) Nominal
 - b) Ordinal
 - c) Ratio
 - d) Interval
- 3) In normal probability curve $M \pm 1\sigma =$ _____ % area under curve.
 - a) 95.44
 - b) 68.26
 - c) 49.86
 - d) 99.73
- 4) The most useful software for statistical analysis is
 - a) SPSS
 - b) Excell
 - c) Word
 - d) Both a), b)
- 5) Use of multiple methods and perspectives for finding solution to research question is the characteristic of
 - a) Triangulation
 - b) Trend analysis
 - c) Skill analysis
 - d) Data analysis
- 6) _____ is used to find the significance of difference in means of three groups.
 - a) t-test
 - b) ANOVA
 - c) Chi-square test
 - d) None of these
- 7) $X = 50, M = 42$ and $\sigma = 2$ so Z score =
 - a) 16
 - b) -4
 - c) 4
 - d) 2
- 8) In case of nominal and ratio scales _____ tests are used.
 - a) Parametric
 - b) Non-parametric
 - c) Unit
 - d) Diagnostic
- 9) There are _____ standard levels of significance.
 - a) 3
 - b) 4
 - c) 2
 - d) None of these
- 10) There are _____ sections of research report writing.
 - a) Two
 - b) Four
 - c) Three
 - d) Five
- 11) In qualitative researches _____ is more useful.
 - a) Trend analysis
 - b) Statistical analysis
 - c) Factorial analysis
 - d) None of these
- 12) While calculating Chi-square value for 2×2 table if the frequency count in any cell is less than _____ then Yate's correction is added.
 - a) 15
 - b) 20
 - c) 10
 - d) 25
- 13) When both variable are dichotomous the Pearson product moment correlation is called _____ correlation.
 - a) Phi
 - b) Tetra choric
 - c) Bi-serial
 - d) Rank
- 14) The null hypothesis is also called as
 - a) Research hypothesis
 - b) Statistical hypothesis
 - c) Inquiry hypothesis
 - d) General hypothesis

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१४

- १) APA म्हणजे
 अ) अमेरिकन फिलॉसॉफिकल असोसिएशन ब) अमेरिकन फिजिऑलॉजिकल असोसिएशन
 क) अमेरिकन सायकिएट्रीक असोसिएशन ड) अमेरिकन सायकॉलॉजिकल असोसिएशन
- २) _____ शलाकेमध्ये बेरिज, वजाबाकी, गुणाकार व भागाकार करता येऊ शकत नाही.
 अ) नामांकन ब) क्रमांकन क) गुणोत्तर ड) मध्यंतर/आंतर
- ३) प्रसामान्य संभव वक्रामध्ये $M + or - 1\sigma =$ _____ % क्षेत्र वक्राखाली येते.
 अ) ९५.४४ ब) ६८.२६ क) ४९.८६ ड) ९९.७३
- ४) संख्याशास्त्रिय विश्लेषणासाठी _____ सॉफ्टवेअर सर्वात उपयुक्त आहे.
 अ) SPSS ब) Excell क) Word ड) Both a), b)
- ५) संशोधन समस्येचे उत्तर शोधण्यासाठी अनेक पद्धती चा व दृष्टीकोनांचा वापर हे _____ चे वैशिष्ट्य आहे.
 अ) त्रिकोणिकरण ब) प्रवाह विश्लेषण क) कौशल्य विश्लेषण ड) माहिती विश्लेषण
- ६) तीन गटाच्या मध्यमानातील फरकाची सार्थकता ठरवण्यासाठी _____ वापरतात.
 अ) t-test ब) ANOVA क) Chi-square test ड) None of these
- ७) जर $X = 50$, $M = 42$ and $\sigma = 2$ तर Z मूल्य =
 अ) 16 ब) -4 क) 4 ड) 2
- ८) नामांकन व गुणोत्तर शलाकेमध्ये _____ चाचण्या वापरतात.
 अ) परिमितीय ब) अपरिमितीय क) घटक ड) नैदानिक
- ९) सार्थकता स्तराच्या _____ प्रमाणित पातळ्या आहेत.
 अ) 3 ब) 4 क) 2 ड) यापैकी नाही
- १०) संशोधन अहवाल लेखनाचे _____ विभाग आहेत.
 अ) दोन ब) चार क) तीन ड) पाच
- ११) गुणात्मक संशोधनात _____ हे अधिक उपयुक्त आहे.
 अ) प्रवाह विश्लेषण ब) संख्याशास्त्रिय विश्लेषण
 क) घटकात्मक विश्लेषण ड) यापैकी नाही
- १२) कायस्कवेअर ची किंमत 2×2 टेबलसाठी काढताना जर एखाद्या रकान्यातील संख्या _____ पेक्षा कमी असेल तर यॅट्सच्या दुरूस्ती वापरतात.
 अ) 15 ब) 20 क) 10 ड) 25
- १३) जेव्हा दोन्ही चले दोनविभागात असतात तेव्हा पिअरसनच्या सहसंबंधगुणकाला _____ सहसंबंधगुणक म्हणतात.
 अ) फाय ब) टेट्राकोरीक क) बाय-सिरीअल ड) रॅक
- १४) शून्य परिकल्पनेला _____ असेही म्हणतात.
 अ) संशोधन परिकल्पना ब) सांख्यिकी परिकल्पना क) पृच्छा परिकल्पना ड) सामान्य परिकल्पना

Seat No.	
-----------------	--

**M.Ed. (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
ADVANCE RESEARCH METHOD (Paper – I)**

Day and Date : Thursday, 4-5-2017

Marks : 56

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**

- 1) What is meant by measure of central tendency ? Explain various measures of central tendency.
- 2) Explain the concept of regression and uses of regression line.

3. Answer the following questions (**any one**) : **10**

- 1) Differentiate between parametric and non-parametric tests.
- 2) The following table gives the classification of 100 workers according to sex and nature of work. Test whether nature of work is independent of the sex of the worker.

Type	Skilled	Un - skilled
Male	40	20
Female	10	30

For d.f. = 1 chi-square table value is 3.84 (.05 level of significance).

4. Answer the following questions in brief (**any four**) : **20**

- 1) Explain various sections of research report.
- 2) Explain the concept of triangulation.
- 3) Explain the characteristics of normal probability curve.
- 4) Explain the importance of computer in data analysis.
- 5) Write short note on analysis of variance (ANOVA).

5. Answer the following questions in brief (**any four**) : **16**

- 1) Explain the need of evaluation of research report.
- 2) Explain the concept of nominal and ordinal scales.
- 3) Write short note on trend analysis.
- 4) Explain the concept of "degree of freedom".
- 5) Write short note on standard error of mean.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : १०
- १) केंद्रीय प्रवृत्तीची परिमाणे म्हणजे काय ? केंद्रीय प्रवृत्तीची विविध परिमाणे स्पष्ट करा.
- २) प्रतिगमनाची संकल्पना व प्रतिगमन रेषेचे उपयोग स्पष्ट करा.

३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : १०
- १) परिमितीय व अपरिमितीय चाचण्यातील फरक स्पष्ट करा.
- २) खालील कोष्टकामध्ये १०० कामगारांचे लिंग व कामाचे स्वरूप याबाबत वर्गीकरण दिले आहे. कामाचे स्वरूप व कामागाराचे लिंग यामध्ये संबंध आहे का ? याचा पडताळा पहा.

प्रकार	कुशल	अकुशल
पुरुष	40	20
स्त्री	10	30

For d.f. = 1 chi-square table value is 3.84 (.05 level of significance).

४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणताही चार) : २०
- १) संशोधन अहवालाचे विविध विभाग स्पष्ट करा.
- २) त्रिकोणीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ३) प्रसामान्य संभव वक्राची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ४) माहितीचे पृथःकरण करण्यासाठी संगणकाचे महत्व स्पष्ट करा.
- ५) अॅनॅलिसिस ऑफ व्हेरिअन्स (ANOVA) यावर टीप लिहा.

५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणताही चार) : १६
- १) संशोधन अहवाल मूल्यमापनाची गरज स्पष्ट करा.
- २) नामांकन व क्रमांकन शलाका स्पष्ट करा.
- ३) प्रवाह विश्लेषणावर टीप लिहा.
- ४) स्वाधिनतामात्रा यावर टीप लिहा.
- ५) मध्यमानातील प्रमाणतृटी यावर टीप लिहा.

Seat No.	
----------	--

M.Ed. Semester – III (CBCS) Examination, 2017
EDUCATION
Teacher Education – II (Paper – II)

Day and Date : Saturday, 6-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

- Instructions :** a) **All questions are compulsory.**
b) **Figures to the right indicate full marks.**
c) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 20 minutes in Answer Book Page No. 3. Each question carries one mark.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct alternative :

(14×1=14)

- 1) The brief pattern has given in the National Education Policy about inservice teacher education is
a) INSET b) IETT c) ITE d) None of these
- 2) _____ model was stated by Shulman.
a) Teaching b) Training c) Skill d) None of these
- 3) Classroom pedagogy does not contains _____ activity.
a) Receiving b) Presentation c) To hearing d) Responding
- 4) The importance of inservice teacher education is stated by _____ commission.
a) Kothari b) Mudaliyar c) 1986 NEP d) Culcutta Commission
- 5) DPEP means
a) District Primary Educational Programme b) District Primary Educational Plan
c) Division Primary Educational Planning d) None of these
- 6) The President of National Commission of T.E. was
a) D.P. Chattopadhyaya b) Hunter c) Dellors d) Mudaliyar
- 7) SSA stands for
a) Sarva Shiksha Abhiyan b) Sarva Shiksha Aahawan
c) Sarva Shanti Abhiyan d) None of these
- 8) In the leadership style _____ should be consist with the nation.
a) Culture b) Economy c) Politics d) Religion
- 9) The report of International Commission on Education (1996) is popular by _____ name.
a) Teaching : the treasure within b) Education : the treasure within
c) Learning : the treasure within d) None of these
- 10) RMSA stands for
a) Rastriya Madhyamik Shiksha Abhiyan b) Rajya Madhyamik Samajik Abhiyan
c) Rajya Madhyamik Shiksha Abhiyan d) Rastriya Madhyamik Samajik Abhiyan
- 11) There are _____ areas of teacher competencies.
a) 10 b) 5 c) 6 d) 8
- 12) Pre-service and inservice training for primary teachers at district level is given through _____ institute.
a) Z.P. b) DVGC c) DIET d) DEES
- 13) Curriculum of Teacher Education Programme changed according to
a) Teaching level b) School facilities c) Quality of teacher d) None of these
- 14) Duration of orientation programme is _____ weeks.
a) One to two b) Two to three c) Three to four d) Four to five

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१४

- १) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाने सेवांतर्गत शिक्षक शिक्षणाता _____ असे संक्षिप्त रूप दिले आहे.
 अ) INSET ब) IETT क) ITE ड) यापैकी नाही
- २) 'शूलमन' या शिक्षण तज्ञाचे _____ प्रतिमान मांडले.
 अ) अध्यापन ब) प्रशिक्षण क) कौशल्य ड) यापैकी नाही
- ३) अध्यापन शास्त्रातील वर्गप्रक्रियेत _____ ही कृती येत नाही.
 अ) आत्मसात करणे ब) सादरीकरण क) श्रवण करणे ड) प्रतिक्रिया देणे
- ४) सेवांतर्गत शिक्षक शिक्षणाचे महत्व _____ आयोगाने सांगितले आहे.
 अ) कोठारी ब) मुदलियार क) 1986 चा आयोग (NEP) ड) कलकत्ता आयोग
- ५) DPEP म्हणजे
 अ) District Primary Educational Programme ब) District Primary Educational Plan
 क) Division Primary Educational Planning ड) यापैकी नाही
- ६) शिक्षक शिक्षणाच्या राष्ट्रीय आयोगाचे अध्यक्ष _____ हे होते.
 अ) डी.पी. चटोपाध्याय ब) हंटर क) डेलॉर्स ड) मुदलियार
- ७) SSA म्हणजे
 अ) Sarva Shiksha Abhiyan ब) Sarva Shiksha Aahawan
 क) Sarva Shanti Abhiyan ड) यापैकी नाही
- ८) नेतृत्वाच्या शैलीमध्ये देशाच्या _____ चे प्रतिबिंब हवे.
 अ) संस्कृती ब) अर्थ व्यवस्था क) राजकारण ड) धर्म
- ९) आंतरराष्ट्रीय शिक्षण आयोगाच्या अहवाला (१९९६) _____ नावाने प्रसिद्ध करण्यात आला.
 अ) अध्यापन एक मौल्यवान खजिना ब) शिक्षण एक मौल्यवान खजिना
 क) अध्ययन एक मौल्यवान खजिना ड) यापैकी नाही
- १०) RMSA चे पूर्ण विस्तारित स्वरूप
 अ) राष्ट्रीय माध्यमिक शिक्षा अभियान ब) राज्य माध्यमिक सामाजिक अभियान
 क) राज्य माध्यमिक शिक्षा अभियान ड) राष्ट्रीय माध्यमिक सामाजिक अभियान
- ११) शिक्षकांच्या क्षमतांची _____ क्षेत्रे आहेत.
 अ) १० ब) ५ क) ६ ड) ८
- १२) प्राथमिक स्तरावरील शिक्षकांना सेवापूर्व व सेवांतर्गत प्रशिक्षण देणारी जिल्हा स्तरावर _____ ही एक संस्था आहे.
 अ) Z.P. ब) DVGC क) DIET ड) DEES
- १३) शिक्षक शिक्षणाचा कार्यक्रमाचा अम्यासक्रम _____ नुसार बदलतो.
 अ) शैक्षणिक स्तर ब) शालेय सुविधा क) शिक्षकांची गुणवत्ता ड) यापैकी नाही
- १४) उद्बोधन वर्गाचा कालावधी _____ आठवडे एवढा असतो.
 अ) एक ते दोन ब) दोन ते तीन क) तीन ते चार ड) चार ते पाच

Seat No.	
-------------	--

M.Ed. Semester – III (CBCS) Examination, 2017
EDUCATION
Teacher Education – II (Paper – II)

Day and Date : Saturday, 6-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Marks : 56

2. Answer the following question (**any one**) : 10
A) Explain the factors influencing on teacher development.
B) Explain the concept and areas of teacher commitment.
3. Answer the following question (**any one**) : 10
A) Explain the role of various NGO's in the inservice teacher education.
B) Review of a few recent research studies in teacher education.
4. Answer the following questions in brief : 20
A) State the importance of preparation of art and music teacher.
B) What is meant by professional development ?
C) Explain the characteristics of an effective teacher education programme.
D) Explain the concept of multiple subject teacher.
E) State the role of university to development of affiliated teacher education colleges.
5. Write short note : 16
A) Classroom observation.
B) Preparation of teacher for special need children.
C) Teacher commitment.
D) Quality of Pre-service teacher education.

मराठी रूपांतर

२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : १०
अ) शिक्षकांच्या विकासावर प्रभाव टाकणारे घटक स्पष्ट करा.
ब) शिक्षकांच्या बांधिलकीचे संकल्पना आणि क्षेत्रे स्पष्ट करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : १०
अ) विविध अशासकीय संस्थांचा सेवा अंतर्गत शिक्षक शिक्षणातील भूमिका स्पष्ट करा.
ब) शिक्षक शिक्षणा मध्ये नुकत्याच झालेल्या काही संशोधनाचा आढावा घ्या.

४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा :

२०

- अ) संगीत आणि कला शिक्षकाच्या निर्मितीचे महत्व सांगा.
- ब) व्यावसायिक विकास म्हणजे काय ?
- क) परिणामकारक शिक्षक शिक्षणाची कार्यक्रमाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ड) बहुविषय शिक्षक ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- इ) संलग्नित शिक्षक शिक्षण महाविद्यालयांच्या विकासात विद्यापीठाची भूमिका विशद करा.

५. टीपा लिहा :

१६

- अ) वर्ग पर्यवेक्षण.
 - ब) विशेष गरजा असलेल्या बालकांसाठी शिक्षक निर्मिती (घडविणे) :
 - क) शिक्षकांची बांधिलकी.
 - ड) सेवा पूर्व शिक्षक शिक्षणाची गुणवत्ता.
-

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017

Paper – III : ELEMENTARY SCHOOL LEVEL STATUS, ISSUES AND CONCERNS

Day and Date : Tuesday, 9-5-2017

Max. Marks : 70

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

N.B. : Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 20 minutes** in Answer Book on Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct answer :

- 1) _____ is a developmental characteristic and norm.
A) Physical B) Cognitive C) Abilities D) Above all
- 2) _____ is a language skill.
A) Speaking B) Reading C) Writing D) Above all
- 3) In conceptual analysis _____ is not important approach.
A) Entertainment B) Activity centered C) Learner centered D) Freedom
- 4) Free and compulsory education start for primary education by _____.
A) Abhyuday B) M. K. Gandhi C) Sarva Shiksha Abhiyan D) Above all
- 5) For the primary education established the committee for minimum level of learning in _____.
A) 1973 B) 1989 C) 1949 D) 1991
- 6) Required facilities for primary teacher is _____.
A) Curriculum B) Text book C) Teacher handbook D) Above all
- 7) Integrated non-formal and formal education system suggested by _____.
A) M. K. Gandhi B) Lokmanya Tilak
C) Rabindranath Tagore D) Rammurthy Commission
- 8) Establishment of Shantiniketan by _____.
A) M. K. Gandhi B) Vinoba bhawe C) Rabindranath Tagore D) Arbindo ghosh
- 9) Learning by doing this method developed by _____.
A) Herbart B) M. K. Gandhi C) Swami Vivekanand D) None of these
- 10) Elementary education as highlighted in _____.
A) NEP 1986 B) POP 1992 C) NCF 2005 D) Above all
- 11) _____ is not the major problem in rural primary education.
A) Stagnation B) Dropout C) Uniform D) Enrollment
- 12) Sarva Shiksha Abiyan start from _____.
A) 26th Jan. 2002 B) 18th Jan. 2002 C) 15th Aug. 2005 D) None of these
- 13) Full form of NGO is _____.
A) New Government Organization B) National Government Organization
C) Non Government Organization D) None of these
- 14) UEE means _____.
A) Universal Elementary Education B) Universal Environmental Education
C) Universal Educational Evaluation D) None of these

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

- 1) _____ हे विकासात्मक वैशिष्ट्य व निकष आहे.
अ) शारीरिक ब) बोधात्मक क) योग्यता ड) वरील सर्व
- 2) _____ हे भाषिक कौशल्य आहे.
अ) भाषण ब) वाचन क) लेखन ड) वरील सर्व
- 3) संकल्पनात्मक विश्लेषणामध्ये _____ हा महत्त्वपूर्ण दृष्टिकोन नाही.
अ) मनोरंजन ब) कृतिकेंद्रित क) अध्ययनार्थी केन्द्रित ड) स्वातंत्र्य
- 4) प्राथमिक शिक्षणासाठी मोफत व सक्तीचे शिक्षण _____ ने शुरू केली.
अ) अभ्युदय ब) एम. के. गांधी क) सर्व शिक्षा अभियान ड) वरील सर्व
- 5) प्राथमिक शिक्षणासाठी शिक्षणातील न्यूनतम पातळी _____ साली स्थापन झाली.
अ) 1973 ब) 1989 क) 1949 ड) 1991
- 6) प्राथमिक शिक्षणासाठी _____ सुविधा आवश्यक आहे.
अ) अभ्यासक्रम ब) पाठ्यपुस्तक क) शिक्षक हस्तपुस्तिका ड) वरील सर्व
- 7) एकात्मिक औपचारिक व अनौपचारिक शिक्षण प्रणाली _____ यांनी सुचविली.
अ) एम. के. गांधी ब) लोकमान्य टिळक क) रविंद्रनाथ टागोर ड) राममूर्ती कमीशन
- 8) शांतिनिकेतनची स्थापना _____ यांनी केली.
अ) एम. के. गांधी ब) विनोबा भावे क) रविंद्रनाथ टागोर ड) अरविंद घोष
- 9) कृतियुक्त शिक्षण पद्धतीचा विकास _____ यांनी केला.
अ) हरबार्ट ब) एम. के. गांधी क) स्वामी विवेकानंद ड) यापैकी नाही
- 10) प्राथमिक शिक्षणावर _____ यांनी प्रकाश टाकला.
अ) NEP 1986 ब) POP 1992 क) NCF 2005 ड) वरील सर्व
- 11) ग्रामीण प्राथमिक शिक्षणात _____ ही मुख्य समस्या नाही.
अ) स्थगन ब) गळती क) गणवेश ड) नाव नोंदणी
- 12) सर्व शिक्षा अभियानाची सुरुवात _____ ला झाली.
अ) 26 जानेवारी 2002 ब) 18 जानेवारी 2002 क) 15 ऑगस्ट 2005 ड) यापैकी नाही
- 13) एन. जी. ओ. चे पूर्ण रूप _____ हे आहे.
अ) न्यू गव्हर्नमेंट ऑर्गनायझेशन ब) नॅशनल गव्हर्नमेंट ऑर्गनायझेशन
क) नॉन गव्हर्नमेंट ऑर्गनायझेशन ड) यापैकी नाही
- 14) यु.इ.इ. चे पूर्ण रूप _____
अ) यूनिवर्सल एलिमेंटरी एजुकेशन ब) यूनिवर्सल एनवर्नमेंटल एजुकेशन
क) यूनिवर्सल एजुकेशनल इवलूशन ड) यापैकी नाही

Seat No.	
---------------------	--

M.Ed. (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017

Paper – III : ELEMENTARY SCHOOL LEVEL STATUS, ISSUES AND CONCERNS

Day and Date : Tuesday, 9-5-2017

Marks : 56

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the developmental characteristics with examples.
 - 2) What is meant by right to education ? Explain the fundamental right.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is meant by dropout ? Explain the reasons of dropout.
 - 2) Explain the strategies of district primary education programme.
4. Write the answer in brief (**any four**) : **20**
- 1) Goals of Sarva Shiksha Abhiyan.
 - 2) Write the functions of NGO.
 - 3) Write the concept of inclusive education.
 - 4) Write the objectives of national curriculum framework.
 - 5) Write the view of Ravindranath Tagore about elementary education.
5. Write the answer in brief (**any four**) : **16**
- 1) Importance of freedom at elementary education.
 - 2) Write the functions of RTE.
 - 3) Write the achievement level of learner.
 - 4) Write the importance of women empowerment.
 - 5) What is the role of Panchayat raj in elementary education.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) विकासात्मक वैशिष्ट्ये सोदाहरण स्पष्ट करा.
 - 2) शिक्षणाचा अधिकार म्हणजे काय ? मूलभूत अधिकार स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) गळती म्हणजे काय ? गळतीची कारणे स्पष्ट करा.
 - 2) जिल्हा प्राथमिक शिक्षण कार्यक्रमाची कार्यनीति स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : 20
- 1) सर्व शिक्षा अभियानाची ध्येये.
 - 2) एन. जी. ओ. ची कार्ये लिहा.
 - 3) समावेशित शिक्षणाची संकल्पना लिहा.
 - 4) एन. सी. एफ. ची उद्दिष्ट्ये लिहा.
 - 5) प्राथमिक शिक्षणाबाबत रविंद्रनाथ टागोरांचे विचार लिहा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : 16
- 1) प्राथमिक शिक्षण स्वातंत्र्याचे महत्त्व लिहा.
 - 2) शिक्षणाच्या अधिकाराची कार्ये लिहा.
 - 3) अध्ययनार्थीची संपादनक पातळी लिहा.
 - 4) महिला सबळीकरणाचे महत्त्व लिहा.
 - 5) प्राथमिक शिक्षणात पंचायत राज ची भूमिका काय ?
-

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
SECONDARY SCHOOL LEVEL STATUS, ISSUES AND CONCERNS (Paper – III)

Day and Date : Tuesday, 9-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

- N.B. :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 20 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory**.
3) Right side figures **indicate** the marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct alternative :

14

- 1) The theory of multiple intelligence is proposed by _____
a) Jerome Bruner b) Howard Gardner c) James Traub d) George Miller
- 2) The period of adolescence is _____
a) After childhood b) Before adulthood c) Both a) and b) d) None of the above
- 3) There are _____ criteria in multiple intelligence.
a) Eight b) Nine c) Ten d) Eleven
- 4) Implementing the policies about state education is the function of _____
a) Director of education b) Directorate education
c) Teacher d) None of the above
- 5) Evaluation done at the end of the year means _____
a) Placement evaluation b) Formative evaluation
c) Diagnostic evaluation d) Summative evaluation
- 6) National Council of Educational Research and Training was established in _____
a) 1961 b) 1967 c) 1969 d) 1973
- 7) There are _____ regional committees of NCTE.
a) Two b) Four c) Six d) Eight
- 8) Giving approval to teacher education institutions is the function of _____
a) UGC b) NCERT c) NCTE d) CTE
- 9) The headquarter of Maharashtra State Council of Educational Research and Training is at _____
a) Mumbai b) Nagpur c) Kolhapur d) Pune
- 10) University Grant Commission is started in _____
a) 1952 b) 1954 c) 1956 d) 1958
- 11) The headquarter of UGC is at _____
a) New Delhi b) Kolkata c) Bangalore d) Hyderabad
- 12) Evaluating every aspect of the children during their presence at the school is the aim of _____
a) Continuous and comprehensive evaluation b) Learning
c) Teaching d) Feedback
- 13) The nature of teacher education is _____
a) Pre-service b) In-service c) Both a) and b) d) None of the above
- 14) Observation, supervision and controlling of private educational institutions in state is the function of _____
a) Directorate education b) Director of education
c) Ministry of education d) None of the above

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

14

- १) बहुविध बुद्धिमत्ता सिद्धांत _____ यांनी सुचविला आहे.
अ) जेरोम ब्रुनर ब) होवार्ड गार्डनर क) जेम्स ट्रॉब ड) जॉर्ज मिलर
- २) किशोरावस्थेचा कालावधी _____ आहे.
अ) बाल्यावस्थानंतर ब) प्रौढावस्थापूर्वी
क) दोन्ही अ) आणि ब) ड) वरीलपैकी नाही
- ३) बहुविध बुद्धिमत्तेत _____ निकष आहेत.
अ) आठ ब) नऊ क) दहा ड) अकरा
- ४) राज्य शिक्षणविषयक धोरणांची अंमलबजावणी करणे हे _____ चे कार्य आहे.
अ) शिक्षक संचालक ब) शिक्षण संचालनालय
क) शिक्षक ड) वरीलपैकी नाही
- ५) वर्षाच्या शेवटी केलेले मूल्यमापन म्हणजे _____
अ) स्थाननिश्चिती मूल्यमापन ब) आकारिक मूल्यमापन
क) निदानात्मक मूल्यमापन ड) अंतिम मूल्यमापन
- ६) राष्ट्रीय शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषदेची _____ मध्ये स्थापना झाली.
अ) १९६१ ब) १९६७ क) १९६९ ड) १९७३
- ७) एन. सी. टी. ई. च्या _____ प्रादेशिक समित्या आहेत.
अ) दोन ब) चार क) सहा ड) आठ
- ८) शिक्षक शिक्षण संस्थांना मान्यता देणे हे _____ चे कार्य आहे.
अ) यु.जी.सी. ब) एन.सी.ई. आर.टी .
क) एन.सी.टी.ई. ड) सी.टी.ई.
- ९) महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषदेचे मुख्यालय _____ येथे आहे.
अ) मुंबई ब) नागपूर क) कोल्हापूर ड) पुणे
- १०) विद्यापीठ अनुदान आयोग _____ मध्ये सुरू झाले.
अ) १९५२ ब) १९५४ क) १९५६ ड) १९५८
- ११) यु.जी.सी. चे मुख्यालय _____ येथे आहे.
अ) नवी दिल्ली ब) कोलकत्ता क) बेंगलोर ड) हैद्राबाद
- १२) शाळेतील मुलांच्या उपस्थितीमध्ये त्यांच्या प्रत्येक घटकाचे मूल्यमापन करणे हे _____ चे ध्येय आहे.
अ) सातत्यपूर्ण आणि सर्वकष मूल्यमापन ब) अध्ययन
क) अध्यापन ड) प्रत्याभरण
- १३) शिक्षक शिक्षणाचे स्वरूप _____ आहे.
अ) सेवापूर्व ब) सेवांतर्गत
क) दोन्ही अ) आणि ब) ड) वरीलपैकी नाही
- १४) राज्यातील खासगी शिक्षण संस्थांचे निरीक्षण, पर्यवेक्षण व नियंत्रण करण्याचे कार्य _____ चे आहे.
अ) शिक्षण संचालनालय ब) शिक्षण संचालक क) शिक्षण मंत्रालय ड) वरीलपैकी नाही

Seat No.	
-------------	--

M.Ed. (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
SECONDARY SCHOOL LEVEL STATUS, ISSUES AND CONCERNS (Paper – III)

Day and Date : Tuesday, 9-5-2017

Marks : 56

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

N.B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **The candidates should read the original questions in English.**

2. Explain the process of teaching-learning for adolescent students. **10**

OR

Explain the problems and challenges related to universalization of secondary education.

3. Explain the nature and objectives of pre-service teacher education. **10**

OR

Describe the evaluation process of internship programme.

4. Answer in brief (**any four**) : **20**

- What is the nature of education for multiple intelligence ?
- What are the problems of education for girls ?
- What are the problems of pre-service teacher education at secondary level ?
- What is the nature of formative evaluation ?
- Explain the techniques of assessment of teaching proficiency.

5. Answer in brief (**any four**) : **16**

- State the status of secondary education.
- Explain the problems of slow learners.
- State the functions of UGC.
- Explain the concept of portfolio assessment.
- State the classroom problems about discipline.

मराठी रूपांतर

२. किशोरवयीन विद्यार्थ्यांसाठी अध्ययन-अध्यापनाची प्रक्रिया स्पष्ट करा. 10

किंवा

माध्यमिक शिक्षणाच्या सार्वत्रिकरणासंदर्भातील समस्या आणि आव्हाने स्पष्ट करा.

३. सेवापूर्व शिक्षक शिक्षणाचे स्वरूप आणि उद्दिष्टे स्पष्ट करा. 10

किंवा

आंतरवासिता कार्यक्रमाची मूल्यमापन प्रक्रिया वर्णन करा.

४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : 20

अ) बहुविध बुद्धिमत्तेसाठी शिक्षणाचे स्वरूप काय आहे ?

ब) मुलींसाठी शिक्षणाच्या समस्या कोणत्या आहेत ?

क) माध्यमिक स्तरावर सेवापूर्व शिक्षक शिक्षणाच्या समस्या काय आहेत ?

ड) आकारिक मूल्यमापनांचे स्वरूप काय आहे ?

इ) अध्यापन नैपुण्य मूल्यनिर्धारणाची तंत्रे स्पष्ट करा.

५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : 16

अ) माध्यमिक शिक्षणाचा दर्जा सांगा.

ब) मंद अध्ययनार्थ्यांच्या समस्या स्पष्ट करा.

क) यु. जी. सी. ची कार्ये सांगा.

ड) पोर्टफोलिओ मूल्यनिर्धारणाची संकल्पना स्पष्ट करा.

इ) शिस्तविषयक वर्ग समस्या सांगा.

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
Paper – IV : ELEMENTARY SCHOOL LEVEL CURRICULUM, PEDAGOGY AND ASSESSMENT

Day and Date : Saturday, 13-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

- N. B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 20 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose correct alternative :

14

- 1) _____ is the proper sequence.
A) Curriculum – Syllabus – Textbook B) Textbook – Curriculum – Syllabus
C) Syllabus – Curriculum – Textbook D) None of them
- 2) In primary school _____ is the not more important thing.
A) Uniform B) Books and notebooks
C) Discipline D) Bike
- 3) Publication of the primary levels text books in Maharashtra by _____
A) NCERT B) NCTE C) Mumbai D) Maharashtra State Textbook Bureau
- 4) _____ is the lower primary level.
A) 1 to 4 B) 1 to 6 C) 1 to 5 D) None of them
- 5) Full form of MSCERT is _____
A) Maharashtra State Centre of Education Research Training
B) Maharashtra State Council of Elementary Resource Test
C) Maharashtra State Council of Educational Research and Training
D) None of them
- 6) Kothari Commission duration was _____
A) 1971-72 B) 1964-66 C) 1966-68 D) 1972-74
- 7) In research studies of elementary education _____ is not more important.
A) Educational qualities B) Teaching methods
C) Type of house D) Learning disability
- 8) National Education Policy announced in _____
A) 1988 B) 1992 C) 1986 D) 1990
- 9) In primary school _____ play material required.
A) Tennis racket B) Basket ball C) Cricket bat and ball D) None of them
- 10) _____ subject is not include in primary level curriculum.
A) Marathi B) Maths C) Philosophy D) Geography
- 11) In India free and compulsory education period age is _____
A) 8 – 14 B) 10 – 16 C) 6 – 12 D) 6 – 14
- 12) In India First Fundamental Education School established in _____
A) Nagpur B) Pune C) Vardha D) Mumbai

P.T.O.

- 13) _____ is not a language skill.
A) Listening B) Practical C) Reading D) Writing
- 14) _____ is not the objective type question.
A) Fill in the blanks B) Match the pair C) Short answer D) True or false

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

14

- 1) _____ हा योग्य क्रम आहे.
अ) अभ्यासक्रम-पाठ्यक्रम-पाठ्यपुस्तक ब) पाठ्यपुस्तक-अभ्यासक्रम-पाठ्यक्रम
क) पाठ्यक्रम-अभ्यासक्रम-पाठ्यपुस्तक ड) यापैकी नाही
- 2) प्राथमिक शाळेत _____ ही अत्यंत महत्त्वाची बाब नाही.
अ) गाणवेश ब) पुस्तके व वह्या क) शिस्त ड) मोटारसायकल
- 3) महाराष्ट्रातील प्राथमिक स्तराच्या पाठ्यपुस्तकांचे प्रकाशन _____ द्वारे केले जाते.
अ) एन.सी.ई.आर.टी. ब) एन.सी.टी.ई.
क) मुंबई ड) म.रा.पा.पु.निर्मिती मंडळ
- 4) _____ हा निम्न प्राथमिक स्तर आहे.
अ) 1 ते 4 ब) 1 ते 6 क) 1 ते 5 ड) यापैकी नाही
- 5) एम.एस.सी.ई.आर.टी. चे पूर्ण रूप _____ हे आहे.
अ) महाराष्ट्र राज्य शिक्षण संशोधन प्रशिक्षण केंद्र ब) महाराष्ट्र राज्य प्राथमिक स्रोत परीक्षा परिषद
क) महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद ड) यापैकी नाही
- 6) कोठारी आयोगाचा कालावधी _____ होता.
अ) 1971-72 ब) 1964-66 क) 1966-68 ड) 1972-74
- 7) प्राथमिक शिक्षणाच्या संशोधन अभ्यासात _____ हे महत्त्वपूर्ण नाही.
अ) शैक्षणिक गुणवत्ता ब) अध्यापन पद्धती क) घराचा प्रकार ड) अध्ययन अक्षमता
- 8) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण _____ साली जाहीर झाले.
अ) 1988 ब) 1992 क) 1986 ड) 1990
- 9) प्राथमिक शाळेत _____ हे क्रीडा साहित्य आवश्यक असते.
अ) टेनिस रॅकेट ब) बास्केट बॉल क) क्रिकेट फळी व चेंडू ड) यापैकी नाही
- 10) _____ हा विषय प्राथमिक स्तरावरील अभ्यासक्रमात समाविष्ट केला जात नाही.
अ) मराठी ब) गणित क) तत्त्वज्ञान ड) भूगोल
- 11) भारतात मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा कालवधी (वय) _____ हे आहे.
अ) 8 ते 14 ब) 10 ते 16 क) 6 ते 12 ड) 6 ते 14
- 12) भारतातील पहिली मूलोद्योगी शिक्षण देणारी शाळा _____ येथे सुरु झाली.
अ) नागपूर ब) पुणे क) वर्धा ड) मुंबई
- 13) _____ हे भाषेचे कौशल्य नाही.
अ) श्रवण ब) प्रात्यक्षिक क) वाचन ड) लेखन
- 14) _____ हा वस्तुनिष्ठ प्रश्नप्रकार नाही.
अ) रिकाम्या जागा भरा ब) जोड्या जुळवा क) लघुत्तरी ड) चूक की बरोबर

Seat No.	
-----------------	--

M.Ed. (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
Paper – IV : ELEMENTARY SCHOOL LEVEL CURRICULUM, PEDAGOGY AND ASSESSMENT

Day and Date : Saturday, 13-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Marks : 56

N. B. : All questions are compulsory.

2. Write the answer of following question (**any one**) : **10**
 - 1) Explain the general principles of curricular approaches.
 - 2) What is the concept of District Primary Schools ? Explain the goals.

3. Write the answer of following questions (**any one**) : **10**
 - 1) What is meant by in-service training program ? Explain the problems.
 - 2) Explain the principles of elementary school curriculum.

4. Write the answer in brief (**any four**) : **20**
 - 1) Which are the objective of work experience ?
 - 2) What is the planning for Art education ?
 - 3) Write the concept of Sarva Shiksha Abhiyan.
 - 4) What are the precaution for maintain play materials ?
 - 5) Write the meaning of early primary stage.

5. Write the answer in brief : **16**
 - 1) Importance of story telling for primary level.
 - 2) What is the impact of activity based teaching at primary level ?
 - 3) Objectives of pre-service training.
 - 4) Significance of health and physical education at primary level.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा (कोणतेही एक): 10
- 1) अभ्यासक्रमीय दृष्टिकोनाच्या सामान्य तत्वांचे स्पष्टीकरण द्या.
 - 2) जिल्हा प्राथमिक शाळा ही संकल्पना काय आहे ? त्याची ध्येये स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा (कोणतेही एक): 10
- 1) सेवांतर्गत प्रशिक्षण कार्यक्रम म्हणजे काय ? त्यातील समस्या स्पष्ट करा.
 - 2) प्राथमिक शाळेतील अभ्यासक्रमाची तत्त्वे स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : 20
- 1) कार्य अनुभवाची उद्दिष्टे कोणती ?
 - 2) कला शिक्षणाचे नियोजन काय आहे ?
 - 3) सर्व शिक्षा अभियान संकल्पना लिहा.
 - 4) क्रीडा साहित्याची सुरक्षा करण्यासाठी कोणती दक्षता घ्यावी ?
 - 5) पूर्व प्राथमिक स्तर चा अर्थ लिहा.
5. थोडक्यात उत्तरे लिहा : 16
- 1) प्राथमिक स्तरासाठी कथा कथनाचे महत्त्व.
 - 2) प्राथमिक स्तरावर कृतियुक्त अध्यापनाचा प्रभाव काय आहे ?
 - 3) सेवापूर्व प्रशिक्षणाची उद्दिष्टे.
 - 4) प्राथमिक स्तरावरील आरोग्य व शारीरिक शिक्षणाचे महत्त्व.
-

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
SECONDARY SCHOOL LEVEL CURRICULUM, PEDAGOGY AND ASSESSMENT
(Paper – IV)

Day and Date : Saturday, 13-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

- Instructions :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 20 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct alternative :

14

- 1) _____ is the role of state board of secondary education.
A) Conducting examination B) Developing curriculum
C) Developing text books D) All above
- 2) _____ conference is a type of teleconferencing.
A) Audio B) Video C) Computer D) All above
- 3) _____ is not a principle of curriculum construction.
A) Student centred B) Flexibility C) Teacher Centred D) Correlation
- 4) In interactive technology _____ is not a challenge.
A) Availability of essential infrastructure B) Technology literacy
C) Teachers attitude towards technology D) Utility of technology
- 5) _____ is not a characteristic of constructivist curriculum.
A) Freedom B) Motivation to creativity C) Strict discipline D) Stress on activity
- 6) _____ is not a criteria for evaluation of curriculum.
A) Utility B) Respect of teachers personality
C) Feasibility D) Comprehensive
- 7) State board of secondary education in Maharashtra is placed at _____ city.
A) Mumbai B) Pune C) Nagpur D) Kolhapur
- 8) _____ is a teacher training programme for secondary education.
A) B. Ed. B) D. El. Ed. C) M. A. Education D) M. Ed.
- 9) _____ in-service teacher training programme is not available through Y.C.M.O. University, Nasik for teachers.
A) B. Ed. B) Diploma in School Management C) D. El. Ed. D) M. A. Education
- 10) The secondary school level science curriculum is based on _____.
A) behaviourist B) cognitive C) constructivist D) none of them
- 11) e-learning equipment are useful for _____ in secondary education.
A) teacher B) students C) head masters D) all above
- 12) In secondary school education curriculum _____ language is included in Maharashtra.
A) English B) Hindi C) Marathi D) All above
- 13) For curriculum transaction _____ learning experiences are essential.
A) integrated B) interdisciplinary
C) integrated and interdisciplinary D) none of them
- 14) Problem of _____ is an area of research studies in secondary education.
A) adolescence B) childhood C) infancy D) all above

P.T.O.

Seat No.	
----------	--

**M.Ed. (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
SECONDARY SCHOOL LEVEL CURRICULUM, PEDAGOGY AND ASSESSMENT
(Paper – IV)**

Day and Date : Saturday, 13-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Marks : 56

Instruction : All questions are compulsory.

2. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) What is meant by curriculum construction ? Explain the criteria for selection and organization of content and learning activities for curriculum construction.
 - 2) Explain the concept of e-learning and designing of e-content.
3. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) Explain status and nature of pre-service secondary education training programmes.
 - 2) Explain the implementation process of science and mathematics curriculum is secondary school level.
4. Answer the following questions in brief (**any four**) : **20**
- 1) Explain the concept of interdisciplinary learning experiences.
 - 2) What is meant by interactive technology ?
 - 3) Explain the role of state board in secondary education.
 - 4) What is meant by autonomy in developing curriculum with regard to local specific issues and challenges ?
 - 5) Explain the principles of curriculum construction.
5. Answer the following questions in brief (**any four**) : **16**
- 1) State the components of curriculum.
 - 2) Explain the problems of in-service secondary education training programmes.
 - 3) Explain the language curriculum of secondary school level.
 - 4) What is meant by evaluation of curriculum ?
 - 5) Explain the concept of support system.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) अभ्यासक्रम निर्मिती म्हणजे काय ? अभ्यासक्रम निर्मितीच्या निवडीचे निकष व आशय, अध्ययन कर्तीचे संघटन स्पष्ट करा.
 - 2) ई-अध्ययन व ई-आशयाचे विकसन ही संकल्पना स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) सेवापूर्व माध्यमिक शिक्षण प्रशिक्षण कार्यक्रमाची सद्यस्थिती व स्वरूप स्पष्ट करा.
 - 2) माध्यमिक शाळा स्तरावर विज्ञान व गणित अभ्यासक्रमाच्या अंमलबजावणीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : 20
- 1) आंतरविद्याशाखीय अध्ययन अनुभूतीची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 2) आंतरक्रियात्मक तंत्रज्ञान म्हणजे काय ?
 - 3) माध्यमिक शिक्षणात राज्य मंडळाची भूमिका स्पष्ट करा.
 - 4) स्थानिक विशिष्ट समस्या व आव्हानांच्या संदर्भात स्वायत्त्व अभ्यासक्रम विकसन म्हणजे काय ?
 - 5) अभ्यासक्रम निर्मितीची तत्वे स्पष्ट करा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : 16
- 1) अभ्यासक्रमाचे घटक सांगा.
 - 2) सेवांतर्गत माध्यमिक शिक्षण प्रशिक्षण कार्यक्रमांच्या समस्या स्पष्ट करा.
 - 3) माध्यमिक शाळा स्तरावरील भाषा अभ्यासक्रम स्पष्ट करा.
 - 4) अभ्यासक्रमाचे मूल्यमापन म्हणजे काय ?
 - 5) आधार प्रणाली ही संकल्पना स्पष्ट करा.
-

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

14

- 1) व्यक्तीभेद हे _____ वर अवलंबून असतात.
अ) अनुवंश ब) वातावरण क) अनुवंश व वातावरण ड) कोणतेही नाही
- 2) अध्ययनात राम कायम संपूर्ण विचार करतो हे उदाहरण _____ मानसशास्त्रीय संप्रदायाशी संबंधित आहे.
अ) वेदिक ब) वर्तनवादी क) समष्टिवादी ड) बोधात्मक
- 3) एक बास्केटबॉल संघ हा समूह _____ प्रकारचा समूह आहे.
अ) समुदाय ब) संहती क) समाज ड) कोणतेही नाही
- 4) प्रेरणेची उपपत्ती _____ यांनी मांडली.
अ) मॉस्लो ब) ब्रुनर क) स्किनर ड) थॉर्नडाईक
- 5) व्यक्तीभेद हे _____ पैलूंवर आधारलेले असते.
अ) शारीरिक ब) सामाजिक क) मानसिक ड) वरील सर्व
- 6) समष्टिवादी उपपत्तीत _____ विचार समाविष्ट असतो.
अ) सृजनात्मक ब) तार्किक क) चिंतनात्मक ड) कोणतेही नाही
- 7) अपवादात्मक मूले हे _____ यांना म्हणतात.
अ) कुशाग्र मुले ब) सावकारा अध्ययन करणारे
क) अक्षम मुले ड) वरील सर्व
- 8) समूह गतीमानता अभ्यासण्याचे _____ हे तंत्र आहे.
अ) प्रश्नावली ब) समाजमिती क) संकलित नोंद पत्र ड) वरील सर्व
- 9) वर्तनवादी मानसशास्त्रीय संप्रदाय हा _____ यांनी मांडला.
अ) कोहलर ब) वॉटसन क) कोफ्का ड) अँडतर
- 10) कुशाग्र मुलांसाठी _____ ही अध्यापन पद्धती अधिक योग्य आहे.
अ) व्याख्यान ब) दिग्दर्शन क) शोधन ड) कोणतेही नाही
- 11) कार्ल रॉजर्स यांनी _____ हा मानसशास्त्रीय संप्रदाय मांडला.
अ) वेदिक ब) वर्तनवादी क) मानवतावादी ड) बोधात्मक
- 12) व्यक्तीभेद हे _____ क्षेत्राशी संबंधित असते.
अ) बोधात्मक ब) भावात्मक क) क्रियात्मक ड) वरील सर्व
- 13) प्रेरणेशी _____ हा घटक संबंधित असतो.
अ) सामाजिक ब) भावनिक क) कुंटुबाचा प्रभाव ड) वरील सर्व
- 14) मानसशास्त्राचे विविध संप्रदाय हे _____ या वर्षात विकसित झाले.
अ) 1862 ते 1876 ब) 1872 ते 1886 क) 1898 ते 1912 ड) 1902 ते 1916

Seat No.	
---------------------	--

**M.Ed. (Semester – IV) (New) (CBCS) Examination, 2017
PSYCHOLOGICAL FOUNDATION OF EDUCATION (Paper – I)**

Day and Date : Friday, 5-5-2017

Marks : 56

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

N.B. : All questions are compulsory.

2. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) What is meant by school of psychology ? Explain humanistic school of psychology.
 - 2) What is meant by motivation ? Explain factors related to motivation.
3. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) Explain concept and role of heredity and environment in individual differences.
 - 2) What is meant by group dynamics ? Explain properties and characteristics of group.
4. Answer the following questions in brief (**any four**) : **20**
- 1) Explain cumulative record tool to study group dynamics.
 - 2) Explain the concept and characteristics of slow learner.
 - 3) Explain historical view of vedic school of psychology.
 - 4) State motivation in the context of learning.
 - 5) Explain the types of groups.
5. Answer the following questions in brief (**any four**) : **16**
- 1) Explain the concept of group conflicts.
 - 2) State importance of motivation.
 - 3) Explain meaning of class room instruction.
 - 4) State the role of teacher in cognitive school of psychology.
 - 5) Explain the concept of group process.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांचे उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) मानसशास्त्रीय संप्रदाय म्हणजे काय ? मानवतावादी मानसशास्त्रीय संप्रदाय स्पष्ट करा.
 - 2) प्रेरणा म्हणजे काय ? प्रेरणेशी संबंधित घटक स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांचे उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) व्यक्तीभेदाची संकल्पना व त्यातील अनुवंश आणि वातावरण यांची भूमिका स्पष्ट करा.
 - 2) समूह गतीमानता म्हणजे काय ? समूहाचे गुणधर्म व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : 20
- 1) समूह गतीमानता अभ्यासण्याचे संकलित नोंद पत्र साधन स्पष्ट करा.
 - 2) सावकाश अध्ययन कर्त्याची संकल्पना व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - 3) वेदिक मानसशास्त्रीय संप्रदायाचे ऐतिहासिक अवलोकन स्पष्ट करा.
 - 4) अध्ययन संदर्भीय प्रेरणा सांगा.
 - 5) समूहाचे प्रकार स्पष्ट करा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : 16
- 1) समूह संघर्षाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 2) प्रेरणेचे महत्व सांगा.
 - 3) वर्ग अनुदेशनाचा अर्थ स्पष्ट करा.
 - 4) बोधात्मक मानसशास्त्रीय संप्रदायात शिक्षकाची भूमिका सांगा.
 - 5) समूह प्रक्रियेची संकल्पना स्पष्ट करा.
-

Seat No.	
----------	--

M.Ed. Semester – IV (New CBCS Pattern) Examination, 2017
1. EDUCATIONAL PLANNING (Paper – II)

Day and Date : Monday, 8-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Total Marks : 70

Instruction : Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 20 minutes** in Answer Book
Page No. 3. **Each** question carries **one** mark.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct alternative :

(14×1=14)

- 1) Planning for 5 to 10 years is known as _____ planning.
a) Short term b) Long term c) Best d) Worst
- 2) _____ is based on the principle of optimum utilization of the resources available in the school and the community.
a) Planning b) School planning
c) Institutional planning d) Year planning
- 3) The process of planning includes
a) The determination of objectives b) Outlining the future actions
c) Objectives d) a and b both
- 4) If you want an amazing plan, you have to use amazing
a) planning b) planning and execution
c) planning techniques d) planning strategies
- 5) Survey and planning is _____ process.
a) a normal b) difficult c) a continuous d) an easy
- 6) Total supply of personnel available or engaged for a specific job or task is known as
a) man power b) workers c) servants d) recruitment
- 7) _____ is a blue print regarding the objectives and targets of long term growth.
a) perspective planning b) descriptive planning
c) planning technique d) planning strategy
- 8) _____ may refer to prioritization the action that arranges items or activities in order of importance.
a) Need b) Importance c) Priority d) Urgency
- 9) Since _____ the Indian economy has been premised on the concept of Five Year Plans.
a) 1947 b) 1948 c) 1949 d) 1950
- 10) What is the period of 11th Five Year Plan ?
a) 2006-2011 b) 2007-2012 c) 2008-2013 d) 2009-2014
- 11) The long form of SIEMAT is
a) State Institute of Master Trainers b) State Institute of Management and Training
c) Statewise Individual Management's Training d) State Institute of Milk and Trade
- 12) _____ is associated with communist economy.
a) Central planing b) State planning c) District planning d) Local planning
- 13) _____ are alternative ways to allocate resources when the market system fails.
a) Planning view b) Planning strategy
c) Planning mechanism d) Planning execution
- 14) _____ is popular in India, while opening new schools and colleges.
a) On demand b) Social demand approach
c) Man power approach d) Return of investment approach

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१४

- १) ५ ते १० वर्षांच्या नियोजनाला _____ नियोजन म्हणतात.
 अ) अल्पकालीन ब) दीर्घकालीन क) उत्कृष्ट ड) वाईट
- २) समुदाय व शालेतील उपलब्ध स्रोतांच्या अधिकतम उपयोजितेच्या तत्वावर _____ हे आधारित असते.
 अ) नियोजन ब) शालेय नियोजन क) संस्थात्मक नियोजन ड) वार्षिक नियोजन
- ३) नियोजनाच्या प्रक्रियेत _____ चा समावेश असतो.
 अ) उद्दिष्ट निश्चिती ब) भविष्यकालीन कृतिचा आराखडा
 क) उद्दिष्टे ड) अ आणि ब दोन्ही
- ४) तुम्हाला जर आश्चर्यकारक आराखडा हवा असल्यास त्यासाठी तुम्ही आश्चर्यकारक _____ चा वापर करायला हवा.
 अ) नियोजना ब) नियोजन व अंमलबजावणी
 क) नियोजन तंत्रा ड) नियोजन कार्यनीति
- ५) सर्वेक्षण व नियोजन ही _____ प्रक्रिया होय.
 अ) सामान्य ब) अवघड क) सातत्यपूर्ण ड) सोपी
- ६) विशिष्ट कार्य किंवा कृतिसाठी गुंतणाऱ्या किंवा उपलब्ध मानवी समुदायाच्या पुरवठ्याला _____ म्हणतात.
 अ) मनुष्यबल ब) कामगार क) नोक़ ड) सेवकभरती
- ७) दीर्घकालीन वाढीसाठीच्या ध्येय व उद्दिष्टांचा नील आराखडा म्हणजे _____ होय.
 अ) सातत्यपूर्ण नियोजन ब) वर्णनात्मक नियोजन
 क) नियोजनाचे तंत्र ड) नियोजनाची कार्यनीति
- ८) महत्वानुसार घटकांची किंवा कृतींची मांडली असलेल्या रचनेचा संबंध _____ शी येते ।
 अ) गरजे ब) महत्वा क) प्राधान्यतेशी ड) तात्कालते
- ९) भारतीय अर्थव्यवस्थेत सन _____ पासून 'पंचवार्षिक योजने'चा उदय झाला.
 अ) १९४७ ब) १९४८ क) १९४९ ड) १९५०
- १०) ११व्या पंचवार्षिक योजनेचा कालखंड _____ हा आहे.
 अ) २००६-२०११ ब) २००७-२०१२ क) २००८-२०१३ ड) २००९-२०१४
- ११) SIEMAT चे विस्तारित रूप _____ हे आहे.
 अ) स्टेट इन्स्टिट्यूट ऑफ मास्टर ट्रेनर्स ब) स्टेट इन्स्टिट्यूट ऑफ मॅनेजमेंट अँड ट्रेनिंग
 क) स्टेटवाइज इंडिव्हिज्युअल मॅनेजमेंट्स ट्रेनिंग ड) स्टेट इन्स्टिट्यूट ऑफ मिल्क अँड ट्रेड
- १२) _____ हे कम्युनिस्ट अर्थप्रणालीशी निगडीत आहे.
 अ) केन्द्रीय नियोजन ब) राज्य नियोजन क) जिल्हा नियोजन ड) स्थानिक नियोजन
- १३) जेव्हा बाजार व्यवस्था अपयशी ठरते तेव्हा _____ हा वितरणाचा पर्यायी मार्ग असतो.
 अ) नियोजनाची दृष्टी ब) नियोजन कार्यनीति
 क) नियोजन यंत्रणा ड) नियोजनाची अंमलबजावणी
- १४) _____ हा भारतातील नवीन शाला किंवा महाविद्यालयाच प्रारंभ करण्यासाठी लोकप्रिय आहे.
 अ) मागणीनुसार ब) सामाजिक मागणी दृष्टिकोन
 क) मनुष्यबल दृष्टिकोन ड) गुंतवणूकीचा परतावा दृष्टिकोन

Seat No.	
---------------------	--

M.Ed. Semester – IV (New CBCS Pattern) Examination, 2017
1. EDUCATIONAL PLANNING (Paper – II)

Day and Date : Monday, 8-5-2017

Marks : 56

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

2. Explain the need and importance of 'Educational Planning'. 10

OR

Describe various approaches about 'Educational Planning'.

3. Elaborate the nature of institutional planning. 10

OR

What is the impact of Five Year Plans on education ?

4. Answer in brief of the following questions (**any 4**) : 20

- 1) Historical background of Five Year Plans in India.
- 2) State functions of NUEPA.
- 3) Techniques of planning.
- 4) Methods of planning.
- 5) Process of district level planning.

5. Write short notes on **any 4** of the following : 16

- 1) Nature of educational planning.
- 2) Guiding principles of 'Educational Planning'.
- 3) Difference between macro and micro planning.
- 4) Merits of Five Year Plans.
- 5) Concept of educational planning.

मराठी रूपांतर

२. शैक्षणिक नियोजनाची गरज व महत्व स्पष्ट करा. १०
- किंवा**
- शैक्षणिक नियोजनाच्या विविध दृष्टिकोनाचे वर्णन करा.
३. संस्थात्मक नियोजनाच्या स्वरूपावर प्रकाशझोत टाका. १०
- किंवा**
- शिक्षणावर पंचवार्षिक योजनांचा काय प्रभाव पडला ?
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही ४) : २०
- १) भारतातील पंचवार्षिक योजनांची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी.
 - २) NUEPA ची कार्ये सांगा.
 - ३) नियोजनाची तंत्रे.
 - ४) नियोजनाच्या पद्धती.
 - ५) जिल्हा स्तरीय नियोजनाची प्रक्रिया.
५. खालीलपैकी कोणत्याही ४ टीपा लिहा : १६
- १) शैक्षणिक नियोजनाचे स्वरूप.
 - २) शैक्षणिक नियोजनाची मार्गदर्शक तत्वे.
 - ३) स्थूल व सूक्ष्म नियोजनातील फरक.
 - ४) पंचवार्षिक योजनांचे गुण.
 - ५) शैक्षणिक नियोजनाची संकल्पना.

Seat No.	
----------	--

**M.Ed. (Semester – IV) (New-CBCS) Examination, 2017
SUSTAINABLE DEVELOPMENT (Paper – II)**

Day and Date : Monday, 8-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

- N.B. :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 20 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All** questions are **compulsory**.
3) Figures to the **right** indicate **full** marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct alternative :

14

- 1) The organization of IUCN has explained the concept of sustainable development by the example of _____
a) Ball b) Egg c) Coconut d) Apple
- 2) The balance of environment depend upon the friendly relation to environment, it is stated by _____
a) Karl Marx b) Benzamin Bloom c) George Perkin d) Mersh
- 3) The model of sustainable development is seen to the experiment of _____
a) Dr. Reed b) Datten c) Anna Hajare d) Bahugoon
- 4) Committee was established in 1980 under the Chairman of _____ to increase the scope of environmental function.
a) Anna Hajare b) Shri Narayan Dutt c) Karl Marx d) Dr. Salim Ali
- 5) NCERT has published the curriculum action framework for school level in _____
a) 2000 b) 2002 c) 2004 d) 2005
- 6) The father of co-operation learning is _____
a) Robert Smith b) Dr. Salim Ali c) Amruta Devi d) Jack Hassard
- 7) Central Water Pollution Act was established in _____
a) 1971 b) 1972 c) 1973 d) 1974
- 8) Global Sustainable Development Conference was organized at Johansburg in _____
a) 2001 b) 2002 c) 2003 d) 2004
- 9) The concept of acid rain firstly stated by _____, the Chemist of England.
a) August Smith b) Mersh c) George Perkin d) Datten
- 10) Various pollen grains mixed in the air by every year in the environment. It causes disease of _____
a) Allergic b) Lungs c) Bones d) Throat
- 11) First Global Vasundhara Conference was organized at _____ in Brazil in 1992.
a) Rio de Janerio b) Peru c) Paraguay d) Brazilia
- 12) The nature of environment education is _____
a) Optional b) Formal c) Inter disciplinary d) Freedom
- 13) Developing quality of environment is the main _____ of environment.
a) Aim b) Objective c) Principle d) Quality
- 14) _____ is the main work of the institution of 'The Outlook Talk'.
a) Environmental education improvement b) Environmental conservation
c) Environmental management d) Environmental loss

P.T.O.

Seat No.	
---------------------	--

**M.Ed. (Semester – IV) (New-CBCS) Examination, 2017
SUSTAINABLE DEVELOPMENT (Paper – II)**

Day and Date : Monday, 8-5-2017

Marks : 56

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

N.B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the need and concept of environmental education.
 - 2) Write the objective and nature of environmental education.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Which are the steps of environmental impact assessment ?
 - 2) Write the place of environmental education in curriculum.
4. Answer the following questions in brief (**any four**) : **20**
- 1) Write need of sustainable development of environmental education.
 - 2) Write any two movements of environmental protection.
 - 3) Write basic and guiding principles of environmental education.
 - 4) What do you do for environmental protection ?
 - 5) What is importance of conservation of natural resources ?
5. Answer the following questions in brief (**any four**) : **16**
- 1) Write are importance of natural resources.
 - 2) How do you manage environmental education ?
 - 3) Write the ways of natural sources.
 - 4) Write the role of teachers in natural sources conservation.
 - 5) Write the committees about sustainable development.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) पर्यावरण शिक्षणाची गरज व संकल्पना स्पष्ट करा.
 - २) पर्यावरण शिक्षणाचे उद्दिष्ट्ये व स्वरूप लिहा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) पर्यावरण प्रभाव मूल्य निर्धारणाच्या पायऱ्या कोणत्या ?
 - २) पर्यावरण शिक्षणाचे अभ्यासक्रमातील स्थान लिहा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : २०
- १) पर्यावरण शिक्षणाच्या शाश्वत विकासाची गरज लिहा.
 - २) पर्यावरण संरक्षणाच्या कोणत्याही दोन चळवळी लिहा.
 - ३) पर्यावरण शिक्षणाचे मूलभूत व मार्गदर्शक तत्त्वे लिहा.
 - ४) पर्यावरणाच्या संरक्षणासाठी आपण काय कराल ?
 - ५) नैसर्गिक साधन संपत्तीच्या संवर्धनाचे महत्त्व काय ?
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : १६
- १) नैसर्गिक साधन संपत्तीचे महत्त्व लिहा.
 - २) पर्यावरण शिक्षणाचे व्यवस्थापन कसे कराल ?
 - ३) नैसर्गिक स्रोतांचे मार्ग लिहा.
 - ४) नैसर्गिक स्रोताच्या संवर्धनात शिक्षकाची भूमिका लिहा.
 - ५) शाश्वत विकासाबाबतच्या समित्या लिहा.

- 12) Teacher behaviour must be _____ related to pupil performance.
 a) directly b) significantly c) logically d) actually
- 13) Evaluation helps in diagnosis and _____
 a) planning b) checking c) remediation d) success
- 14) Management by objective is developed by _____
 a) Bloom b) Skinner c) Peter Brucker d) Ross

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१४

- १) योग्य प्रकारे घेतलेल्या बैठका, _____ कार्यक्षम बनवण्यास सहाय्यभूत ठरतात.
 अ) सचिवांना ब) मुख्याध्यापकांना क) संघटनांना ड) शाळांना
- २) प्रभावी कामगिरी व्यवस्थापन प्रणालीत _____ शिवाय विविध वैयक्तिक व्यवस्थापनाचा समावेश होतो.
 अ) सेवक भरती ब) नेमणूका क) व्यक्तिगत संबंधा ड) पगाराचा स्तरा
- ३) तणाव व्यवस्थापन म्हणजे तुमच्या _____ चा परिवर्तन होय.
 अ) जीवनशैली ब) विचार व भावनां
 क) समस्या हाताळण्याच्या पद्धती ड) वरील सर्व बाबीं
- ४) PERT चे विस्तृत रूप _____ होय.
 अ) प्लॅनिंग, एज्युकेशन अँड रिव्ह्यू टेक्निक ब) प्रोग्रॅम, इव्हॅल्युएशन अँड रिव्ह्यू टेक्निक
 क) प्रोसेस, इव्हॅल्युएशन अँड रिमार्क टेक्निक ड) प्रोग्रॅमर, इव्हॅल्युएटर, रिसर्चर अँड ट्रेनर
- ५) 'संघ बांधणी' ही संघटनामध्ये गटाच्या विकासासाठी प्रामुख्याने _____ वापरली जाणारी बाब आहे.
 अ) लोकप्रियतेने ब) अरुंदतेने क) व्यापकतेने ड) दुर्मिळतेने
- ६) PPBS चे विस्तारीत रूप _____ आहे.
 अ) प्लॅनिंग, प्रॉडक्ट, बिझनेस सिस्टम ब) प्लॅनिंग, प्लॅनर, बिल्डिंग सिस्टम
 क) प्लॅनिंग, प्रोग्रॅमिंग, बजेटिंग सिस्टम ड) प्लॅनर, प्लॅनिंग, बिझनेस सिस्टम
- ७) लिलाव किंवा निविदाद्वारे बाह्य स्रोतांकडून मालाचा शोध घेणे, संपादन करणे, खरेदी करणे इत्यादी कृतीला _____ म्हणतात.
 अ) विक्री ब) खरेदी क) साहित्य उपलब्धता ड) आयात
- ८) ध्येय साध्य करण्यासाठी _____ हे ठोस साधन होय.
 अ) भौतिक स्रोत ब) अभौतिक स्रोत क) मानवी स्रोत ड) आर्थिक स्रोत
- ९) सातत्यपूर्ण सुधारणाद्वारे यश मिळविण्यासाठी 'संपूर्ण गुणवत्ता व्यवस्थापन' एक _____ आहे.
 अ) पद्धती ब) प्रणाली क) प्रमाणपत्र ड) प्रक्रिया
- १०) _____ प्रकारची नेतृत्वशैली व्यवस्थापकाला इतरांच्या सहभागाशिवाय निर्णय घेण्यास मुभा देते.
 अ) सहभागात्मक ब) आंतरक्रियात्मक क) रूपांतरणात्मक ड) स्वयंभू
- ११) वर्गाला अध्यापनाकडे खेचून घेण्याची शिक्षकाची कृती ही _____ साठी असते.
 अ) विद्यार्थ्यांची अभिरुची जागृत करण्या ब) विद्यार्थ्यांच्या अभिरुचीचे मूल्यमापन करण्या
 क) विद्यार्थ्यांच्या कामगिरीवर देखरेख ठेवण्या ड) कामगिरी निर्मिती
- १२) शिक्षकाचे वर्तन हे विद्यार्थ्यांच्या संपादनकृतीशी _____ संबंधित असले पाहिजे.
 अ) प्रत्यक्षपणे ब) लक्षणीयपणे क) तार्किकपणे ड) वास्तविकपणे
- १३) निदान व _____ या साठी मूल्यमापन उपयुक्त ठरते.
 अ) नियोजन ब) तपासणी क) उपचार ड) यश
- १४) उद्दिष्टांसह व्यवस्थापनाची संकल्पना _____ यांनी विकसित केली.
 अ) ब्लूम ब) स्किनर क) पीटर ब्रुकर ड) रॉस

Seat No.	
-------------	--

**M.Ed. (Semester – IV) (New-CBCS) Examination, 2017
EDUCATIONAL MANAGEMENT (Paper – III)**

Day and Date : Friday, 12-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Marks : 56

2. Explain in detail 'School as a Social Organization'. 10
- OR
- How will you appraise the 'teacher's performance' ? 10
3. What is the need of Resource Management in education. 10
- OR
- What are various systems for Time Management. 10
4. Write short notes on **any 4** of the following : 20
- a) Types of organizational structure.
- b) Scientific principles of management.
- c) Maximum utilization of Resources.
- d) Skills for organizing meeting.
- e) State's role in educational finance.
5. Write short notes on **any 4** of the following : 16
- a) School Effectiveness and Total Quality Management.
- b) Financial planning in schools.
- c) Components in Performance Management.
- d) Handling Conflicts.
- e) Need of Negotiations.

मराठी रूपांतर

२. 'शाळा एक सामाजिक संघटना', हे सविस्तरपणे स्पष्ट करा. १०
- किंवा**
- 'शिक्षकाच्या कामगिरीचे' मूल्यमापन तुम्ही कसे कराल ? १०
३. शैक्षणिक क्षेत्रातील 'स्रोत व्यवस्थापनाची' आवश्यकता काय ? १०
- किंवा**
- वेळ व्यवस्थापनासाठीच्या विविध प्रणाली कोणत्या ? १०

४. खालीलपैकी कोणत्याही ४ टीपा लिहा :

२०

- १) संघटनात्मक आराखड्याचे प्रकार
- २) व्यवस्थापनाची शास्त्रीय तत्त्वे
- ३) स्रोतांचा अधिकतम उपयोग
- ४) बैठक आयोजनासाठीची कौशल्ये
- ५) शैक्षणिक अर्थसहाय्यामधील राज्याची भूमिका

५. खालीलपैकी कोणत्याही ४ टीपा लिहा :

१६

- १) 'शालेय परिणामकारकता' व 'संपूर्ण गुणवत्ता व्यवस्थापन'
 - २) शाळेमध्ये 'आर्थिक नियोजन'
 - ३) 'कामगिरी व्यवस्थापनाचे' घटक.
 - ४) 'संघर्षाची' हाताळणी
 - ५) 'सुसंवादाची' गरज.
-

Seat No.	
----------	--

**M.Ed. (Semester – IV) (CBCS) Examination, 2017
DISASTER MANAGEMENT (New) (Paper – III)**

Day and Date : Friday, 12-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

- Instructions :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All** questions are **compulsory**.
3) **Right** side figures indicate marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct answer : **14**
- 1) The word disaster has its root in
a) Astrology b) Geology c) Cosmology d) Sociology
 - 2) The phase in disaster cycle is
a) Mitigation b) Preparedness c) Both a and b d) None of the above
 - 3) _____ involves activities, systems and programs developed before a disaster.
a) Response b) Recovery c) Preparedness d) Mitigation
 - 4) National Disaster Management Authority is created by
a) Government of Maharashtra b) Environmental Movements
c) Environmental Agencies d) Government of India
 - 5) There are _____ agencies in disaster management.
a) National b) International c) Both a and b d) None of the above
 - 6) The Chairperson of National Disaster Management Authority is
a) Prime Minister b) Chief Minister c) President d) Vice-president
 - 7) Air pollution is a example of
a) Natural Disasters b) Manmade Disasters
c) Both a and b d) None of the above
 - 8) The example of natural disasters is
a) Land pollution b) Sound pollution c) Drought d) Pollution
 - 9) The effect of flood is
a) More loss of crops b) Land becomes fertile
c) Both a and b d) None of the above
 - 10) National Disaster Management Authority is established in
a) 2001 b) 2005 c) 2007 d) 2009
 - 11) State Disaster Management Authority works at
a) State level b) District level c) Village level d) Local level
 - 12) The role of teacher in disaster management is _____
a) Use of Massmedia b) Participation in social activity
c) Develop abilities d) Above all

P.T.O.

- 13) An occurrence or event that causes sudden great loss is called
 a) Mitigation b) Management c) Disaster d) Relief
- 14) Disaster Mitigation Institution is established at
 a) Pune b) Hyderabad c) Delhi d) Mumbai

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

14

- 1) आपत्ती या शब्दाचे मूळ _____ मध्ये आहे.
 अ) ज्योतिष ब) भूचरणाशास्त्र क) विश्वउत्पत्तिशास्त्र ड) समाजशास्त्र
- 2) आपत्ती चक्रातील _____ हा टप्पा आहे.
 अ) उपशमन ब) सज्जता क) दोन्ही अ आणि ब ड) वरीलपैकी नाही
- 3) आपत्ती पूर्वी उपक्रम, प्रणाली आणि अर्थक्रमाचे विकसन यांचा _____ मध्ये समावेश होतो.
 अ) प्रतिसाद ब) पुनर्प्राप्ती क) सज्जता ड) उपशमन
- 4) राष्ट्रीय आपत्ती व्यवस्थापन प्राधिकरण _____ यांनी निर्माण केले आहे.
 अ) महाराष्ट्र शासन ब) पर्यावरणीय चळवळी
 क) पर्यावरणीय संख्या ड) भारत सरकार
- 5) आपत्ती व्यवस्थापनात _____ संस्था आहेत.
 अ) राष्ट्रीय ब) अंतरराष्ट्रीय क) दोन्ही अ आणि ब ड) वरीलपैकी नाही
- 6) राष्ट्रीय आपत्ती व्यवस्थापन प्राधिकरणचे अध्यक्ष _____ आहेत.
 अ) पंतप्रधान ब) मुख्यमंत्री क) राष्ट्रपती ड) उपराष्ट्रपती
- 7) हवा प्रदूषण हे _____ चे उदाहरण आहे.
 अ) नैसर्गिक आपत्ती ब) मानवनिर्मित आपत्ती
 क) दोन्ही अ आणि ब ड) वरीलपैकी नाही
- 8) नैसर्गिक आपत्तीचे _____ उदाहरण आहे.
 अ) मृदा प्रदूषण ब) ध्वनी प्रदूषण क) दुष्काळ ड) प्रदूषण
- 9) पूराचा _____ परिणाम आहे.
 अ) पिकांचे अधिक नुकसान होते ब) जमीन सुपीक होते
 क) दोन्ही अ आणि ब ड) वरीलपैकी नाही
- 10) राष्ट्रीय आपत्ती व्यवस्थापन प्राधिकरण _____ मध्ये स्थापन झाले.
 अ) 2001 ब) 2005 क) 2007 ड) 2009
- 11) राज्य आपत्ती व्यवस्थापन प्राधिकरण _____ येथे कार्य करते.
 अ) राज्य स्तर ब) जिल्हा स्तर क) खेडेगाव स्तर ड) स्थानिक स्तर
- 12) आपत्ती व्यवस्थापनात शिक्षकाची _____ भूमिका आहे.
 अ) प्रसारमाध्यमाचा वापर ब) सामाजिक उपक्रमात सहभाग
 क) क्षमतांचा विकास ड) वरील सर्व
- 13) आकस्मिकपणे ओठवलेले मोठे दुर्दैवी संकट म्हणजे
 अ) उपशमन ब) व्यवस्थापन क) आपत्ती ड) मदतकार्य
- 14) आपत्ती उपशमन संस्था _____ येथे स्थापन झाली आहे.
 अ) पुणे ब) हैद्राबाद क) दिल्ली ड) मुंबई

Seat No.	
-----------------	--

**M.Ed. (Semester – IV) (CBCS) Examination, 2017
DISASTER MANAGEMENT (New) (Paper – III)**

Day and Date : Friday, 12-5-2017

Marks : 56

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Right side figures indicate marks.**

2. Explain the role of national and international agencies in disaster management. **10**

OR

Explain the causes and effects of sound pollution. **10**

3. Explain the role of education in environmental management. **10**

OR

Suggest training programmes at secondary and higher secondary level for disaster management. **10**

4. Answer in brief (**any four**) : **20**

- Explain the phases of disaster cycle.
- Explain the causes of draught.
- Explain the importance of environmental management.
- Suggest activities regarding awareness development for disaster management.
- State the Government institutions of disaster management.

5. Answer in brief (**any four**) : **16**

- State the concept of disaster management.
- State the effects of earthquake.
- What is the meaning of environmental management ?
- Explain the concept of waste management.
- Suggest training programmes at primary level for disaster management.

मराठी रूपांतर

2. आपत्ती व्यवस्थापनात राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय संस्थांची भूमिका स्पष्ट करा. 10
- किंवा**
- ध्वनी प्रदूषणाची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा. 10
3. पर्यावरण व्यवस्थापनात शिक्षणाची भूमिका स्पष्ट करा. 10
- किंवा**
- आपत्ती व्यवस्थापनासाठी माध्यमिक आणि उच्च माध्यमिक स्तरावर प्रशिक्षण कार्यक्रम सुचवा. 10
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : 20
- अ) आपत्ती व्यवस्थापना चक्राचे टप्पे स्पष्ट करा.
- ब) दुष्काळाची कारणे स्पष्ट करा.
- क) पर्यावरण व्यवस्थापनाचे महत्व स्पष्ट करा.
- ड) आपत्ती व्यवस्थापनासाठी जाणविजागृती विकसन संदर्भात उपक्रम सुचवा.
- इ) आपत्ती व्यवस्थापनाच्या शासकीय संस्था विशद करा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : 16
- अ) आपत्ती व्यवस्थापनाची संकल्पना विशद करा.
- ब) भूकंपाचे परिणाम सांगा.
- क) पर्यावरण व्यवस्थापनाचा अर्थ काय आहे ?
- ड) कचरा व्यवस्थापनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- इ) आपत्ती व्यवस्थापनासाठी प्राथमिक स्तरावर प्रशिक्षण कार्यक्रम सुचवा.

Seat No.	
----------	--

**M.Ed. – II (Semester – IV) (New-CBCS) Examination, 2017
ISSUES IN PLANNING, MANAGEMENT AND FINANCING OF
EDUCATION (Paper – IV)**

Day and Date : Monday, 15-5-2017

Max. Marks : 70

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Instruction : Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 14

1. Choose correct alternative :

14

- 1) EMIS stand for
 - a) Educational Management Information System
 - b) Education and Management Information Scheme
 - c) Educational Management and Implementation System
 - d) None of these
- 2) In school Principal role _____ is very important aspect.
 - a) Leadership
 - b) Decision process
 - c) School culture
 - d) All above
- 3) In communication process Prof. Dawer state or recommended _____ orders.
 - a) Ten
 - b) Five
 - c) Six
 - d) Four
- 4) Following is not basic function of educational management.
 - a) Planning
 - b) Control
 - c) Leadership
 - d) Administration
- 5) Communication is _____ way process.
 - a) Two
 - b) One
 - c) Multi
 - d) Difficult
- 6) There are _____ approaches for doing educational planning.
 - a) Four
 - b) Two
 - c) Three
 - d) Five
- 7) Following _____ is not type of leadership style.
 - a) Democracy
 - b) Dictatorship
 - c) Open
 - d) Closed
- 8) Very important function of modern management is
 - a) Leadership
 - b) To take decision
 - c) Planning
 - d) Control
- 9) "The Human Group" book is written by
 - a) Haimen
 - b) Henry Foyal
 - c) Teri
 - d) Prof. George Homance
- 10) The process done before related to further future work.
 - a) Management
 - b) Administration
 - c) Planning
 - d) None of these
- 11) In the process of meeting _____ factors is involved.
 - a) Agenda of meeting
 - b) Follow up
 - c) Guidance
 - d) All above
- 12) According to syllabus _____ childrens are involved with educational planning.
 - a) Exceptional
 - b) Gifted
 - c) Backward
 - d) All above
- 13) Venugopal Reddi explain the necessity of _____ planning.
 - a) National level
 - b) Multilevel
 - c) Both a) and b)
 - d) None
- 14) The following definition of organisation stated by _____ organisation is the structural relationship between the various factors in an enterprise.
 - a) R.C. Davis
 - b) Mc Ferland
 - c) William Sprigal
 - d) None of these

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा.

१४

- १) EMIS चे विस्तारित रूप
 अ) Educational Management Information System
 ब) Education and Management Information Scheme
 क) Educational Management and Implementation System
 ड) यापैकी नाही
- २) शाळेय प्राचार्य भूमिका मध्ये _____ फार महत्वाची असते.
 अ) नेतृत्व ब) निर्णय प्रक्रिया क) शालेय संस्कृती ड) वरील पैकी सर्व
- ३) संप्रेषण प्रक्रियेत प्रा. डावर यांनी _____ आज्ञा सूचविलेत.
 अ) दहा ब) पाच क) सहा ड) चार
- ४) खालीलपैकी _____ शैक्षणिक व्यवस्थापनाचे मूलभूत कार्य नाही.
 अ) नियोजन ब) नियंत्रण क) नेतृत्व ड) प्रशासन
- ५) संप्रेषण ही _____ मार्गी प्रक्रिया आहे.
 अ) द्वि ब) एक क) बहु ड) कठीण
- ६) शैक्षणिक नियोजन करण्यासाठी _____ दृष्टीकोन आहेत.
 अ) चार ब) दोन क) तीन ड) पाच
- ७) नेतृत्वशैली चा _____ प्रकार नाही.
 अ) लोकशाही ब) हुकूमशाही क) मुक्त ड) बंधिस्त
- ८) आधुनिक व्यवस्थापनाचे _____ सर्वात महत्वाचे कार्य आहे.
 अ) नेतृत्व ब) निर्णय घेणे क) नियोजन ड) नियंत्रण
- ९) "The Human Group" हा ग्रंथ _____ यांनी लिहिले.
 अ) हैमन ब) हेन्री फॅयोल क) टेरी ड) प्रा जार्ज होमान्स
- १०) पुढे करावयाच्या कामासंबंधी आधी ठरविण्याची क्रिया म्हणजे _____ होय.
 अ) व्यवस्थापन ब) प्रशासन क) नियोजन ड) यापैकी नाही
- ११) सभेच्या प्रक्रियेत _____ घटकाचा समावेश होतो.
 अ) सभेचा विषय ब) पाठपुरावा क) मार्गदर्शन ड) वरील सर्व
- १२) पाठ्यक्रमानुसार त्यात शैक्षणिक नियोजन आणि _____ बालकांचा समावेश केला आहे.
 अ) अपवादात्मक ब) कुशाग्र क) मागासवर्गीय ड) वरील सर्व
- १३) वेणूगोपाल रेड्डी यांनी _____ नियोजनाची आवश्यकता स्पष्ट केली.
 अ) राष्ट्रीय स्तरावर ब) बहुस्तरीय क) अ) आणि ब) दोन्ही ड) यापैकी नाही
- १४) खालील संघटनाची व्याख्या _____ यांनी सांगितली. "संघटन म्हणजे एखाद्या उपक्रमामधील विविध घटकांमध्ये आढळून येणारा विशिष्ट रचनात्मक संबंध होय".
 अ) आर. सी. डेव्हिस ब) मॅक फरलँड क) विल्यम स्प्रीगेल ड) यापैकी नाही

Seat No.	
---------------------	--

**M.Ed. – II (Semester – IV) (New-CBCS) Examination, 2017
ISSUES IN PLANNING, MANAGEMENT AND FINANCING OF
EDUCATION (Paper – IV)**

Day and Date : Monday, 15-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Marks : 56

2. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) "Public sector vs. private sector" this problem of educational planning is explain in detail.
 - 2) Explain the different issues of management related to school education.
3. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) Explain the factor affecting on school organisation culture.
 - 2) Explain different ways and means of controlling funds.
4. Answer the following questions (**any four**) : **20**
- 1) What is meant by selection approach ?
 - 2) Explain the concept of financial burden.
 - 3) Do critical review of educational planning in India ?
 - 4) Explain the merits and demerits of uniform tuition fee.
 - 5) How will to analyse of educational expenditure for planning ?
5. Answer the following questions (**any four**) : **16**
- 1) Explain the role of state board.
 - 2) How will educational planning for exceptional children ?
 - 3) Explain the importance of supervision in implementation of programmes.
 - 4) Explain the role of school Principal in creating school culture.
 - 5) How is government and private school education in your view ?

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : १०
- १) खाजगी क्षेत्र विरूद्ध सार्वजनिक क्षेत्र ही शैक्षणिक नियोजनाची समस्या सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
 - २) शालेय शिक्षणाशी संबंधित व्यवस्थापनाचे विधि आव्हाने स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : १०
- १) शाळेतील संघटनात्मक संस्कृतीवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
 - २) निधी नियंत्रणाचे विविध स्रोत व मार्ग स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही ४): २०
- १) निवड उपागम म्हणजे काय ?
 - २) वित्तिय ओझे ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 - ३) भारतातील शैक्षणिक नियोजनाचे चिकीत्सक परीक्षण करा.
 - ४) एकसमान शिकवणी फी (शुल्क) चे फायदे व तोटे स्पष्ट करा.
 - ५) नियोजनासाठी शैक्षणिक खर्चाचे विश्लेषण कसे कराल ?
५. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणतेही ४) : १६
- १) स्टेट बोर्ड ची भूमिका स्पष्ट करा.
 - २) अपवादात्मक बालकासाठी शैक्षणिक नियोजन कसे राहिल ?
 - ३) कार्यक्रमाच्या अमलबजावणीत पर्येवसणाचे महत्व स्पष्ट करा.
 - ४) शालेय संस्कृतीच्या निर्मितीत शालेय प्राचार्याची भूमिका स्पष्ट करा.
 - ५) शासकीय व खाजगी शाळेतील शिक्षण आपल्या मते कसे असावे ?
-

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – IV) (New-CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY AND CURRENT ISSUES IN ENVIRONMENT (Paper – IV)

Day and Date : Monday, 15-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 20 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct alternatives :

14

- 1) 'Environmental education group' was established in _____
a) 24th Dec., 2003 b) 24th Dec., 2007 c) 24th Dec., 2005 d) 24th Dec., 2009
- 2) The more useful to study the concept and characteristics about environmental object is _____
a) Role playing b) Observation
c) Projective technique d) Training
- 3) The following _____ is not the GO's about environmental education.
a) Zoological survey of India b) National Board for Eco Development
c) Nature's Backon d) Center for environmental information services
- 4) India's contribution to total global carbon dioxide emissions is about _____
a) ~3% b) ~6% c) ~10% d) ~15%
- 5) Acid rain includes _____
a) Fog b) Acid smoke c) Himoclonic d) Above all
- 6) The name of 'Magna charta' was given to the manifesto of global conference at _____ organized for environmental protection.
a) Stockholm conference b) Rio conference
c) Johanesburg conference d) Belgreed conference
- 7) The technique of _____ is used to study the attitude of students about environment.
a) Attitude test b) Interview c) Questionnaire d) Observation
- 8) The district of _____ is not included in the region of voluntary organization in Maharashtra.
a) Sindhudurga b) Pune c) Belgam d) Satara
- 9) _____ is prepared as the objective of creating awareness about population growth among Indians.
a) Television programme b) Planning of urbanization
c) Population watch d) Population density board
- 10) The part of man-made environment is _____ in the following.
a) Climate b) Living things
c) Urban environment d) Economic environment
- 11) The psychological principle "From abstract to concrete" is related to _____ in the following.
a) Demonstration b) Field visits c) Observation d) Above all
- 12) The more useful way to inculcate the important value of environmental awareness among school students is _____
a) Hidden curriculum b) General awareness programmes
c) Special course in environmental science d) Above all
- 13) The year of 'The Year of great divide' in the history of Indian population is _____
a) 1931 b) 1921 c) 1951 d) 1991
- 14) The Global Conference was organized on environmental protection by United Nations in 1992 at _____
a) Johanesburg b) Stockholm c) Rio-di-Janerio d) New Delhi

P.T.O.

Seat No.	
---------------------	--

**M.Ed. (Semester – IV) (New-CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY AND CURRENT ISSUES IN ENVIRONMENT (Paper – IV)**

Day and Date : Monday, 15-5-2017

Marks : 56

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Instruction : All questions are compulsory.

2. Write the answer of the following question (**any one**) : **10**
- 1) What is environmental education ? State the various agencies of environmental education and discuss the role of media in environmental education.
 - 2) Illustrate the various strategies as a teacher educator you will use for effective teaching-learning of environmental education.
3. Write the answer of the following question (**any one**) : **10**
- 1) What is environmental health ? State the importance of it. Write the objectives and functions of United Nations Environmental Programme.
 - 2) What is environmental issues ? Which are the current environmental issues and suggest solutions as a teacher on current environmental issues.
4. Answer the following question in brief (**any four**) : **20**
- 1) Explain the role of educational institutions in environmental education.
 - 2) Explain the components of training programme for environmental education.
 - 3) Explain the role of teacher about environmental issues.
 - 4) Explain the relation between Man and Environmental issues.
 - 5) 'Family is one of the agency of environmental education'. Explain it.
5. Answer the following question in brief (**any four**) : **16**
- 1) Explain the meaning and types of environment.
 - 2) Explain the self-reporting technique of evaluation in environmental education.
 - 3) Write the role of NGO's in environmental education.
 - 4) Explain 'Acid Rain' as a environmental issue.
 - 5) Write how would you use field visits for effective teaching-learning of environmental education.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) पर्यावरण शिक्षण म्हणजे काय ? पर्यावरण शिक्षणाच्या विविध कार्यवाहिन्या सांगून माध्यमांची पर्यावरण शिक्षणातील भूमिका यावर चर्चा करा.
 - २) पर्यावरण शिक्षणाच्या प्रभावी अध्ययन-अध्यापनासाठी तुम्ही शिक्षक प्रशिक्षक म्हणून कोणकोणत्या कार्यनिर्तीचा वापर कराल ते सोदाहरण स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) पर्यावरणीय आरोग्य म्हणजे काय ? त्याचे महत्त्व सांगून संयुक्त राष्ट्रसंघ पर्यावरण कार्यक्रमाची उद्दिष्टे व कार्ये लिहा.
 - २) पर्यावरणीय प्रश्न म्हणजे काय ? सद्यःस्थितीत कोणकोणते पर्यावरणीय प्रश्न आहेत ते सांगून तुम्ही शिक्षक म्हणून त्यावर उपाय सूचवा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : २०
- १) पर्यावरण शिक्षणातील शैक्षणिक संस्थांची भूमिका स्पष्ट करा.
 - २) पर्यावरण शिक्षणासाठीच्या प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे घटक स्पष्ट करा.
 - ३) पर्यावरणीय प्रश्नांबाबत शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.
 - ४) मानव आणि पर्यावरणीय प्रश्न यांतील संबंध स्पष्ट करा.
 - ५) 'कुटुंब ही पर्यावरण शिक्षणाची एक कार्यवाहिनी आहे' स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : १६
- १) पर्यावरणाचा अर्थ आणि प्रकार स्पष्ट करा.
 - २) पर्यावरण शिक्षणाच्या मूल्यमापनातील स्वयं-अहवाल तंत्र स्पष्ट करा.
 - ३) पर्यावरण शिक्षणातील अशासकीय संस्थांची भूमिका लिहा.
 - ४) पर्यावरणीय समस्या म्हणून 'आम्ल पर्जन्य' स्पष्ट करा.
 - ५) पर्यावरण शिक्षणाच्या प्रभावी अध्ययन-अध्यापनासाठी तुम्ही क्षेत्र भेट कशा प्रकारे वापराल ते लिहा.